

ISSN 1857-0976

ANALE ȘTIINȚIFICE

ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

Științe juridice

Nr. 8

Chișinău, 2018

Aprobate și recomandate pentru editare de Senatul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: dr. **Iurie Larii**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Redactor-șef adjunct: dr. **Radion Cojocar**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Membri:

dr. hab. **Gheorghe Costachi**, prof. univ., Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM

dr. hab. **Gheorghe Gladchi**, prof. univ., Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare

dr. **Mihail David**, vicepreședinte IPA România, Constanța, România

dr. **Tudor Osoianu**, conf. univ., Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM

dr. **Iurie Odagiu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Veaceslav Ursu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Ștefan Belecciu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Igor Bantuș**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Veaceslav Grati**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Marian Gherman**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Pînzari**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Oleg Casiadi**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Pareniuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Igor Trofimov**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Zosim**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Vasile Florea**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Liliana Creangă**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Aliona Bivol**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Articolele au fost recenzate

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor revine autorilor

CUPRINS

Științe juridice

Albert ANTOCI, <i>doctor în drept, lector universitar al Catedrei „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Gheorghe GRAUR, <i>mașter în drept, asistent universitar al Catedrei „Drept Polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Combaterea fenomenului violenței în familie în raport cu realitățile Republicii Moldova.....	8
Grigore ARDELEAN, <i>doctor în drept, lector universitar, Catedra „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Marius MUREȘAN, <i>doctor în drept, România</i>	
O distinctă abordare a rolului poliției în combaterea criminalității contra mediului - perspectiva abilitării cu competențe speciale.....	18
Mihail DAVID, <i>doctor în drept, vicepreședinte IPA România, prodecan al Facultății de Drept și Administrație Publică a Universității „Spiru Haret” din Constanța, România</i>	
Prevenirea și combaterea spălării banilor prin prisma măsurilor cu caracter internațional	27
С.А. ФИЛИППОВ, <i>кандидат психологических наук, доцент, докторант Национальной академии Государственной пограничной службы Украины, подполковник юстиции</i>	
Детерминация трансграничной преступности	32
Василь ФЛОРЯ, <i>доктор юридических наук, доцент кафедры уголовного права Академии МВД Республики Молдова</i>	
Транснациональная преступность: криминологические характеристики	41
Marian GHERMAN, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Eugeniu PETERSCHI, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Analiza juridico-penală a infracțiunii de falsificare a probelor.....	46
Gheorghe GLADCHI, <i>doctor habilitat în drept, profesor universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Terorismul, criminalitatea organizată și corupția.....	51
Veaceslav GRATI, <i>doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei „Drept polițienesc” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Miturile și realitățile violenței în familie.....	59

Iurie LARII, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, director al Departamentului știință, dezvoltare proiecte și cooperare al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Oleg RUSU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Particularitățile social-psihologice ale personalității infractorului terorist	63
Marian NUCU, <i>doctor în drept, Brigada de Combatere a Criminalității Organizate, Constanța, România</i>	
Instituții internaționale antrenate în prevenirea și combaterea traficului ilicit de droguri	71
Х.С. САФАРОВ, <i>кандидат юридических наук, начальник кафедры государственно-правовых дисциплин факультета № 2 Академии МВД Республики Таджикистан, подполковник милиции</i>	
О некоторых проблемах определения понятия экстремизма в уголовном праве	76
Igor TROFIMOV, <i>doctor în drept, conferențiar universitar, șef al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Andrian CREȚU, <i>doctor în drept, lector al Catedrei „Drept privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Fundamentarea dreptului procesual contravențional.....	79
Veaceslav URSU, <i>doctor în drept, conferențiar universitar al Catedrei „Științe penale” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Victor CIORBA, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept</i>	
Atacurile de tip „raider” - risc care amenință investițiile în zonele cu instabilitate politică	86
Marcel BOȘCANEANU, <i>doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
În căutarea unei noțiuni adecvate a infracțiunii de poluare a apei, adaptată la exigențele materiei de mediu.....	95
Eugenia GUGULAN, <i>doctorandă, lector universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Analiza cadrului normativ privind datele cu caracter personal.....	103
София ПИЛАТ, <i>преподаватель кафедры „Уголовно-процессуального права и криминалистики” Академии „Ștefan cel Mare” МВД Республики Молдова</i>	
Ответственность за вандализм в зарубежном и уголовном законодательстве Республики Молдова.....	111
Ion SLISARENCO, <i>master în drept, doctorand, lector universitar al Catedrei „Științe penale” a Facultății Drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova</i>	
Sediul de incriminare a faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier în sistemul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor.....	120

CONTENTS

Legal Sciences

Albert ANTOCI, <i>PhD, university lecturer of the Department "Police Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Gheorghe GRAUR, <i>master of law, university assistant of the Department "Police Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Fighting the phenomenon of domestic violence in relation to the realities of the Republic of Moldova	8
Grigore ARDELEAN, <i>PhD, university lecturer of the Department "Private Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Marius MUREȘAN, <i>PhD, Romania</i>	
A distinct approach to the role of police in combating of crimes against environment – the prospect of empowering with special skills	18
Mihail DAVID, <i>PhD, vice president of IPA Romania, dean of the Faculty of Law and Public Administration of the University "Spiru Haret" from Constanta, Romania</i>	
Prevention and combating of money laundering through the prism of measures of international nature.....	27
S.A. FILIPPOV, <i>candidate of psychology, assistant professor, PhD student of National Academy of the State Border Service of Ukraine, lieutenant colonel of justice</i>	
Determination of cross-border criminality.....	32
Vasilie FLOREA, <i>PhD, associate professor of the Department "Criminal Law" of MIA Academy of the Republic of Moldova</i>	
Transnational criminality: criminological characteristics.....	41
Marian GHERMAN, <i>PhD, associate professor, "Stefan cel Mare" Academy of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Eugeniu PITERSCHI, <i>PhD student, "Stefan cel Mare" Academy of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Judicial and penal analysis of the evidences' falsification offence.....	46
Gheorghe GLADCHI, <i>PhD, university professor of the Department "Criminal Sciences" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Terrorism, organized criminality and corruption	51
Veaceslav GRATI, <i>PhD, associate professor of the Department "Police Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The myths and realities of domestic violence.....	59

Iurie LARII, <i>PhD, associate professor, director of the Department of Science, Project Development and Cooperation of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Oleg RUSU, <i>PhD, associate professor, chief of the Department "Criminal Sciences" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The social-psychological particularities of the terrorist offender personality.....	63
Marian NUCU, <i>PhD, Organized Criminality Combating Crew, Constanta, Romania</i>	
International institutions involved in illicit drug trafficking prevention and fight	71
H.S. SAFAROV, <i>candidate of law, chief of the Department of State and Legal Disciplines of the Faculty Nr.2 of MIA Academy of the Republic of Tajikistan, police lieutenant colonel</i>	
Some problems of definition for extremism in criminal law	76
Igor TROFIMOV, <i>PhD, associate professor, chief of the Department "Private Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Andrian CREȚU, <i>PhD, lecturer of the Department "Private Law" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The foundation of the procedural contravention law.....	79
Veaceslav URSU, <i>PhD, associate professor of the Department "Criminal Sciences" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Victor CIORBA, <i>PhD student, "Stefan cel Mare" Academy of MIA, master of law</i>	
"Raider" attacks – risk that threatens investments in the areas with political instability... 	86
Marcel BOȘCANEANU, <i>PhD student, "Stefan cel Mare" Academy of MIA of the Republic of Moldova</i>	
In search of an appropriate notion of water pollution offence adjusted to environmental requirements.....	95
Eugenia GUGULAN, <i>PhD student, university lecturer, "Stefan cel Mare" Academy of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Analysis of the regulatory framework for personal data.....	103
Sofia PILAT, <i>Lecturer of the Department "Criminalistics and Criminal Procedure" of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
Responsibility for vandalism in foreign and criminal legislation of the Republic of Moldova.....	111
Ion SLISARENCO, <i>master of law, PhD student, university lecturer of the Department "Criminal Sciences" of the Law Faculty of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova</i>	
The headquarters for the criminalization of the road traffic safety violations in the system of traffic safety crimes	120

**ȘTIINȚE
JURIDICE**

CZU 343.55(478)

COMBATEREA FENOMENULUI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE ÎN RAPORT CU REALITĂȚILE REPUBLICII MOLDOVA

Albert ANTOCI,

doctor în drept, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Gheorghe GRAUR,

master în drept, asistent universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

„Violența în familie”- nu este o problemă de scurtă durată, ea devine ca consecință a violenței în societate, a agresivității și a distrugerii armoniei unor cămine familiale pentru majoritatea generațiilor viitoare afectate.

Menționăm că acest studiu cercetează: 1) impactul negativ creat de acest flagel criminal, considerat ceva confidențial/personal raportat la nivel macrosocial; 2) relevă faptul că violența în familie este rezultatul/consecința altor violențe în familie. Cercetarea reiterează că violențele sunt preluate din familia „mamă” și implementate în familia „fiică” ceea ce adevăratește principiul: „violența naște violență”; 3) analizează forța motrice ce generează violența în familie în sânul societății moldovenești.

Soluțiile privind combaterea violenței în familie trebuie analizate prin prisma unor standarde internaționale, globale nu doar la nivel local. Dat fiind faptul că consecințele acestei forme de fapte antisociale sunt exteriorizate în afara spațiului în care se produc, în afara statului, chiar și în afara frontierelor statelor limitrofe ale Republicii Moldova.

Problemele globale privind fenomenul combaterii violenței în familie este similar altor fenomene de anvergură (traficul de ființe umane, sărăcia, birocrăția, malnutriția, efectul de seră etc.). Astfel, se confirmă necesitatea înclinării vectorului spre impunerea respectării standardelor unanim acceptate de societate privind viziunile asupra curmării tuturor formelor de violență, în special asupra implementării principiilor internaționale de genul: „Toleranță zero față de violență”.

Cuvinte cheie: violență, probleme globale, violență în familie, combaterea violenței, realitățile sociale, Republica Moldova, standarde internaționale, etc.

LA LUTTE CONTRE LE PHÉNOMÈNE DE LA VIOLENCE DOMESTIQUE PAR RAPORTE AUX RÉALITÉS DE LA RÉPUBLIQUE MOLDOVA

Albert ANTOCI,

docteur es-droit, professeur universitaire,
Académie „Ștefan cel Mare” de MAI de la République de Moldova

Gheorghe GRAUR,

maître en droit, professeur adjoint,
Académie „Ștefan cel Mare” de MAI de la République de Moldova

„La violence en famille” - ce n'est pas un problème de courte durée, il devient une conséquence de la violence dans la société, de l'agression et de la destruction de l'harmonie dans une maison familiale pour la plupart des générations futures touchées.

Nous mentionnons que cette étude étudie: a) l'impact négatif créé par ce tueur criminel, considéré comme confidentiel / personnellement rapporté au niveau macrosocial; b) révèle que la violence domestique est le résultat / conséquence d'autres violences domestiques. La recherche réitère que la violence est tirée de la famille «mère» et incarnée dans la famille «fille», ce qui confirme le principe: «la violence élève la violence»; c) analyse la force motrice générant la violence domestique dans la société moldave.

Les solutions pour lutter contre la violence domestique doivent être analysées à la lumière des normes internationales et mondiales, pas seulement au niveau local. Étant donné que les conséquences de cette forme d'actes antisociaux sont externalisées hors de l'espace dans lequel elles se produisent, en dehors de l'État, même en dehors des frontières des États voisins de la République de Moldova.

Les problèmes mondiaux de la lutte contre la violence domestique sont similaires à d'autres phénomènes (traite des êtres humains, pauvreté, bureaucratie, malnutrition, effet de serre, etc.). Cela confirme la nécessité d'appliquer l'inclinaison standard vecteur généralement acceptée par la société sur les visions de la dissuasion à toute violence, notamment pour mettre en œuvre les principes pleinement internationaux tels que: „la tolérance zéro de la violence”.

Mots-clés: Violence, problèmes mondiaux, violence domestique, lutte contre la violence, réalités sociales, République de Moldova, normes internationales, etc.

Introducere. Problema violenței în familie la ora actuală este una care suscită atenția întregii comunități internaționale. Este un fenomen întâlnit atât în familiile bine asigurate din punct de vedere material, cât

și în cele sărace, în familiile de orice rasă și naționalitate, în fiecare oraș și în fiecare sat.

Ca urmare a desfășurării Conferinței Mondiale de la Nairobi în 1985 agresiunea față de femei, care anterior nu era tratată

drept o chestiune importantă, deoarece, pe deoparte, acesta este un fenomen dificil de depistat prin metode tradiționale, iar pe de altă parte el era considerat un aspect al vieții particulare, amestecul statului fiind tratat ca o imixtiune în viața personală, a atras într-o mare măsură atenția societății sub forma încălcării violente a drepturilor femeii prin manifestarea discriminară după criteriul de sex.

Deși au fost elaborate un șir de acte internaționale (la unele dintre ele aderând și Republica Moldova) s-a efectuat o muncă amplă prin întocmirea unor proiecte, programe, organizarea de treninguri de către O.N.G. – uri, violența în familie rămâne a fi de proporții înfricoșătoare și nu întotdeauna existența ei se datorează crizei economice sau lipsei unui cadru legal adecvat.

Importanța cunoașterii stării de criminalitate ce caracterizează o societate nu mai trebuie demonstrată. Faptul că violența domestică prezintă pericolozitate atât pentru comunitatea familială cât și pentru societate în ansamblul ei, este de asemenea un lucru cunoscut [1, p. 38].

Violența domestică nu este un mit și nici un fenomen de dimensiuni nesemnificative. O întâlnim zilnic, sub forma știrilor mass-media, ne confruntăm cu ea în scene surprinse fugitiv pe stradă și uneori răzbate dincolo de zidurile prea subțiri ale apartamentelor de bloc, ca o realitate crudă, vădit ostilă, pe care nu o putem accepta dar pe care în mică măsură o putem controla ca indivizi.

Ca fenomen social violența domestică este cu atât mai periculoasă dacă nu este debătută și cunoscută, dacă nu îi sunt descifrate mecanismele interioare, cauzele și formele de manifestare și dacă nu i se caută soluțiile de răspuns optime [1, p. 7].

Violența în familie reprezintă un sistem de conduită al cărui obiectiv îl constituie exercitarea controlului și stabilirea unor raporturi de subordonare în relațiile de fami-

lie. Violența în familie constituie una dintre modalitățile cele mai dure de discriminare a femeilor pentru care, practic, nu există un mecanism de eradicare, impunitatea violenței în familie permițând transformarea agresiunii într-un model de conduită pentru bărbați în raporturile de familie, conduită pe care copii o însușesc ca pe o normă și care se reproduce din generație în generație [2, p. 35].

Violența în familie constituie orice act de violență comis în cadrul familiei de către membrii familiei. Violența în familie reprezintă o acțiune sau inacțiune a subiectului activ (agresor), îndreptată împotriva subiectului pasiv (victima) sau împotriva proprietății comune sau personale [3].

Potrivit Consiliului Europei – Comitetul de Miniștri, 1985, violența în familie este „orice act sau omisiune comisă în interiorul familiei de către unul dintre membrii acesteia și care aduce atingere vieții, integrității corporale sau psihologice sau libertății altui membru al acelei familii, și vatamă în mod serios dezvoltarea personalității lui/ei”[4].

Prevederi similare se regăsesc și în cadrul nomenclatorului juridic național. Autorul tinde să menționeze că sunt aspecte legislative destul de bine puse la punct, dar eficiența legii în esență se măsoară prin capacitatea implementării acesteia în cadrul societății.

Problema Republicii Moldova privind fenomenul violenței în familie constă în lipsa continuității cadrului juridic existent, transpunerea în viață a legii nu dispune de mecanismele necesare.

Realitățile statului nostru demonstrează un lapsus fenomenal al instituțiilor sau specialiștilor competenți care s-ar ocupa de reabilitarea tuturor victimelor violenței în familie.

În sensul nomenclatorului juridic al Republicii Moldova violența în familie semnifică: – „acte de violență fizică, sexuală, psiho-

logică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral” [5, art. 2].

Prin adoptarea Legii privind asigurarea șanselor egale între femei și bărbați [6] Guvernul Republicii Moldova a realizat un pas major în crearea cadrului legal pentru asigurarea egalității de gen și constituirea unui sistem eficient de abordare a violenței față de femei. Concomitent cu sancționarea discriminării în bază de gen, această lege mai prevede și crearea Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

Paralel cu cadrul legal, recent în Republica Moldova au fost elaborate documente relevante privind politicile pentru abordarea inegalității de gen și violenței în familie, cel mai important fiind Programul Național de asigurare a egalității de gen pentru anii 2010 – 2015 și Planul de Acțiuni 2010-2013 pentru implementarea acestuia.

Una din prioritățile politicilor adoptate în acest domeniu rezidă în prevenirea violenței împotriva femeilor, inclusiv a violenței în familie [7, p. 19].

Sub aspect comparat reiterăm prevederile legii nr. 217/2003 a României pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, care specifică că: violența în familie reprezintă „orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, sexuală sau un prejudiciu material”. Conform aceleiași legi, constituie violență în familie „împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale” [8, cap. I, art. 2, alin. (2)].

Materiale și metode aplicate. În procesul studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: ana-

liza istorică, analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, generalizarea, sinteza și clasificarea.

Materialele utilizate sunt: actele legislative și normative internaționale și naționale în domeniu ale Republicii Moldova, doctrina și alte materiale relevante.

Rezultate obținute și discuții. În literatura de specialitate autorii s-au expus cu privire la importanța eradicării tuturor formelor de violențe asupra drepturilor omului. Un prim pas în acest sens este racordarea prevederilor nomenclatorului juridic național la standardele internaționale.

Declarația Universală a Drepturilor Omului stipulează că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi” [9, art. 1] iar familia este „elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului” [9, art. 16, alin. (3)].

Convenția asupra drepturilor politice ale femeii reia principiul egalității în drepturi al bărbaților și femeilor conținut în Carta Națiunilor Unite. Această convenție recunoaște dreptul oricărei persoane de a participa la conducerea treburilor publice ale țării sale fie în mod direct fie în mod direct fie prin intermediul reprezentanților liberi aleși și de a avea acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale, dorind să acorde bărbaților și femeilor egalitate în folosința și exercițiul drepturilor politice, în conformitate cu Carta Națiunilor Unite și cu dispozițiile Declarației Universale a Drepturilor Omului. Astfel, Convenția prevede expres că „Femeile vor avea, în condiții de egalitate cu bărbații, dreptul la vot în toate alegerile, fără vor fi, în condițiile de egalitate cu bărbații, eligibile în oricare din organismele publice, constituite în baza legislației naționale, fără nici o discriminare.

La fel femeile vor avea, în condiții de egalitate, același drept ca și bărbații de a ocupa orice post public și de a exercita oricare

dintre funcțiile stabilite în baza legislației naționale fără nici o discriminare” [10, art. 1-3].

Violările grave, masive și sistematice ale drepturilor omului, comise de unele state la nivel intern, înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au determinat o poziție comună a statelor în cadrul societății internaționale, în sensul că protecția drepturilor omului nu mai poate fi lăsată exclusiv în competența, cu caracter discreționar, a statelor, ci se impune și o cooperare internațională în materie [11, p. 8].

În 1993 Organizația Națiunilor Unite emite o declarație istorică cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor pe care o definește ca: „Orice act de violență bazată pe apartenența la un gen ce rezultă sau este posibil să conducă la daune fizice, sexuale sau psihologice sau la suferință, incluzând amenințările cu astfel de acte, coerciție sau depravare arbitrară a libertății, atunci când se petrec în viața publică sau privată”.

Astfel, violența domestică a devenit o problemă a drepturilor omului, a căpătat o dimensiune internațională iar actul de violență a fost „criminalizat”. Violența împotriva femeilor include violența domestică, violul, abuzul și asaltul sexual, violența pe rațiuni „de onoare”, traficul femeii, hărțuirea și urmărirea femeii, mutilarea sexuală, genitală și alte forme de mutilare, prostituția și căsătoria forțată [12, p. 6].

În Rezoluția 48/104/20.12.1993, Adunarea Generală a ONU, art. 2, se arată că violența îndreptată asupra femeii „include următoarele acțiuni chiar dacă nu se limitează la ele: violența fizică, sexuală și psihologică care se produce în cadrul familiei, inclusiv maltratări, abuzul sexual al copiilor din cadrul căminului conjugal, violența relaționată cu știrbirea dreptului patrimonial, mutilare genitală și alte practici tradiționale, nocive pentru femeie, actele de violență produse de alți membri ai familiei precum și violența

relaționată cu exploatarea”.

Definiția celei de-a Patra Conferințe Mondiale asupra problemelor Femeilor, Beijing 1995 descrie violența îndreptată asupra femeii ca orice act de violență fundamentat pe diferența de gen, care rezultă sau care poate rezulta într-o vătămare sau suferință fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acte, coerciția sau privarea arbitrară de libertăți, indiferent dacă acestea apar în viața publică sau privată. În consecință, violența împotriva femeilor cuprinde următoarele forme, fără a fi limitată la acestea:

a) violența fizică, sexuală și psihologică ce are loc în familie, inclusiv bătăile, abuzul sexual al copiilor de sex feminin în cadrul casnic, violența legată de zestre, violul marital, mutilarea genitală a femeilor, violența extra-maritală și violența referitoare la exploatare;

b) violența fizică, sexuală și psihologică ce apare în comunitatea generală, inclusiv violul, abuzul sexual, hărțuirea sexuală și intimidarea la locul de muncă, în instituțiile educaționale și în altă parte, traficul cu femei și prostituția (forțată);

c) violența fizică, sexuală și psihologică comisă sau trecută cu vederea de către Stat, oriunde apare aceasta”.

Însăși violența, ca fenomen social, implică în sine două forme de derulare propriuzisă – violența domestică (din partea soțului/partenerului) și actele de violență produse de către alte persoane asupra femeilor în afara familiei în cadrul comunității, prima formă însă avînd loc mult mai frecvent. În confirmare, datele studiului BNS privind „Violența față de femeii în familie în Republica Moldova” arată că, fiecare a șasea femeie în vîrstă de 15-64 ani (63,4%) pe parcursul vieții este supusă unei forme de violență în familie, iar 5,9% dintre acestea în afara familiei. Dacă violența în afara familiei poartă în sine un caracter spontan, atunci violența în familie reprezintă

tă un fenomen cu caracter ciclic, care nu se oprește de la sine, sporind în intensitate și gravitate în timp [13, p. 6].

Până în anii 1970 violența domestică nu a fost privită ca o problemă ce solicită intervenția statului, ea fiind văzută ca o chestiune privată, circumscrisă la spațiul domestic. Mișcarea feministă a făcut ca această problemă să capete forța limbajului public și să conducă la responsabilizarea tuturor structurilor sociale. Astfel, violența împotriva femeii a fost identificată ca o problemă profund legată de drepturile omului.

Mișcarea sufragetelor și cea pentru reforme sociale progresiste de la sfârșitul secolului al XIX-lea au condus la schimbări legislative, punând capăt celor mai bine de 200 ani de justificare legală a agresiunii soției și incriminând această practică indiferent de comportamentul femeilor.

În Statele Unite, mișcarea femeilor agresate a apărut pe la mijlocul anilor 1970, ca o continuare a activismului social din anii 1960. Ea a atras oameni de diferite orientări politice pentru susținerea drepturilor femeilor de a se elibera de violența maritală. A fost o mișcare pragmatică care în primii ani, s-a inspirat foarte mult din punct de vedere al strategiei, din lupta pentru emancipare socială din anii 1960, din punct de vedere teoretic din mișcarea feministă [14, p. 6].

Puține dintre femeile care au organizat mișcarea feministă agresată se autosusțineau financiar. Majoritatea făceau parte din clasa muncitoare săracă. Unele dintre ele depindeau material de soții lor sau de stat, primind ajutoare sociale sau lucrând în serviciul public. Deoarece femeile care se refugiau în adăposturi sociale au apelat la stat pentru obținerea de resurse financiare sau protecție juridică, s-a demonstrat în mod repetat rolul statului în reproducerea relațiilor de dominare sau subordonare. Legiuitorii, ofițerii de poliție, judecătorii procurorii, ofițerii de probațiune și salariații din domeniul social

nu au reușit, de cele mai multe ori să își folosească capacitățile instituționale de a proteja femeile de abuzuri și de a sancționa bărbații pentru actele de violență comise [14, p. 8].

Conferința Mondială asupra Drepturilor Omului de la Viena (1993) a postulat ca drepturile femeilor și fetelor sunt „un drept inalienabil, parte integrală și indivizibilă a drepturilor umane universale”.

Peste tot în lume violența domestică împotriva femeii este o cauză importantă de deces la grupa de vârstă 15-49 ani, tot la fel de importantă ca și cancerul. Femeile abuzate prezintă un număr dublu de vizite medicale și de 8 ori mai multe utilizări ale serviciilor de sănătate comparativ cu femeile neabuzate. Majoritatea studiilor din diverse țări au arătat ca una din patru femei au trăit cel puțin un act de violență fizică și una din opt femei experimentează cel puțin un abuz de alt tip de violență domestică de-a lungul vieții.

Diferite estimări arată că în perioada 1990 – 1993 violența domestică (în special conduita violentă a soțului împotriva soției) a reprezentat principalul motiv de divorț în peste 70% din cazuri; 23,4% dintre femei au fost agresate verbal de către partenerii lor; 10% au suferit abuzuri fizice și 1,8% abuzuri sexuale [1, p. 39-40].

Violența temperată este în mod cert mai frecventă decât cea severă și extremă, 48% dintre femei declarând că au fost palmuite, împinse și bruscate; lovirea cu pumnul sau cu obiecte și bătaie soldată cu vătămări corporale grave.

Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității arată că 12,4% din totalul infracțiunilor comise prin violență în perioada 1990 – 1999 sau petrecut în mediul familial și de asemenea că, deși bărbații infractori sunt mai numeroși decât femeile infractoare, se constată o creștere constantă a numărului femeilor autor al unor infracțiuni:

În anul 1998 s-a înregistrat:
– soți uciși de soții: 12.

- soții ucise de soți: 117.
- soți vătămați corporali: 37.
- soții vătămate corporal: 72.
- soții decedate ca urmare a loviturilor cauzatoare de moarte: 7.
- soți decedați ca urmare a loviturilor cauzatoare de moarte: 0.

Datele statistice privitoare la incest ca formă de violență intrafamilială, la care sunt supuși copiii din toate mediile sociale, chiar dacă sunt parțiale și incomplete, funcționează ca semnale de alarmă. Fenomenul este cu atât mai alarmant cu cât abuzul sexual incestuos se prezintă ca act repetitiv, secret, sufocant și tăcut.

În majoritatea cazurilor victimele au între 4 și 11 ani, băieți și fete în egală măsură; 70% dintre prostituate declară că au trăit experiența incestului.

O altă realitate relevată de statistici evidențiază faptul că, alături de maltratarea prin lovire sau alte violențe, abuzul psihic și emoțional are efecte negative asupra victimelor, tentativele de suicid fiind de 12 ori mai mari în cazurile femeilor căsătorite, decât în cazurile femeilor necăsătorite [1, p. 41].

Actualmente tot mai pronunțat este ecoul proiectelor de intervenție comunitară, inclusiv în cazul Abuzurilor Domestice (Domestic Abuse Intervention Project), cu sediul la Duluth, Minnesota. Acest Proiect a fost inițiat în 1980 după ce avocații din alte orașe efectuaseră schimbări în ceea ce privește fiecare aspect al intervenției tribunalelor penale, de la distribuirea cazurilor până la darea de sentințe judecătorești.

Acest proiect a fost recunoscut la nivel național ca fiind primul proiect de reformă bazat pe reacția comunității care a negociat cu succes un acord cu cele mai importante agenții de intervenție juridică, pentru coordonarea intervențiilor acestora prin intermediul unei serii de politici și protocoale, consemnate în scris, delimitarea libertății individuale de acțiune în abordarea cazurilor

și care îi obliga pe funcționarii publici să respecte standardele minime de reacție. Realizările cele mai cunoscute ale proiectului Duluth au fost colaborarea, la începutul anilor 1980, cu poliția din Duluth pentru elaborarea unor politici cu caracter obligatoriu de efectuare a arestărilor și crearea unui program educațional pentru agresori, cu accent pe forță și control, ca scop și funcțiune a agresiunilor.

Multe din agențiile care se ocupă de prevenirea violenței domestice au adoptat ceea ce a fost mai târziu numit modelul Duluth. Proiectul a coordonat peste 600 de cursuri și seminare de instruire în Statele Unite și în cel puțin alte cinci țări. Comunitățile din Statele Unite, Scoția, Noua Zeelandă și Germania au adoptat unele aspecte ale modelului Duluth de intervenție comunitară [14, p. 4].

Pentru a înțelege obiectivele proiectelor de intervenție comunitară și modul lor de funcționare este necesar să reflectăm asupra aspectelor istorice care au condus la crearea lor. În ultimii 20 ani, militanții din mișcarea femeilor agresate din Statele Unite au demonstrat că statul are obligația de a interveni în relațiile personale, pentru a le proteja pe femei de partenerii lor abuzivi că acesta poate și trebuie să evacueze pe soții violenți din casele lor, pentru a le proteja pe femei în propriul lor cămin, că poliția ar trebui să îi aresteze pe soți pentru agresiune și că statul ar trebui să îi urmărească pe cale judiciară. Aceste transformări ale statutului legal al femeilor a reprezentat o realizare extraordinară pentru mișcarea feministă, la fel ca și acelea privind obținerea drepturilor ce țin de divorț și avort.

Raporturile, istoric inegale, de putere între bărbați și femei au condus la dominația primilor asupra femeilor și discriminarea lor în societate în general, iar violența împotriva femeilor este recunoscută drept unul dintre mecanismele sociale prin care femeile sunt

plasate într-o poziție subordonată față de bărbați [15].

Cu toate acestea, pentru prima dată în istoria luptei împotriva „agresării soției”, începută încă din 1640, mișcarea contemporană a femeilor agresate a câștigat recunoașterea publică a faptului că statul are obligația de a oferi protecție totală femeilor agresate. Fiecare stat a extins obligația și dreptul poliției de a aresta partenerii violenței. Fiecare stat a adoptat un anumit model de legi de protecție, care să permită tribunalului să evacueze partenerii abuzivi din casele lor.

Opinia publică, deși era departe de a fi complet lămurită asupra acestei chestiuni, și-a schimbat mult atitudinea, aceasta deoarece grupurile de supraveghere a activității judecătorești, proiectele comunitare de susținere juridică și adăposturi sociale pentru femeile agresate au adus în centrul atenției funcționarii publici, nereușita lor de a reacționa vizavi de violența domestică și modul din care agresorii se sustrag sancțiunilor sociale. Bărbații care își agresează partenerile nu mai pot spera că pot să apeleze la violență și să rămână imuni în fața sancțiunilor sociale; de asemenea, nici funcționarii publici care nu reușesc să reacționeze la violența domestică nu se mai pot aștepta că le va fi asigurat anonimatul [14, p. 5].

În ultimii 60 de ani, comunitatea internațională a marcat o evoluție favorabilă recunoașterii violenței împotriva femeilor în general și a violenței domestice ca un fenomen grav care afectează drepturile fundamentale ale omului la viață, siguranță, libertate, demnitate, integritate fizică și psihică. În acest context, o serie de documente internaționale recomandă statelor să ia toate măsurile de ordin politic, administrativ și financiar ce se impun pentru a preveni și combate fenomenul violenței asupra femeilor [16].

Enumerăm câteva din documentele cele mai semnificative:

- Carta Națiunilor Unite – 24 octombrie 1945 stabilește drepturile fundamentale ale omului.

- Convenția ONU privind eliminarea oricăror forme de discriminare împotriva femeii adoptată în 18.12.1979 și Protocolul opțional din 6.10.1999 reprezintă documentele fundamentale de referință pentru protecția drepturilor femeii (CEDAW).

Conferințele mondiale asupra drepturilor femeii din Mexic, Copenhaga, Nairobi și apoi Beijing au adoptat documente internaționale care subliniază necesitatea ca toate guvernele lumii să condamne violența împotriva femeii.

Platforma de acțiune adoptată la **Beijing în 1995** prevede un capitol distinct destinat măsurilor specifice pe care toate statele semnatare trebuie să le adopte în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeii, printre care și „adăposturi corespunzător finanțate și sprijin pentru alinarea fetelor și femeilor supuse violenței, precum și servicii medicale, psihologice și alte forme de consiliere, sprijin juridic gratuit sau cu costuri reduse, atunci când sunt necesare” (United Nations/Report of the special rapporteur on violence against women E/CN.4/1996: para125a) [16].

La nivelul instituțiilor Uniunii Europene, au fost dezbătute, elaborate și adoptate o serie de documente care recomandă statelor membre să se implice și să ia măsurile necesare pentru combaterea violenței împotriva femeilor:

1. Recomandările Consiliului Europei către guvernele statelor membre:

- 2/1990 pentru adoptarea unor măsuri sociale privind violența în familie.

- 85/2000 - „să informeze opinia publică asupra caracteristicilor specifice, gravității și dimensiunilor acestui fenomen și să sprijine măsurile care au ca scop combaterea acestui fenomen” și „să încurajeze organizarea agențiilor, asociațiilor și fundațiilor care au

ca scop ajutorarea și asistarea victimelor violenței în familie”.

5/2002 privind protecția femeilor împotriva violenței.

2. Recomandările Comitetului de Miniștri către statele membre nr. R(85)4, cu privire la violența în familie; nr. R(87)21 privind asistența victimelor și prevenirea victimizării; R(90)2 privind măsurile sociale referitoare la violența în familie;

3. Rezoluția Consiliului Europei nr. R (2007) 1582 „Parlamentele unite în combaterea violenței domestice împotriva femeilor”;

4. Rezoluția Parlamentului European din 26 noiembrie 2009 referitoare la eliminarea violenței împotriva femeilor (2010/C 285 E/07);

5. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Council of Europe Treaty Series - No. 210/2011).

În ce privește serviciile necesare protecției și recuperării femeilor victimizate prin violența domestică, rădăcinile lor pornesc din experiența de sprijin pe care ONG-urile le-au acordat femeilor în situație de violență. Primele adăposturi pentru femei agresate au apărut prin anii 1970 în țările dezvoltate (SUA, Marea Britanie, Germania, Franța etc.), iar după 1990 și în țările Europei de Est. „În puțin peste 3 decenii, organizațiile de femei – singular și prin experiență împărtășită – nu doar au creat diverse contexte în care femeile să fie capabile să numească și să discute experiențele lor de violență, dar și să obțină o largă recunoaștere pentru o practică, anterior ascunsă, privată și normalizată” (Kelly L. and Reagan L., 2005, *Violence against women*)

Platforma de la Beijing stipulează că, în plus față de suportul pe care statul trebuie să îl ofere înființării de adăposturi, acestea ar trebui să fie bine finanțate și accesibile. Rezoluția Adunării Generale ONU 61/143

(2006) asupra intensificării eforturilor de a elimina toate formele de violență împotriva femeilor, adoptată prin consens, reafirmă obligația Statelor de a furniza protecție victimelor și stabilește că eșecul în a furniza acces la imediata protecție – în cazul în care o victimă nu poate accesa un adăpost și nu are mijloacele legale sau de alt fel de a se afla în siguranță – înseamnă o încălcare sau chiar anulare a drepturilor și libertăților lor fundamentale.

În recomandarea Comitetului pentru Drepturile Femeilor și Șanse Egale din Parlamentul European din 1986 se stipulează că ar trebui să existe un loc (pentru o familie – femeia cu copil/copii) la 10.000 de locuitori [16].

Concluzii privind studiul supus cercetării. În concluzie putem menționa cu stocism că Republica Moldova beneficiază de prevederi ale programelor internaționale, dar implementarea de facto a acestora în spațiul nostru datorită realităților sociale a Republicii Moldova este foarte complicată.

Problemele globale privind combaterea fenomenului violenței în familie raportate la realitățile Republicii Moldova sunt similare altor state în tranziție, altor state în curs de dezvoltare.

Sesizarea acestor probleme deși predomină în statele de genul Republicii Moldova dar au reacționat și alte state cum ar fi: China prin platforma Beijing, SUA etc.

Acest fapt confirmă gravitatea acestui flagel și împânzirea lui la nivel global și necesită implementarea tuturor recomandărilor palpabile pentru Republica Moldova prin luarea în calcul a factorilor regionali specifici:

- situația politică instabilă în stat;
- lipsa continuității cadrului legislativ;
- deficiența cadrului juridic existent în materia combaterii violenței în familie;
- neconcordanțele cadrului juridic național cu cel internațional;
- ineficiența instituțiilor abilita-

te cu competența combaterii fenomenului violenței în familie;

– este foarte dificilă abordarea acestor probleme din perspectiva insuficienței resurselor materiale și a celor sociale cu tentă discriminatorie (sărăcia, șomajul în rândurile forței de muncă, abandonul școlar, analfabetismul, birocrăția și discriminarea de gen)

– decalajul dintre standardele europene și cele naționale, datorită tradițiilor culturale la nivel regional;

– influența dogmelor spațiului post sovietic privind rolul femeii în cadrul familiilor patriarhale;

Menționăm ca premisa de bază trebuie să fie eliminarea factorilor care generează fenomenul violenței față de femei în familie, care sunt mai puternici decât pârghiile de soluționare propuse la nivel internațional cu impact asupra spațiului moldav.

În Republica Moldova fenomenul violenței față de femei în familie a fost mediatizat mult datorită eforturilor depuse de organizațiile internaționale și societatea civilă cu scopul de a spori nivelul de sensibilizare și pentru a îmbunătăți serviciile de protecție a victimelor. În pofida preocupărilor sporite vis-a-vis de această problemă, violența față de femei continuă să fie percepută în contextul importanței pe care o are familia ca și structură principală a societății. Din acest considerent sistemul general legal, instituțional și de politici se bazează pe conceptul de prevenire și combatere a violenței în familie. Acest fapt nu este unul surprinzător, deoarece rolurile tradiționale de gen mai persistă în societatea moldovenească și Republica Moldova nu a încetățenit încă o tradiție pe termen lung în ceea ce privește democrația și respectarea drepturilor omului.

Referințe bibliografice:

1. N. Rotariu, I. Rotariu, *Violența domestică în dreptul penal român*, Iași: Princeps Edit. 2005.
2. V. Bujor, M. Lașcu, *Violența în societatea de tranziție*. În: *Violența în societatea de tranziție: Materiale ale conf. Șt.int.* 16-17 mai 2003, Chișinău: „Tipogr. Centrală”, 2003.
3. Ordinul MMPSF nr.22 din 09.02.2012, Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență social și protecție a familiei în cazurile de violență în familie.
4. Recomandarea Nr. R (85) a Consiliului Europei cu privire la violența în familie, adoptată la 26 martie 1985.
5. Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, În: *Monitorul Oficial* nr. 55-56 din data de 8.09.2008.
6. Legea Republicii Moldova nr. 5-XVI din 09.02.2006 privind asigurarea șanselor egale pentru femei și bărbați, În: *Monitorul Oficial* nr. 47-50/200 din data de 24.03.2006.
7. A. Sârbu, I. Axenti, *Violența împotriva femeilor în familie în Republica Moldova*, Chișinău, 2011.
8. Legea României nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie a fost publicată în *Monitorul Oficial al României, Partea I*, nr. 367 din 29 mai 2003 și ulterior a fost modificată și completată prin., (M. Of. Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003, cap. I, art. 2(1)), Republicată în temeiul dispozițiilor art. IV din Legea nr. 25/2012 în *Monitorul Oficial al României*. nr. 365 din 30 mai 2012.
9. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 217 (III) de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948. Republica Moldova a aderat la ea prin Hotărârea Parlamentului R.M. nr.217-XII din 28.07.1990, „Tratate internaționale”, 1998.
10. Convenția nr.1952 din 20.12.1952 asupra

- Drepturilor politice ale femeii. Publicat : 30.12.1998 în Tratatul Internațional nr.1, art. 74. Data intrării în vigoare: 26.04.1993, Deschisă spre semnare și ratificare prin Rezoluția 640 (VIII) din 20 decembrie 1952 a Adunării Generale a ONU, Convenția a intrat în vigoare la 7 iulie 1954, în conformitate cu dispozițiile art.6., art.1-3.
11. C. L. Popescu, Protecția internațională a drepturilor omului-surse, instituții, proceduri”, - (Curs Universitar) / București: Editura, ALL BECK, 2000.
 12. R. Vraști, Ghid Practic de Intervenție în Criză.
 13. M. Vreșiș, A. Spătaru, Profilul femeilor victime ale violenței, Biroul Național de Statistică, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), Chișinău, 2016.
 14. M. F. Shepard, E. L. Pence, Coordona-re reacțiilor comunitare față de violența domestică. Experiența Duluth, trad. B. Uilecan, Chișinău, 2003.
 15. Declarația privind Eliminarea Violenței față de Femei a Asambleei Generale a ONU. Ședința plenară 85 din 20 decembrie 1993, A/RES/48/104. <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> (accesat la data de 02.12.2017).
 16. Studiu exploratoriu privind serviciile sociale pentru victimele violenței în familie, București, 2013.

Despre autori

Albert ANTOCI,
doctor în drept,
lector universitar al Catedrei
„Drept polițienesc” a Facultății Securitate
Civilă și Ordine Publică a Academiei „Ștefan
cel Mare” a MAI al Republicii Moldova
e-mail: antoci22@mail.ru
tel.: 069163943

Gheorghe GRAUR,
master în drept,
asistent universitar al Catedrei „Drept
Polițienesc” a Facultății Securitate Civilă
și Ordine Publică a Academiei „Ștefan cel
Mare” a MAI al Republicii Moldova
e-mail: g.graur@yahoo.com
tel.: 069844605

À propos de l'auteur

Albert ANTOCI,
docteur es-droit,
professeur universitaire de la chair „Droit
policier” de la Faculté „Sûreté civile et ordre
public” de l’Académie „Ștefan cel Mare”
de MAI de la République de Moldova
e-mail: antoci22@mail.ru
tel.: 069163943

Gheorghe GRAUR,
maître en droit,
professeur adjoint de la chair
„Droit policier” de la Faculté „Sûreté civile
et ordre public” de l’Académie
„Ștefan cel Mare” de MAI
de la République de Moldova
e-mail: g.graur@yahoo.com
tel.: 069844605

CZU 343.98 : 349.6

O DISTINCTĂ ABORDARE A ROLULUI POLIȚIEI ÎN COMBATEREA CRIMINALITĂȚII CONTRA MEDIULUI - PERSPECTIVA ABILITĂRII CU COMPETENȚE SPECIALE

Grigore ARDELEAN,

doctor în drept, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Marius MUREȘAN,

doctor în drept, România

Creșterea eficienței în prevenirea și combaterea criminalității împotriva mediului depinde nu numai de calitatea reglementărilor, ci într-o mare măsură, de mecanismul îndreptat spre atingerea rezultatelor scontate. Din acest motiv, este nevoie de o resetare a măsurilor de combatere a diferitelor categorii de infracțiuni contra mediului, din perspectiva împuternicirii cu abilități speciale în lupta împotriva criminalității de mediu.

Cuvinte cheie: daunelor aduse mediului, delinquența, responsabilitate, legislație, competency.

A DISTINCT APPROACHES ROLE OF THE POLICE IN COMBATING CRIME AGAINST ENVIRONMENT - PERSPECTIVE ACQUIRING THE SPECIAL SKILLS

Grigore ARDELEAN,

assistant professor, PhD,
Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Marius MUREȘAN,

PhD, Romania

Increase efficiency in preventing and countering crime against the environment depends not only on the quality of regulations, but to a large extent, the mechanism and adaptation to technical subjects of the implements in the attainment of expected results. For this reason, it requires a reset of the concept underlying the establishment competency in this area, emphasis will be placed on the role and specifically of the police in combating the specifics of various categories of offences, from the perspective of empowerment with special skills in crime fighting.

Keywords: environmental damage, delinquency, responsibility, legislation, competency.

Introducere. În condițiile reconsiderării și adaptării unei noi percepții despre confortul existențial-uman, care adesea determină la o exploatare excesivă a întregului potențialul inovațional, s-a înregistrat și o diversificare a manifestărilor negative ce atentează direct la factorii de mediu, riscând să pună în pericol șansa omului de a beneficia de un mediu sănătos și echilibrat din punct de vedere ecologic. În același timp, constatăm cu mare regret, că în unele state nu s-a făcut uz de ingeniozitate și potențial intelectual la elaborarea și perfecționarea meca-

nismelor de reprimare a comportamentelor reproșabile din partea celor care calcă peste tot ce numim „valori de mediu” în drumul parcurs spre îmbunătățirea desăvârșită a condițiilor de trai. Avînd în vedere specificitatea consecințelor, iar prin urmare a valorilor la care se atentează odată cu săvîrșirea infracțiunilor contra mediului, actualmente se cere o altă manieră de abordare a problematicii în materie de prevenire, relevare și combatere a genului de criminalitate avut în discuție. Apariția și multiplicarea unor infracțiuni, precum: traficul ilicit cu exemplare de specii

din fauna și flora sălbatică, importul-exportul de deșeuri toxice, traficul ilicit de materii nucleare și problemele ecologice directe și conexe pe care acestea le creează au făcut necesare promovarea unor tehnici și metode de investigație criminalistică cât mai adecvate domeniului [11, p. 411].

Rezultate obținute și discuții. Din aceste considerente, pe lângă intervenția în structura și conținutul dreptului material¹, care astăzi se impune cu acuitate, se cere acțiunea, mai întâi, la nivel conceptual în direcția reconsiderării competențelor în combaterea criminalității contra mediului, iar pe cale de consecință și a categoriilor de subiecți ce le revin. Necesitatea unui asemenea studiu se face observată în circumstanțele în care ineficiența activităților de prevenire și combatere a infracțiunilor de mediu indică la lipsa de conlucrare între autoritățile de mediu și alte structuri ale organelor de drept, lipsa unei pregătiri speciale în domeniul relevării faptelor cu caracter penal de către subiecții investigați cu asemenea atribuții, incompatibilitatea activității unor structuri specializate aflate în componența autorităților de mediu cu activitatea specială de investigație etc. Despre toate aceste dificultăți urmează să vorbim în detaliu, dar nu înainte de a prezenta actuala structură și schemă de intervenție în reprimarea conduitei, calificate de noi: „anti-ecologice”, care mai tot timpul a fost ignorată, iar pe cale de consecință, a diminuat rolul poliției în constatarea și reprimare criminalității contra mediului. Or, după cum se afirmă tot mai frecvent în doctrina mediului [11, p. 417], descoperirea infracțiunilor ecologice și instrumentarea procesului penal aferent, necesită tot mai mult folosirea unor tehnici și metode de investigare particulari-

zate, dacă nu chiar specializate la exigențele domeniului.

Prezentare generală a situației actuale în materie de competență în constatarea și descoperirea infracțiunilor contra mediului

Examinând prevederile legislației Republicii Moldova în compartimentul ce vizează competența în relevarea și investigarea faptelor ilicite contra mediului, constatăm că aceasta revine unor structuri aflate în componența a două autorități publice. Este vorba de Inspectoratul Ecologic de Stat aflat în subordinea Ministerului Mediului și Inspectoratul General de Poliție al Ministerului Afacerilor Interne. Dintre acestea două, rolul cel mai important, după părerea noastră, în contracararea contravențiilor și infracțiunilor de mediu îi revine Inspectoratului General de Poliție care în virtutea structurii și, respectiv sarcinilor sale specifice, asigură ordinea de drept, siguranța persoanei, dar și respectarea altor drepturi și valori garantate de legea supremă, printre care se înscrie și dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate (art. 37 alin. 1 din Constituție).

În acest scop, pentru eficientizarea activităților menționate, sub aspect structural, potrivit art. 11 alin. 1 din Legea 320/2012 [5], poliția Republicii Moldova se constituie din poliția pentru combaterea criminalității și poliția ordine publică. Cea dintâi structură are ca sarcină: asigurare, prin măsuri speciale de investigație și prin acțiuni procesual-penale, exercitate în condiții legale, a prevenirii și combaterii criminalității, constatării și investigării infracțiunilor, identificării persoanelor care le-au comis și, după caz, a căutării acestora.

Nu mai puțină însemnătate o are în acest sens și poliția ordine publică care, potrivit legii, contribuie la menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, prevenirea infracțiunilor și contravențiilor, constatarea contravențiilor, inclusiv și celor de mediu. Investirea cu asemenea competențe are loc odată cu elaborarea legislației con-

¹ Consacrarea la nivel doctrinar, dar și legislativ a unei noi forme de răspundere – răspunderea de mediu; Afirmarea unei noi ramuri de drept – „dreptul penal al mediului” ca domeniu special de reglementare și ca disciplină științifică autonomă; trecerea de la caracterul material la un caracter formal în considerarea infracțiunilor contra mediului (infracțiuni de pericol) etc.

travenționale care atribuie poliției calitatea de agent constator [3].

După cum se observă mai sus, măsurile întreprinse în vederea realizării sarcinilor enumerate și atribuite structurilor polițienești, în special celor preocupate de combaterea criminalității, sunt compatibile și prin urmare aplicabile realizării sarcinilor de protecția a mediului prin măsuri de prevenire, constatare și investigare a infracțiunilor ecologice.

Însă, spre marel nostru regret, toate aceste competențe poartă doar un caracter general, avînd în vedere că din punct de vedere organizațional, poliția, pentru cobaterea criminalității nu dispune de o structură specializată în investigarea infracțiunilor contra mediului, infracțiuni care sunt caracterizate de o pronunțată specificitate, atît în planul relevării, cît și cel al documentării, cuantificării gradului prejudiciabil, iar prin urmare a incriminării faptei penale sau contravenționale. Aici apare întrebarea, de ce pentru investigarea unor categorii de infracțiuni cum ar fi: infracțiunile economice, trafic de ființe umane, păstrarea și comercializarea drogurilor, infracțiuni cibernetice etc., au fost înființate structuri specializate, iar pentru infracțiunile de mediu nu?. Or, acestea din urmă nu au un specific aparte, nu atentează la o anumită categorie de valori, sunt mai puțin periculoase pentru societate?. Din potrivă, spre deosebire de alte infracțiuni, cele îndreptate în privita mediului sunt caracterizate de o pluralitate de valori la care se atentează (componentele mediului, persoană și bunurile sale, viul neuman, societate, generația viitoare chiar), de ireversibilitatea componentelor afectate, dificultatea identificării făptuitorului, incriminarea vinovăției etc. Sau poate se impune o limită a numărului de structuri specializate în cadrul IGP?, sau procedura presupune o complexitate deosebită?. La ceastă din urmă întrebare putem răspunde fără a căuta prea mult, fiind suficient a ne referi doar la prevederile art. 14 din Legea 320/2012 care are în vedere modul de înființare a subdiviziunilor

specializate ale poliției².

Mergînd mai departe, identificăm unele competențe speciale doar în constatarea și examinarea contravențiilor de mediu ce revin unor autorități publice, altele decît cele polițienești. Este vorba aici de Inspectoratul Ecologic de Stat, care în temeiul Legii nr. 1515/1993 [4], dar și a Regulamentului IES [8], inspectorii de mediu sunt investiți cu atribuții de inspectare și control asupra modului de respectare a actelor legislative și normative în domeniul protecției mediului, prin care se crede, de fapt, că ar fi posibilă prevenirea și constatarea faptelor ilicite ce atentează la factorii de mediu. Odată ce contravențiile de mediu sunt constatate nemijlocit de către inspectorii de mediu sau de către organele poliției și remise către aceștia, avînd în vedere că poliția nu dispune de competențe în examinarea unor asemenea fapte contravenționale, primii examinează și aplică sancțiuni pentru încălcările avute în discuție. La rîndul lor, inspectorii de mediu întocmesc și înaintează organelor competente materialele privind cazurile de încălcare a legislației ecologice, înaintează organelor de drept (poliție, procuratură) materiale pentru pornirea cauzelor penale și tragerea la răspundere penală a infractorilor.

Prin urmare, analizînd cadrul normativ ce stabilește modul de intervenție și structura organelor înzestrate cu atribuții în domeniul relevării și descoperirii infracțiunilor, inclusiv celor de mediu, nu avem de cît să constatăm un paradox. Adică, autoritățile de mediu investite cu atribuții în constatarea

² În vederea îndeplinirii atribuțiilor specifice Poliției, prin ordinul ministrului afacerilor interne, la propunerea șefului Inspectoratului General al Poliției, se înființează subdiviziuni specializate. Subdiviziunile specializate sînt unități ale Poliției de competență teritorială generală, subordonate Inspectoratului General al Poliției, care pot crea servicii publice desconcentrate și se instituie conform specificului unor sectoare și direcții concrete de activitate. Prin ordinul ministrului afacerilor interne se înființează subdiviziunea specializată a Poliției, care va avea calitatea de organ de urmărire penală.

faptelor contra mediului dispun de un anumit nivel de pregătire în cunoașterea legislației de mediu, distingerea semnelor ce indică la săvârșirea infracțiunilor contra mediului, însă nu dispun de o pregătire specială în domeniu criminalistic și investigativ, destul de necesare relevării unor infracțiuni adesea săvârșite în taină. În același timp, structurile polițienești dispun de o asemenea pregătire, dar nu sunt investite cu competențe speciale în constatarea și combaterea infracțiunilor contra mediului, considerent care face să fie ignorată necesitatea instruirii speciale a polițiștilor în investigarea infracțiunilor de mediu. În acest context, după cum susțin și reprezentanții [13] unor instituții (Interpol) care stimulează cooperarea internațională în combaterea acestor infracțiuni, urmează a se face o distincție între autoritățile de mediu și Poliție. În general, autoritățile de mediu nu pot efectua investigații, nu pot aresta și nu pot să aplice legea penală. Acestea au niște limite din anumite puncte de vedere și activitatea lor de control este considerată mai „soft”, însă au cunoștințe în domeniu pe care Poliția nu le are, de aceea activitățile acestora sunt complementare.

Posibile dificultăți de intervenție, interacțiune și gestionare a locului infracțiunii contra mediului sesizate în activitatea agenților ce fac parte din structurile nepolițienești

Pentru ca infracțiunile de mediu să poată fi reprimate, ele trebuie înainte de toate să fie constatate. În general, în procesul de constatare a acestor gen de infracțiuni s-au observat o serie întregă de dificultăți generate de absența unor organe specializate de poliție a mediului [12, p. 284].

Într-u început ne vom strădui să evidențiem și să descriem în mod succint cele mai posibile a fi întâlnite dificultăți în demascarea și investigarea infracțiunilor de mediu de către subiecții ce le revin această misiune. Evident, aici ne vom referi pe rând la cauzele ce determină ineficiența activității pe acest segment, atât a structurilor nepolițienești ce dispun de pregătire în domeniul mediului,

dar deopotrivă și a celor polițienești care la rândul lor nu dispun de instruire specială în domeniul investigării infracțiunilor de mediu.

Deci, pentru prima categorie de subiecți, va fi dificilă relevarea și investigarea infracțiunilor contra mediului din următoarele cauze:

Lipsa pregătirii speciale în domeniul reacționării imediate la sesizările despre comiterea infracțiunilor de mediu – Inspectoratul Ecologic de Stat nu dispune de o bază tehnico-matrimonială, respectiv personal instruit în domeniul reacționării operative la sesizările despre comiterea infracțiunilor de mediu, fapt care rezultă din structura Inspectoratului dar și din competențele acestuia.

Lipsa pregătirii speciale necesară urmării, reținerii și escortării făptuitorului – în timpul efectuării controalelor asupra modului de respectare a legislației ecologice în utilizarea resurselor naturale, inspectorii de mediu adesea surprind săvârșirea unor infracțiuni, iar din cauza lipsei de pregătire fizică specială, tactica urmăririi sau reținerii, făptuitorul poate ușor părăsi locul infracțiunii. În acest caz, ținem să reamintim, că de multe ori făptuitorii în cazul infracțiunilor de mediu devin anonimi datorită faptului că dauna de mediu are un caracter difuz și diluat încât într-o perioadă foarte scurtă de timp consecințele prejudicibile ale infracțiunii se pot dispersa, astfel spus, șterge în mod natural. În legătură cu investirea inspectorilor de mediu cu dreptul de a reține persoanele vinovate de încălcarea legislației cu privire la protecția mediului, drept stipulat expres în conținutul art. 28 lit. d) a Legii 1515/1993, identificăm anumite neclarități. Și anume, despre ce fel de reținere este vorba?. La prima vedere, ținând cont de statutul și împunătornicirile inspectorilor de mediu, din textul normei avute în vedere se înțelege că aceasta este o reținere civilă, drept exercitat în temeiul art. 13 din Codul Civil, mai ales că finalul textului dispoziției de la art. 28 lit. d.) din Legea nr 1515/1993 prevede o obligație identică

cu cea de la art. 13 alin. 4 CC, adică să predea persoana reținută autorităților (celui mai apropiat post de poliție sau primărie). Totodată, în conținutul aceleiași norme de mediu se spune că *după caz, inspectorii de mediu au dreptul să rețină persoana pentru identificare*, aici deja vorbindu-se clar despre reținerea pentru identificarea persoanei și nicidecum despre reținerea administrativă în temeiul art. 433 al Codului Contravențional, deoarece această măsură poate fi realizată doar de anumiți subiecți, printre care nu se regăsesc inspectorii de mediu, prin urmare aceștia nu pot reține persoana nici pentru identificare în condițiile art. 433 alin. 1 lit. b), deoarece cu acest drept sunt investiți doar: poliția, poliția de frontieră și serviciul vamal. Prin urmare, dispoziția din Legea nr. 1515/1993 ce dă dreptul inspectorilor de mediu să rețină persoanele vinovate pentru identificare, vine în contradicție cu norma de la art. 433 Cod contravențional, astfel nu suntem în prezența reținerii administrative sau celei pentru identificarea persoanei ca măsură procesuală de constrângere. Deși, aceasta este destul de necesară și importantă în procesul contracarării și documentării faptelor contra mediului.

Lipsa pregătirii în gestionarea și asigurarea pazei locului infracțiunii de mediu – pînă la sosirea grupului operativ al Inspectoratului de poliție ce deservește teritoriul în care a fost săvîrșită infracțiunea, inspectorii de mediu, în cazul în care în timpul inspecției au constatat existența semnelor unei infracțiuni de mediu, în scopul asigurării integrității probelor, securizării perimetrului, evaluării operative a potențialității amenințărilor asupra mediului și omului, ar trebui să dispună și de o pregătire specială în domeniu;

Lipsa pregătirii în desfășurarea activității speciale de investigație (livrarea controlată, investigații sub acoperire, urmărirea vizuală) necesară demascării și probării faptelor penale împotriva mediului săvîrșite în cadrul uzinelor, întreprinderilor mari ce desfășoară activități cu impact asupra mediului;

Lipsa cunoștințelor criminalistice nece-

sare fixării, ridicării și gestionării probelor ce ar demonstra existența unei infracțiuni și, respectiv întinderea prejudiciului ecologic individual - determinarea responsabilului pentru daunele ecologice care au fost cauzate prin săvîrșirea unor contravenții sau infracțiuni de mediu în lipsa demonstrării din partea inspectorilor de mediu a existenței componente de infracțiune (obiectul) nu vor fi antrenate organele de investigare în identificarea mai departe a făptuitorului, fapt ce rezultă din limitele competențelor ce le revin în acest sens. Prin urmare, victima este pusă în imposibilitatea înaintării unei acțiuni civile în repararea prejudiciului, fiindcă nu-i este cunoscută persoana ce urmează a fi chemată în justiție. Or, reieșind din conținutul art. 272 alin. 4 CC, în acțiunile privind răspunderea delictuală persoana vătămată poate depune cerere din momentul în care îi este cunoscut subiectul răspunzător de cauzarea prejudiciului. Situația se schimbă radical în cazul în care aceeași acțiune (civilă) este intentată în cadrul unei cauze penale în examinare, unde este cunoscut făptuitorul, sunt prezentate probe care indică la existența și întinderea prejudiciului. Prin urmare, în lipsă de cunoștințe speciale în materie de tactică și metodică criminalistică, inspectorii de mediu nu vor face față misiunii de relevare, fixare, ridicare și gestionare a probelor ce sunt extrem de necesare demonstrării faptului existenței obiectului infracțiunii și a acțiunilor prin care aceasta s-a realizat, iar în consecință va fi pusă la îndoială însăși existența infracțiunii contra mediului. Toate acestea ar fi posibile în cazul cunoașterii de către subiecții cu atribuții în materia constatării faptelor contra mediului, a unor tactici criminalistice de relevare, fixare și ridicare a probelor ce confirmă săvîrșirea unei infracțiuni.

Dacă e să privim asupra unor eventuale probleme ce ar sta în calea eficienței în constatarea și investigarea infracțiunilor de mediu de către structurile polițienești, ne-am opri doar asupra unei probleme și anume cea legată de lipsa unor cunoștințe speciale

cu specific ecologic. Însă aceasta s-ar rezolva destul de ușor, odată cu crearea unei structuri specializate în cadrul IGP, instruită și abilitată cu competențe în domeniul contracțării criminalității contra mediului. Or, este esențial pentru activitatea acestor subiecți să cunoască semnele distincte ale săvârșirii unei infracțiuni de mediu (pătarea pământului, uscarea vegetației, schimbarea culorii apei, semnele deversării de substanțe chimice etc), a specificului legislației de mediu în materie de răspundere, precum și modul de a acționa în diferite categorii de câmpuri infracționale.

Cîteva soluții-argumente în favoarea fondării unei structuri polițienești specializate în combaterea criminalității contra mediului

Deci, după cum considerăm noi, soluția este unică pentru toate cauzele și problemele descrise mai sus: abilitarea cu competențe speciale a unei subdiviziuni în cadrul Ministerului de Interne care să dispună de o pregătire specială în toate compartimentele enumerate, or acest gen de activitate și este specific organului de investigare menționat.

Sarcinile și măsurile speciale de investigație răspund necesităților reclamate în procesul asigurării protecției mediului prin prevenirea și curmarea unor fapte prejudiciabile.

În acest sens, ținem să atragem atenția că una din sarcinile activității speciale de investigație realizarea căreia este indispensabilă curmării infracțiunilor ce pot prejudicia mediul, este cea de relevare a atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează (art. 2 lit. a) din Legea nr. 59/2012 [6]), avînd în vedere că anume în materia răspunderii de mediu se pune accentul pe prevenirea unui prejudiciu decît pe reparare, fapt ce rezultă din caracterul difuz și iremediabil al prejudiciului ecologic. Din acest punct de vedere și măsurile speciale de investigație realizate de către structurile polițienești într-un îndeplinirea sarcinilor ce le revin sunt compatibile, deci aplicabile și în cadrul relevării

și descoperirii infracțiunilor de mediu. Deci, din șirul măsurilor speciale de investigație, în materia prevenirii și descoperirii infracțiunilor contra mediului, vor avea eficiență următoarele: interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice; urmărirea vizuală; investigația sub acoperire; supravegherea transfrontalieră; culegerea informației despre persoane și fapte; livrarea controlată; etc.

În activitatea de constatare și documentare a infracțiunilor contra mediului se cere cunoașterea și aplicarea tactici criminologistice.

Din acest punct de vedere ținem să afirmăm, că însușirea tehnicilor și metodelor de investigare a infracțiunilor, inclusiv și celor de mediu se realizează doar în cadrul studierii științelor criminalistice, criminologice chiar, cunoștințe specifice și obligatorii pentru structurile polițienești și nu pentru cele ce reprezintă autoritățile de mediu. După cum este susținut la nivel doctrinar [10, p. 4], la determinarea faptuitorului în cazul răspunderii pentru fapta cauzatoare de daune prezintă interes atît știința procesuală cît și cea criminalistică. Din aceste considerente tehnicile și metodele de investigare a infracționalității de mediu impun preocupări noi în criminalistică și aspecte inedite în știința criminalistică. În același context, și criminologia verde (*green criminology*) are în vedere fenomenul în plină ascensiune a criminalității ecologice, înscrisă deja pe lista „marii criminalități”, cu tendințe de globalizare [11, p. 225].

Suntem într-un totu de acord cu afirmațiile autorilor citați, deși actualmente se consideră că și metodele criminalistice clasice utilizate la identificarea faptuitorului unei daune ecologice nu sunt întotdeauna în stare să răspundă la întrebarea cine a săvîrșit sau a contribuit la săvîrșirea faptei. Tocmai din acest considerent, în lucrarea de față încercăm să scoatem în evidență importanța recomandărilor oferite de știința procesual pena-

lă și criminalistică ce urmează a fi utilizată la maximum în procesul constatării faptei contra mediului și determinării autorului acesteia, recomandări ce pot fi implementate și aplicate doar de către structurile polițienești specializate în domeniu. Spunem aceasta, deoarece în cazul în care nu s-a reușit acest fapt cu implicarea unui grup de subiecți cu abilități specifice de investigare care să dispună de anumite cunoștințe în materie de mediu, combinate cu cele ale criminalisticii – „criminalistica de mediu”, șansele identificării faptuitorului pe alte căi și cu alte mijloace se reduc esențial. De aceea, apariția și dezvoltarea criminalisticii specializate în problemele investigării criminalității de mediu este favorizată de faptul că științele criminalistice sunt, cel mai adesea, științe ale naturii [11, p. 411] (studiază legăturile de formare a diferitor categorii de amprente, efecte ale schimbărilor în natură de orice fel etc).

În această consecutivitate, examinând situația actuală în materie de competență, capacitate de relevare, intervenție și descoperire a diferitor categorii de infracțiuni de către structurile MAI, nu vedem o problemă în a crea unele noi și a le investi cu competențe speciale, anume în combaterea infracțiunilor contra mediului. Pe această cale, ținem să atragem atenția, că în componența Ministerului Afacerilor Interne activează structuri specializate în desfășurarea activității criminalistice care dispun de laboratoare, inventar criminalistic, dar și experți criminaliști special instruiți în domeniul activității criminalistice desfășurate într-u documentarea diferitor categorii de infracțiuni.

Experiențe și avantaje ale creării formațiunilor specializate de protejare a mediului în cadrul structurilor polițienești ale statelor Uniunii Europene

Această necesitate a fost deja înțeleasă de unele state care și-au creat formațiuni de protejare a mediului în cadrul structurilor de poliție. Ne referim aici la statele membre ale Uniunii Europene cum ar fi: România, Franța, Polonia, Italia și altele. După cum afirmă

autorea [12, p. 285] unui studiu asupra situației în România, pornind de la recunoașterea necesității de eficientizare a activității de constatare a faptelor de mediu, în România, în anul 2001 s-au făcut primii pași timizi pe acest drum, la nivelul inspectoratului General al Poliției fiind desemnați anumiți ofițeri specializați în instrumentarea faptelor de acest gen. La nivel teritorial, a fost desemnat câte un ofițer cu atribuții în același domeniu în fiecare inspectorat județean. Cu toate acestea, după cum susține autoarea într-o lucrare a sa din anul 2011, actualmente nu există încă formațiuni cu acest specific, chiar dacă O.U.G. nr. 91/2001 distribuit în mod expres sarcini în materie de protecție a mediului pentru Ministerul de Interne.

În Franța au fost trecute în sarcina jandarmeriei atribuțiuni de constatare a faptelor care aduc atingere mediului, iar în sarcina armatei au fost impuse obligații de protejare a factorilor de mediu din poligoanele de antrenament pe care le au în administrare.

În același fel, în Italia, carabinieri au dreptul de a constata săvârșirea unor fapte ce contravin regulilor de protejare a mediului [12, p. 285].

Necesitatea elaborării și promovării unor mecanisme eficiente de combatere a criminalității contra mediului care să conțină și metode adecvate de investigare, este sesizată și la nivelul UE.

Astfel, potrivit pct. 4 al Directivei 2008/99/CE [7] existența unor norme comune privind infracțiunile dau posibilitatea realizării unor metode de investigații și de existență eficiente pe teritoriul statelor membre și între acestea. Pe această cale, în 2010 și în 2014, INTERPOL a adoptat două rezoluții foarte importante pentru România, dar și pentru Europa, în care Poliția tuturor țărilor se angajează să joace un rol de lider în acest domeniu [13]. Prin urmare, rolul INTERPOL în protejarea mediului se implică în prevenirea și combaterea a o serie de tipuri de vătămări aduse mediului, precum traficul cu specii protejate, lemn, fildeș și, din februa-

rie 2013, și cu pește și alte produse ale mării. Pentru aceasta, structurile menționate au nevoie de conlucrare cu structurile polițienești a tuturor statelor, și nu cu autorităților de mediu.

Discuții și analize la nivel doctrinar asupra importanței creării unor structuri specializate în contracararea criminalității contra mediului

Actualmente, la nivel doctrinar se identifică câteva opinii ce străduiesc să arăte că instituirea unor structuri specializate în domeniul combaterii criminalității contra mediului este extrem de necesară. În acest sens, autoarea Mirela Gorunescu susține că este foarte important să se creeze o forță represivă specializată în materie de protecție a mediului, întrucât lucrătorii de poliție care constată în general orice gen de infracțiune sunt tentați să acorde o mai mică importanță acestui gen de fapte, considerînd-o mult prea puțin importantă [12, p. 285].

De fapt, la nivel conceptual despre necesitatea creării în Republica Moldova a unei structuri specializate în cadrul MAI care să se preocupe nemijlocit de contracararea infracțiunilor de mediu s-a discutat încă prin anul 2010, atunci cînd vorbeam despre specificul prevenirii infracțiunilor din sectorul forestier de către funcționarii de poliție [9, p. 148].

Avantaje ale combinării studiilor în domeniul legislației de mediu cu cele ale activității speciale de investigație în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI.

Pentru început, ținem să amintim că Academia „Ștefan cel Mare” este o instituție superioară de învățămînt cu profil juridic și polițienesc ce pregătește specialiști pentru Ministerul Afacerilor Interne în diferite domenii ale activității polițienești: securitate și ordine publică, activitate specială de investigație, investigarea fraudelor economice, urmăriri penale, criminalistică. Tot în cadrul acestei instituții se citește disciplina „Dreptul mediului”, Curricula căreia cuprinde obiective clare ce privesc cunoașterea legislației de

mediu, a particularităților răspunderii pentru daune aduse mediului, sistemul organelor de drept abilitate cu competențe în protecția și contracararea criminalității contra mediului, regimul juridic al folosirii și protecției diferitor categorii de resurse naturale, regimul juridic al autorizațiilor de mediu etc. O însemnată contribuție în desfășurarea procesului de studii în materie de mediu o au și alte discipline predate, menționăm aici: Dreptul penal și Dreptul contravențional în cadrul cărora sunt studiate într-un compartiment aparte infracțiunile și contravențiile de mediu. Arătînd acestea, nu ne rămîne decât să constatăm că Academia „Ștefan cel Mare” a MAI dispune de toate mijloacele și potențialul necesar asigurării unei instruirii adecvate care să facă față exigențelor impuse eficacității în combaterea criminalității contra mediului, exigențe impuse actualmente și la nivel European, dar și cel Internațional. Pentru aceasta, ne rămîne doar să insistăm în a arăta și factorilor de decizie din cadrul IGP și MAI cît de necesară și actuală este problema protecției mediului și, în același timp, cît de utilă și eficientă ar fi implicația poliției, evident după o altă schemă, în realizarea acestei misiuni.

În concluzie, fiind arătate mai sus toate dificultățile și cauzele ineficienței activității prestate de autorităților de mediu, dar deopotrivă și de structurile polițienești nespecializate în combaterea criminalității contra mediului, studiind și experiențele unor state în acest compartiment, nu avem decît să propunem revizuirea conceptului actual al modului de intervenție în prevenirea și combaterea infracțiunilor ecologice cu plasarea accentului pe structurile polițienești specializate în domeniu. Cu toate acestea, nu trebuie de ignorat nici rolul autorităților de mediu și nici cel al poliției ce deține competență generală în constatarea nelegiuirilor la adresa mediului, fapt care va contribui și mai mult la consolidarea forțelor în lupta cu fenomenul vizat.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 18.08.1994.
2. Codul Civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 82-86 din 22.06.2002.
3. Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008. Monitorul Oficial nr. 3-6 din 16.01.2009.
4. Legea Republicii Moldova privind protecția mediului înconjurător, nr. 1515 din 16.06.1993. Monitorul Parlamentului nr. 10 din 01.10.1993
5. Legea Republicii Moldova, cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320 din 27.12.2012. Monitorul Oficial Nr. 42-47 din 01.03.2013.
6. Legea Republicii Moldova, nr. 59 din 29.03.2012, privind activitatea specială de investigații. Monitorul Oficial nr. 113-118 din 08.06.2012.
7. Directiva 2008/99/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind protecția mediului prin intermediul dreptului penal.
8. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr. 77 din 30.01.2004 cu privire la aprobarea structurii și Regulamentului-Inspectoratului Ecologic de Stat. Monitorul Oficial nr. 26-29 din 13.02.2004.
9. G. Ardelean. Specificul prevenirii infracțiunilor din sectorul forestier de către funcționarii de poliție. Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”, ediția X-a, Chișinău, 2010.
10. I. Trofimov. Răspunderea pentru fapta viitoare și determinarea faptuitorului în raportul juridic de răspundere. Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, nr. 3/2003.
11. M. Duțu. A. Duțu. Răspunderea în dreptul mediului. București, Editura Academiei Române, 2015.
12. M. Gorunescu. Infracțiuni contra mediului înconjurător. București, C.H. Beck, 2011.
13. I. Botezatu. Coordonator proiecte în cadrul Departamentului Securitatea Mediului al INTERPOL, [http:// www.ecologic.rec.ro](http://www.ecologic.rec.ro).

Despre autori:

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept,
lector universitar al Catedrei „Drept privat”
a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
Marius MUREȘAN,
doctor în drept, România
e-mail: marius_muresansm@yahoo.com
tel. +40745901111

About authors:

Grigore ARDELEAN,
PhD,
associate professor of the Department “Private
Law” of the Academy „Ștefan cel Mare”
of the MIA of the Republic of Moldova
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
tel. 069314635
Marius MUREȘAN,
PhD, România
e-mail: marius_muresansm@yahoo.com
tel. +40745901111

CZU 343.37 : 341.1/.8

PREVENIREA ȘI COMBATEREA SPĂLĂRII BANILOR PRIN PRISMA MĂSURILOR CU CARACTER INTERNAȚIONAL

Mihail DAVID,

doctor în drept,

Asociația Internațională a Polițiștilor din România

Spălarea de bani este un fenomen strâns legat de economia subterană, perceput ca activitate desfășurată cu încălcarea normelor juridice. Aceasta presupune căi prin care infractorii procesează mijloace bănești ilegale sau „mur-dare”, provenite din practicarea activităților ilicite (veniturile din comerțul cu droguri, traficul de ființe umane, fraudă, furtul etc.), prin intermediul unor transferuri și tranzacții succesive, până când sursa fondurilor acaparate ilegal devine neclară și banii capătă aparența fondurilor activelor legitime sau „curate”. În vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen la nivel internațional au fost adoptate un șir de acte normative, printre care se enumeră: Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope, Convenția Consiliului Europei cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale, Directiva Consiliului Comunității Europene cu privire la folosirea sistemului financiar în scopul spălării banilor etc.

Cuvinte-cheie: spălare de bani, activităților ilicite, transferuri și tranzacții succesive, acte normative, măsuri internaționale.

PREVENTION AND COMBATING OF MONEY LAUNDERING VIA INTERNATIONAL MEASURES

Mihail DAVID,

PhD, The International Police Association of Romania

Money laundering is a phenomenon closely related to the underground economy, perceived as an activity carried out in violation of legal norms. This involves ways in which offenders process illegal or “dirty” money, derived from practice of illicit activities (revenues from the drug trade, human trafficking, fraud, theft, etc.), through successive transfers and transactions until the source of illegally acquired funds becomes unclear and money gets the appearance of legitimate or „clean” assets funds. In order to prevent and combat this phenomenon at international level, a number of normative acts have been adopted, among which are: The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds derived from criminal activity, Council Directive of the European Community on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering.

Keywords: money laundering, illicit activities, successive transfers and transactions, normative acts, international measures.

Introducere. Dacă economia subterană și spălarea banilor pot fi combătute la nivel național, o soluție eficientă vizând această problemă la nivel internațional poate fi găsită doar în planul cooperării internaționale, deoarece sfera de cuprindere a activităților de spălare a banilor este alimentată de diferențele dintre sistemele de control și reglementări dintre state. Astfel, cu cât sistemele de control introduse în anumite țări sunt mai eficiente, cu atât se vor face mai multe încercări de a folosi conjunctura mai puțin aspră

a altor țări. Coordonarea internațională a politicii economice nu poate avea o eficiență deplină atât timp cât sistemele de control și reglementările impuse de unele țări diferă și cât există o rezervă mare de capital instabil în căutarea unui amplasament, care să fie cel mai atractiv din punct de vedere al reglementărilor [4, p. 348].

Spălarea banilor în plan internațional se bazează pe exploatarea, prin operatori financiari subtili, a diferențelor dintre reglementările financiare și bancare ale țărilor de

pe întreg globul. Deci, soluția anihilării acestui mod de spălare a banilor trebuie să fie găsită într-un mecanism care reduce, dacă nu elimină, aceste diferențe dintre țări.

Sectorul financiar internațional este un bun public internațional, care oferă beneficii depline comunității mondiale, doar dacă toți participanții la acesta asigură transparența și credibilitatea sa; activitățile desfășurate de un participant în căutarea unor câștiguri pe termen scurt poate impune costuri suplimentare pentru toți ceilalți. Din nefericire, stimulentele pentru anumite țări de a câștiga avantaje economice prin atragerea banilor iliciți, din cauza unor controale sau reglementări reduse, sunt foarte ridicate. Până în prezent nu există mecanisme prin care aceștia să fie penalizați pentru costurile pe care le impun celorlalți. Atâta timp cât aceste posibilități continuă să existe, spălarea banilor la nivel internațional va rămâne o problemă.

Operațiunile de spălare a banilor se realizează de cele mai multe ori în cadrul unor etape desfășurate pe teritoriul mai multor state. Această situație implică cooperarea statelor pe plan mondial în vederea prevenirii și combaterii acestui fenomen.

Spălarea banilor la nivel internațional este capabilă să impună costuri considerabile economiei mondiale prin deteriorarea operațiunilor eficiente ale economiilor naționale, prin coruperea lentă a pieței financiare și reducerea încrederii publice în sistemul financiar internațional, mărinnd astfel riscurile și instabilitatea acestui sistem și, în final, reducerea ritmului de creștere economică mondială. Pentru a contracara acest fenomen, la nivel internațional au fost adoptate un șir de acte normative, dintre care cele mai relevante sunt:

1. *Convenția Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope* [1, p. 147-214], adoptată la 20 decembrie 1988 la Viena, reprezintă din punct de vedere cronologic primul document in-

ternațional prin care se încurajează incriminarea unor fapte ce cad sub incidența spălării banilor, respectiv „disimularea sau ascunderea naturii, originii, dispunerii, mișcării sau proprietăților reale ale bunurilor sau drepturilor aferente despre care autorul știe că provin din traficul de stupefiante sau participă la o astfel de infracțiune”.

Este adevărat că definirea infracțiunii de spălare a banilor se circumscrie în acest document numai la sumele ilicite provenind din traficul de stupefiante, având în vedere obiectul Convenției, cât și dimensiunea fondurilor ce se vehiculează în domeniul traficului de stupefiante. Pentru eficientizarea măsurilor de combatere a traficului de stupefiante și a reciclării fondurilor obținute din astfel de fapte ilicite, prin Convenție se reglementează unele acțiuni care vizează:

- confiscarea bunurilor și valorilor obținute în urma unor infracțiuni, reglementându-se și modalitățile de împărțire a avantajelor obținute de diferite state;
- extrădarea autorilor unor infracțiuni legate de traficul de stupefiante;
- asistența juridică acordată reciproc de către părți;
- intensificarea și diversificarea formelor de cooperare între state.

2. *Convenția Consiliului Europei cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale* [2, p. 107], deschisă spre semnare la 8 noiembrie 1990, la Strasbourg. Conform acestei Convenții se consideră infracțiuni de spălare a banilor acele acțiuni comise cu intenție care vizează:

- transformarea și transferul bunurilor despre care cel care le-a utilizat știa că sunt produse în scopul diminuării sau deghizării originii ilicite a bunurilor sau în scopul ajutării oricărei persoane implicate în comiterea infracțiunii principale de a scăpa de consecințele juridice ale actelor sale;
- disimularea și deghizarea naturii, ori-

ginii, amplasării, dispunerii, mișcării sau proprietății reale asupra bunurilor sau asupra drepturilor cu privire la acestea, despre care proprietarul știa că sunt produse infracționale;

– achiziționarea, obținerea și utilizarea bunurilor, despre care cel care le achiziționase, deținuse sau utilizase cunoștia, în momentul în care le primise, că sunt produse infracționale;

– participarea la una din infracțiunile stabilite anterior sau la orice formă de asociere, tentativa sau complicitatea prin furnizarea unui ajutor sau sfat în vederea comiterii infracțiunii.

Potrivit Convenției, noțiunea de *produs* desemnează orice avantaj economic obținut în urma comiterii infracțiunilor. Acest avantaj poate consta dintr-un bun, noțiune care desemnează bunurile de orice natură, corporale sau incorporeale, mobile sau imobile, precum și actele juridice sau documentele care atestă un titlu sau un drept asupra unui bun.

3. *Directiva Consiliului Comunității Europene cu privire la folosirea sistemului financiar în scopul spălării banilor nr. 91/308/EEC* [3], adoptată la Luxemburg la 10 iunie 1991. Această directivă reprezintă practic izvorul, sursa de inspirație pentru legile de combatere a spălării banilor care au fost adoptate de aproape toate statele, indiferent că sunt membre ale Comunității Europene sau se află în procedurile de aderare. Definiția infracțiunii de spălare a banilor rămâne aproximativ cea introdusă prin Convenția de la Strasbourg din 8 noiembrie 1990. Principalele prevederi cuprinse în Directivă sunt:

– cerințele de identificare a clienților de către instituțiile de credit și financiare atunci când intră în relații de afaceri cu aceștia (peste o anumită limită valorică);

– păstrarea unor copii după documentația aferentă tranzacțiilor, pe o perioadă de cel puțin 5 ani;

– raportarea tranzacțiilor susceptibile

de spălare de bani autorităților însărcinate cu aplicarea legii și cooperarea cu acestea în cazul deschiderii unor anchete. Prin urmare, în cazul spălării banilor, nu mai trebuie invocat secretul bancar;

– protejarea angajaților instituțiilor ce raportează tranzacții suspecte de spălare a banilor și sancționarea celor care divulgă faptul că s-a început o anchetă în legătură cu un anumit client.

Având în vedere că de la adoptarea Directivei au trecut mai mult de 10 ani, apariția unor aspecte noi sau necuprinse în documentul menționat a făcut necesară actualizarea Directivei, existând în prezent un proiect care, în linii mari aduce ca amendamente extinderea prohibiției cu privire la spălarea banilor, care să cuprindă nu numai traficul de droguri, ci și toate faptele comise de crima organizată, precum și o extindere a obligației de raportare a tranzacțiilor suspecte asupra unor activități nefinanciare și profesioni.

4. *Echipa de acțiune financiară pe problema spălării banilor (GAFI)* este un organism interguvernamental al cărui scop este dezvoltarea și promovarea politicilor de combatere a spălării banilor – deschiderea producerii penale pentru a ascunde originea lor ilicită. Aceste politici au drept scop împiedicarea acestei proceduri de a fi utilizată în activități penale viitoare și de a efectua activități economice legale.

GAFI este alcătuit în mod curent din 26 de țări și 2 organizații internaționale. Membrii ei sunt țările cele mai importante ca centre financiare din Europa, America de Nord și Asia. Este un organism multidisciplinar – întrucât este esențial în problema spălării banilor – punând la un loc puterea de a crea politici experților juridici, financieri și în domeniul aplicării legilor. Această nevoie de a acoperi toate aspectele relevante ale luptei împotriva spălării banilor se reflectă în scopul celor 40 de recomandări – măsurile asupra cărora echipa a căzut de acord să le

aplice și pe care toate țările sunt încurajate să le adopte.

Recomandările au fost inițial elaborate în anul 1990. În 1996, ele au fost revizuite pentru a se lua în considerare experiența câștigată în ultimii 6 ani și pentru a reflecta problemele care au survenit în această perioadă.

Aceste 40 de recomandări au pus bazele cadrului pentru eforturile de combatere a spălării banilor și sunt concepute pentru o aplicare universală. Ele acoperă sistemul justiției penale și al aplicării legii, sistemul financiar și reglementarea sa, precum și colaborarea internațională.

S-a admis de la înființarea GAFI, ca țările au sisteme juridice și financiare diferite și astfel nu pot lua toate măsurile identice. Recomandările sunt, prin urmare, principiile pentru acțiune în acest domeniu, pentru ca țările să le aplice conform tradițiilor lor specifice și cadrelor instituționale care, mai degrabă, le permit țărilor de a avea o măsură de flexibilitate, decât le prescriu fiecare în detaliu.

Măsurile nu sunt neapărat complexe sau dificile, cu condiția să existe o dorință politică de a acționa și nici nu compromit libertatea de a se angaja în tranzacții legale sau de a amenința dezvoltarea economică.

Țările din GAFI se angajează să accepte a se supune unei supravegheri multilaterale și unei analize asemănătoare.

Toate țările membre au propria lor implementare a celor 40 de recomandări monitorizate printr-o abordare bilaterală, o autoevaluare anuală și cu atât mai detaliat, procesul de evaluare reciprocă în cadrul căruia fiecare țară membră este supusă unei examinări în teren. În complementare, echipa efectuează revizuirea în țările membre asupra măsurilor luate pentru a aplica anumite recomandări. Aceste măsuri sunt esențiale pentru crearea unui cadru efectiv de combatere a economiei subterane și spălării banilor.

În cele din urmă, cele 40 de recomandări

pot fi sistematizate în felul următor:

Cadrul general, în care se inserează principii cu privire la legiferarea luptei pentru combaterea spălării banilor.

Rolul sistemelor juridice naționale în combaterea spălării banilor:

- sfera de cuprindere a infracțiunii de spălare a banilor;

- măsuri asiguratorii și confiscarea bunurilor provenite din activități ilicite, ca infracțiuni primare de spălare a banilor.

Sporirea rolului sistemului financiar:

- sfera de cuprindere, bănci și instituții financiare nonbancare;

- reguli de identificare a clientului și păstrarea înregistrării tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor;

- raportarea tranzacțiilor suspecte;

- protecția personalului din aceste instituții;

- existența unor programe de luptă împotriva spălării banilor;

- măsuri pentru a face față problemei țărilor care nu au sau dispun de măsuri insuficiente împotriva spălării banilor;

- implementarea și rolul autorităților de reglementare și al altor autorități administrative.

Consolidarea cooperării internaționale:

- schimbul de informații generale;

- schimbul de informații privind tranzacțiile suspecte;

- cooperarea între autoritățile juridice.

5. *Grupul EGMOND* este numit așa după palatul EGMOND – Aremberg din Bruxelles, care a fost și locul primei întruniri a Grupului în anul 1995. La această întrunire au participat reprezentanți din 24 de state și 8 organizații internaționale pentru a discuta despre organizațiile specializate pentru prevenirea spălării banilor, cunoscute sub denumirea de „unități de informații financiare” (FIU`s). În prezent grupul EGMOND numără 48 de membri. Scopul acestui organism îl constituie cooperarea internațională

între agențiile naționale specializate în lupta internațională împotriva spălării banilor. În acest sens, între statele membre ale grupului se pot efectua schimburi de informații financiare legate de spălarea banilor, în baza unor memorandumuri de înțelegere (bi sau multilaterale). De asemenea, membrii grupului au acces la Web Egmond securizat, cuprinzând o bază de date internațională aferentă fenomenului de spălare a banilor. De curând numărul de membri a crescut la 53, printre care se numără și România.

Referințe bibliografice:

1. Convenția ONU din 20.12.1988 de la Viena contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte* (1990-1998), Vol. VIII, Chișinău: MOLDPRES, 1999.
2. Convenția Consiliului Europei din 08.11.1990 cu privire la spălarea banilor, depistarea, sechestrarea și confiscarea veniturilor provenite din activități infracționale // *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, Vol. 35, Chișinău: MoldLex, 2006.
3. Directive (CEE) nr.91/308 du Conseil du 10 juin 1991, relative à la prévention de l'utilisation du système financier aux fins du blanchiment de capitaux // *Code Européen des affaires*, Paris, DALLOZ, 1995.
4. Коттке, Клаус, «Грязные» деньги – что это такое? *Справочник по налоговому законодательству в области «грязных» денег*, Москва, Изд-во Дело и Сервис, 1998.

Despre autor

Mihail DAVID,
doctor în drept,
Asociația Internațională
a Polițiștilor din România
e-mail: david_mihail@yahoo.com
tel.: +40744369892

About author

Mihail DAVID,
PhD,
The International Police
Association of Romania
e-mail: david_mihail@yahoo.com
tel.: +40744369892

УДК 343.9.01

ДЕТЕРМИНАЦИЯ ТРАНСГРАНИЧНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

С.А. ФИЛИПОВ,

кандидат психологических наук, доцент,

докторант Национальной академии

Государственной пограничной службы Украины, подполковник юстиции

В статье представлена обобщенная система факторов детерминации трансграничной преступности. Проанализированы подходы к выделению причин и условий преступности, принятые в зарубежной и отечественной криминологии. Установлены криминогенные факторы, детерминирующие трансграничные преступления. Учитывая разнообъектность данных преступлений, выделены причинные комплексы, характерные для каждого из их видов. Особый акцент сделан на влиянии на преступность трансграничности в разных формах её реализации с учётом её динамики. Отдельно с точки зрения теорий рационального выбора и стандартной деятельности проанализирована роль ситуативных и виктимологических факторов.

Ключевые слова: детерминация, причины и условия трансграничной преступности, макросреда и микросреда, виктимологические факторы, ситуативные факторы.

DETERMINATION OF CROSS-BORDER CRIME

S.A. FILIPPOV,

assistant professor, candidate of psychology,

lieutenant colonel of justice,

PhD student of the National Academy of the State Border Service of Ukraine

The article presents a generalized system of factors determining cross-border crime. The approaches to the allocation of the causes and conditions of crime, adopted in foreign and national criminology have been analyzed. Criminogenic factors determining cross-border crimes have been established. Given the object difference of these crimes, the causal complexes, typical for each of their types, have been identified. The special emphasis has been made on the cross-border influence on crime in different forms of its realization taking into account its dynamics. The role of situational and victimological factors has been analyzed separately from the point of view of rational choice and standard activity theories.

Key words: determination, causes and conditions of cross-border crime, macroenvironment and microenvironment, victimological factors, situational factors.

Постановка проблемы, ее связь с практическими задачами. Эффективность противодействия трансграничной преступности зависит от эффективности воздействия на ее детерминанты. Исходя из этого, проблема детерминации трансграничных преступлений является важной с праксеологической точки зрения, поскольку связана с избранием тактики предотвращения трансграничной преступности, а также с определением сил и средств для противодействия преступной деятельности.

Анализ последних исследований.

Детерминация преступности является предметом глубоких криминологических исследований, проведенных А.П. Закалюком, А.М. Бойко, Б. Н. Головкиным, В.А. Номоконовым, N. Passas [1-4, 12]. Эти и другие ученые сформировали научные подходы и теории генезиса преступной деятельности на материале разных стран. Результаты этих и других исследований позволяют вплотную приблизиться к пониманию обозначенной проблемы.

Выделение нерешённых ранее частей общей проблемы. Учитывая полиморфизм явления трансграничной пре-

ступности и полисемию самого термина «трансграничность», констатируем, что выявление детерминант, присущих трансграничной преступности, требует проведения анализа и структурно-генетических ее аспектов, и форм проявления. Признавая исключительную ценность исследований вышеупомянутых авторов, заметим, что до сих пор за пределами научного поиска остаются различные факторы детерминации преступности, обусловленные именно трансграничным её характером. А это, в свою очередь ограничивает возможности создания инструментария, необходимого для анализа рисков и угроз, на основе которых планируются меры противодействия.

Формулировка целей статьи. Современная система обеспечения пограничной безопасности интегрирована с системой противодействия трансграничной преступной деятельности, эффективность которой зависит от нейтрализующего влияния на причины и условия преступности. Исходя из этого - цель данной статьи - обобщение системы детерминант трансграничной преступности и объяснение особенностей детерминации преступности, обусловленных её трансграничным характером.

Дизайн и методы исследования. Для достижения поставленной цели нами выполнены следующие задачи: изучение криминологических подходов к исследованию причин и условий преступности; на этой основе выделение в системе детерминации преступности базовых причин и условий, обусловленных её трансграничным характером; объяснение особенностей влияния этих детерминант. При этом мы исходили из того, что интересы обеспечения пограничной безопасности требуют знание причин и условий трансграничной преступности для анализа возможностей возникновения соответствующих угроз и рисков. А это, в свою очередь, требует владения элементами

обстановки, влияющих на криминогенную ситуацию не только в Украине, но и в других странах. Этот вывод значительно расширяет предметную сферу и влияет на порядок проведения нашего исследования. В частности, нами принимаются во внимание данные Ежегодного анализа рисков FRONTEX на 2018 г. и FRAN (Сети анализа рисков FRONTEX), что предусматривает использование методики CIRAM.

Изложение основного материала. Криминологи используют чрезвычайно разнообразные подходы к определению детерминант «преступлений без границ», в то же время комплексного освещения на теоретико-методологическом уровне вопрос детерминации трансграничной преступности не имеет до сих пор. Для анализа причин и условий совершения преступления важным является определение предметных дефиниций.

Наше исследование базируется на понимании детерминации трансграничной преступности как совокупности причин и условий, в комплексном взаимодействии порождающих трансграничную преступность и влияющих на изменение её количественных и качественных характеристик. При этом А. П. Закалюк отмечал, что причиной называют явления (системы), которые порождают, продуцируют другие явления (системы) - последствия; условием - различные явления, процессы, обстоятельства, способствующие или создающие возможность возникновения и проявления причины, порождающие следствия; корреляты - такая связь между событиями, явлениями, процессами, при которой изменение одних явлений сопровождается (не вызывается или обуславливается) изменением других [1, с. 186, 188-189].

Этот подход базируется на учении о детерминизме, который является достаточно распространенным в отечественной криминологии. Как детерминизм является признаком позитивистской кримино-

логической школы, так индетерминизм-постмодернистской. Методологическая позиция индетерминизма заключается в том, что не всё в мире имеет причину, а принципы объективной причинности не могут применяться для объяснения деятельности человека. Индетерминизм заключается в том, что причина и следствие являются продуктами субъективности.

Показательно сравнение этих позиций с американской криминологией, для которой характерно применение социологических теорий для объяснения причин преступности. Их особенностью является взгляд на криминализацию как процесс социальной деградации, а теоретическое обоснование осуществляется на основе концепций социальной дезорганизации и аномии. К примеру, известна теория аномии Robert K. Merton (средства социальной культуры преувеличивают важность цели, а социальная организация ограничивает возможный доступ к законным средствам ее достижения) [5, с. 66,71].

Теории рационального выбора и стандартной деятельности (routine activities) Marcus Felson появились с целью практической помощи полицейским [5, с. 73]. В основе их была идея о том, что преступление является результатом реализации возможности. Поэтому, если минимизировать возможности для совершения преступлений, то количество преступлений уменьшится. А возможность рассматривается как сама причина преступления. Данная теория интересна до сих пор, поскольку подтверждает, что увеличение возможностей, например, безвизовых поездок, влияет на увеличение возможностей совершения трансграничных преступлений.

Энвиронментальная криминология (криминология среды) объясняет криминогенное воздействие на человека со стороны элементов окружающей среды. Данная теория (Paul J. Brantingham и Patricia L. Brantingham) не объясняет при-

чины преступности, а концентрируется на анализе возможностей предотвращения преступности путем учета особенностей среды и влияния на них [5, с. 74]. По сути, это ситуационный подход к анализу причин преступности.

Проведенный нами анализ научных источников [1-5] позволяет сделать вывод, о том, что независимо от выбранного исследовательского подхода, отдельной проблемой является не полная сопоставимость данных о количественных и качественных показателях трансграничной преступности, полученных из источников в разных странах. Чаще всего это обусловлено разницей в системах уголовного законодательства и порядка учета и регистрации преступлений, а также и самим пониманием объёма понятия «cross-border crime». Это мы видим, например, в ходе сравнения документов FRONTEX и EUROPOL [6-7].

В свою очередь, это значительно влияет на релевантность, валидность криминологических методов и сопоставимость результатов исследований, полученных с использованием этих методов. Также, по нашему мнению, представление о детерминационном комплексе трансграничной преступности должен включать помимо перечня причин оценку тенденций и угроз. Эту оценку целесообразно осуществлять не только в пределах исключительно криминологических исследований, поскольку она касается чрезвычайно широкого комплекса проблем, например, социальной аномии, межгосударственных отношений, наркотизма, экономических дисбалансов и тому подобное. Как указывает В. А. Номоконов, «проблема причин преступности и вообще причинности в конечном счете может быть решена только совместными усилиями представителей всех гуманитарных наук. Это связано с тем, что преступность как социальное явление - не только и не столько правовой и криминологический феномен. Пре-

ступность как форма противостояния личности и государства - это, прежде всего, политическая проблема. Но она также имеет социологическое, экономическое и психологическое измерение» [4, с. 248].

Показательны в этом смысле точки зрения криминологов, касающиеся детерминации транснациональной преступности. Например, А.Х. Пихов разделяет систему детерминации транснациональной преступности на общие детерминанты (экономические, политические, идеологические, психологические) и глобализационные факторы транснационализации преступности [8, с. 212]. Мы согласны с такой классификацией детерминант и одновременно исходим из того, что любые причины - и экономические, и политические, и, особенно, идеологические влияют на общественное сознание и личность (через ее психологическую сферу) и, соответственно, способствуют формированию уголовной направленности и личностной готовности к совершению преступления. Поэтому мы исходим из такой логики исследования системы детерминации трансграничной преступности, которая предусматривает её влияние на уровнях макросреды и микросреды.

М. Вербенский дифференцирует детерминанты транснациональных преступлений в зависимости от сфер преступной деятельности - экономики, торговли людьми, незаконного оборота наркотических средств. На наш взгляд, в этом есть и теоретический (поскольку система детерминации разнообъектных трансграничных преступлений является чрезвычайно разнообразной), и практический смысл (меры противодействия для разнообъектных преступлений различны) [9].

В то же время, мы считаем, что определяющим в восприятии определённых действий как трансграничных преступлений, является их опосредование через пограничные отношения. Как писал норвежский криминолог Nils Christie,

«некоторые действия составляют преступления в результате надления преступным содержанием этих действий. В другой обстановке социальные условия могут противодействовать тому, чтобы такие поступки были восприняты как преступления ... Экстремальным случаем является *natural crime*, то есть действия, которые настолько вредны, что сами определяют себя как преступление, или, как минимум, рассматриваются как преступления с точки зрения любого сознательного человека» [10, с.18-19].

Исходя из этих соображений, мы рассматриваем трансграничную преступную деятельность в контексте дискурса трансграничности отношений, явлений и процессов. Трансграничность в данном контексте является функциональным параметром общественного устройства, качеством социодинамики.

Мы исходим из того, что следствием трансграничности и её реверсной стороной является интернационализация преступности. Условиями его возникновения являются:

- 1) глобализация как наднациональный метасистемный процесс в экономической, политической, социокультурной сферах, и
- 2) глокализация как региональная интеграция локальных (в данном случае - пограничных) сообществ и территорий.

В материалах Тринадцатого конгресса ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию (Доха, 12-19 апреля 2015г.) указано, как преступность использует достижения глобализации: «лёгкая и быстрая связь, оперативное перемещение различных средств, упрощение и удешевление международных поездок используются преступными группами с целью содействия криминальной деятельности, сокрытия источников происхождения доходов от преступлений и уклонения от правосудия, в том числе путем использования пробелов в право-

вых режимах» [11, с.16].

Глобализация создает экономическую основу преступности, меняет её масштаб. Вероятно, масштаб криминальных угроз и является одним из основных критериев разграничения транснациональной и трансграничной преступности. Глобализация в криминологическом смысле интересна тем, что обуславливает формирование трансграничных региональных кластеров, где происходит специализация трансграничной преступной деятельности.

Причины и условия трансграничной преступности преимущественно формируются в экономической, политической, социально-психологической и организационно-управленческой сферах.

Экономическая сфера является средой паразитирования трансграничной преступности. Большинство из трансграничных преступлений обусловлены как раз экономическими факторами. Мы согласны в этом контексте с Nikos Passas, научный подход которого выглядит как контаминация криминологических теорий рационального выбора и теории среды [12]. В частности, концепция Nikos Passas заключается в том, что системные и структурные причины трансграничных преступлений обусловлены спросом на товары и услуги, находящиеся вне законного оборота, или являющиеся дефицитными, или к которым нет свободного доступа (по крайней мере в одной из сопредельных стран). Исходя из этой логики, следует исследовать степень детерминирующего влияния именно таких криминогенных асимметрий (по определению Yuliya Zabyelina) на динамику трансграничной преступности [5, с. 135]. Конечно, экономическую природу имеет характер использования территории конкретного государства как «поставщика», «транзитёра», «потребителя», «охранника», «легализатора» в трансграничной преступной деятельности. Например, это касается полуполюгальной добычи янтаря

на территории Украины и нелегального вывоза его в Польшу.

Рассматривая **политическую сферу**, следует учитывать криминогенные факторы внутренней и внешней политики, которые обуславливают трансграничную преступную деятельность. В связи с этим, определим следующие внутривнутриполитические факторы: создание политическими режимами организованных трансграничных преступных структур; использование законных механизмов посредством политического лоббирования для легализации результатов незаконной трансграничной деятельности; обратное влияние трансграничной преступности на деятельность политических элит через коррупционные механизмы [13].

Важным в этом контексте также в какой мере и в каком качестве территория конкретного государства используется для осуществления трансграничной преступной деятельности. Это обстоятельство определяет отдельный криминогенный фактор возникновения и развития трансграничной преступности, поскольку очевиден различный уровень заинтересованности государств в инициировании и осуществлении уголовного преследования трансграничных преступлений, а, следовательно, и производное от этого различие в уровнях эффективности такой деятельности. Мы должны учитывать важную особенность, которая характерна для трансграничной преступности - определенную условность или «конвенционность», по определению В.А. Номоконова, объёма криминализированных деяний, отнесенных уголовным законом к преступным. К примеру, контрабанда табачных изделий, в отличие от Украины, криминализована в Беларуси, Румынии, Венгрии, Словакии. Контрабанда ката (*Catha edulis*) квалифицируется как контрабанда наркотических средств в Саудовской Аравии, но не в Йемене, где его распространение и употребление являет-

ся массовым и традиционным.

Не следует также забывать о примерах внешнеполитической деятельности политических режимов отдельных государств, когда ими используется трансграничная преступность для эскалации проблем внутр. недружественных государств. Кроме того, иногда стимуляция политическим режимом одного государства активной трансграничной преступной деятельности в пограничных пространствах другого государства способна оказывать влияние на ее внутреннюю и внешнюю политику.

Основными угрозами в контексте определения детерминант трансграничной преступности в **организационно-управленческой сфере** мы считаем дисбаланс в системе интегрированного управления границами, а также влияние коррупционных факторов.

В криминологических исследованиях, на наш взгляд, уделяется недостаточно внимания воздействию **социально-психологических факторов** на формирование криминогенного потенциала общества и его деструктивному воздействию на антикриминальную устойчивость личности. [14]. Следствием этого является деформация духовной сферы общества, социальная аномия, нормализация негативных явлений в общественном сознании, снижение нормативного порога личностно-приемлемого поведения. С этим тесно связано формирование фоновых явлений. Результаты дебрифинга, проведенного нами среди жителей пограничья, в рамках отдельного исследования криминогенного потенциала деятельности местного населения [15] позволяют утверждать, что наиболее массовыми формами фоновых явлений является незаконная трудовая миграция и распространение способов незаконного заработка в пограничье. Среди последних - незаконные схемы ввоза автомобилей иностранной регистрации, мелкие нарушения таможенных правил участниками малого по-

граничного движения (особенно это касается табачных изделий), массовое участие в полуправильном производстве товаров, добычи янтаря в пограничье.

Нельзя оставлять без внимания различные виктимологические факторы, которые, как и многочисленные ситуативные факторы, зависят от региональных особенностей и уровня общественного развития. К примеру, распространенным виктимологическим фактором, обуславливающим успешность тактик вербовщиков - торговцев женщинами из Нигерии, является массовая вера в культ вуду, которым запугивают этих женщин вербовщики. Кроме того, такая практика чрезвычайно затрудняет расследование случаев торговли женщинами из Нигерии в Европе [16].

Выводы и перспективы исследований. Результаты проведенного исследования нами представлены на рисунке в виде обобщенной схемы системы причинно-условного комплекса трансграничной преступности. Детерминанты, в совокупности с фоновыми явлениями, ситуативными и виктимологическими факторами через опосредованное влияние на общественное сознание и на личность приводят к формированию криминогенного потенциала общества и криминогенной направленности личности, снижают уровень личностной антикриминальной устойчивости.

Следует иметь в виду, что детерминанты трансграничной преступности также стимулируют диверсификацию существующих и возникновение новых форм преступной деятельности, что значительно снижает эффективность противодействия. Традиционные виды преступности также могут возродиться в модифицированных формах. В этом контексте перспективными направлениями дальнейших исследований считаем исследования криминогенных влияний глобализации и глобализации в пограничном пространстве.

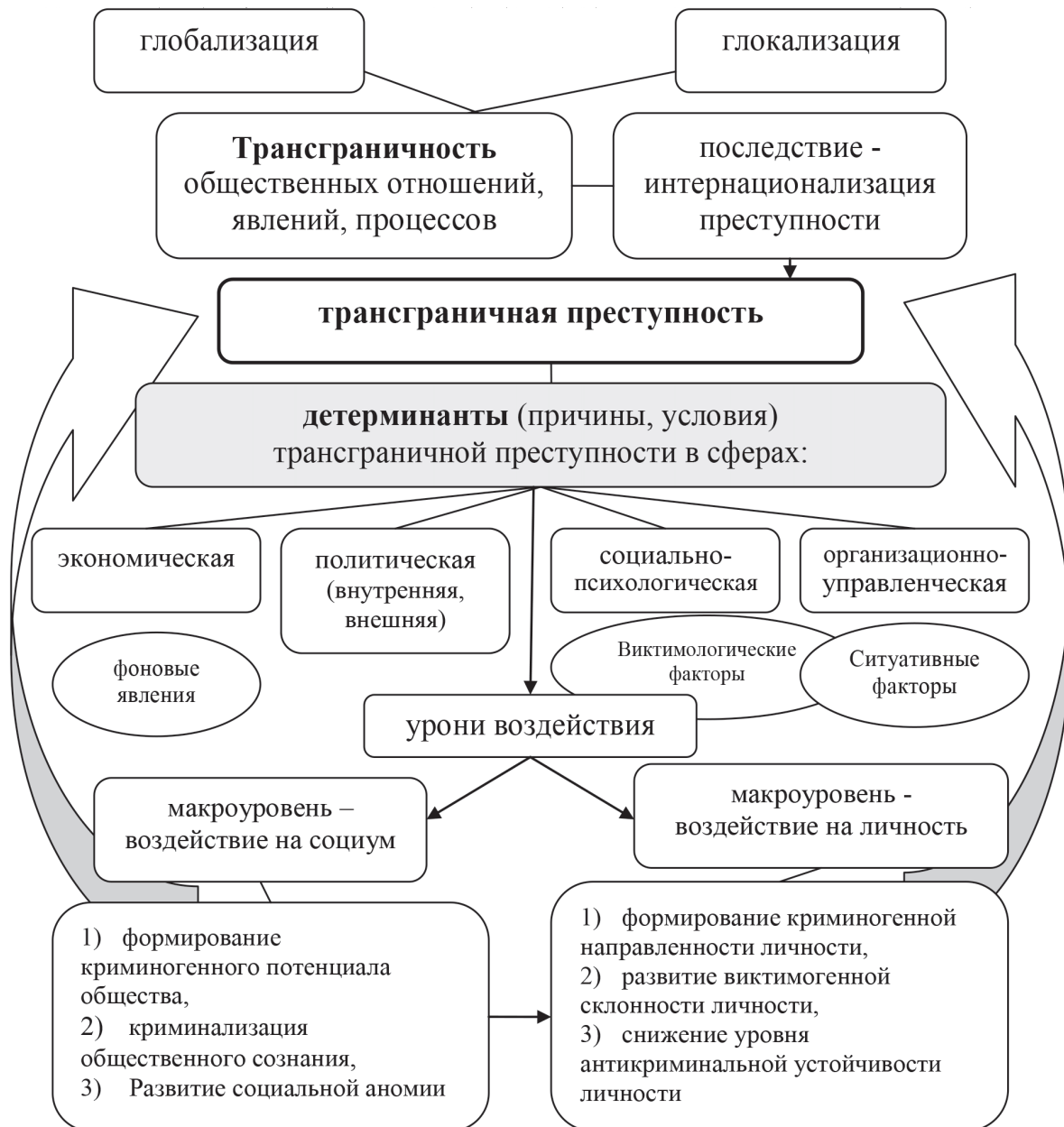

Рисунок. Система детерминации трансграничной преступности

Перечень литературы

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика у 3 кн. Кн.1. Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. К. Ін Юре. 2007. 424 с.
2. Бойко А. М. Детермінація економічної злочинності в Україні в умовах переходу до ринкової економіки (теоретико-кримінологічне дослідження). Моногр. Львів, ЛНУ ім. І. Франка. 2008. 380 с.
3. Головкін Б. М. Загальна характеристика детермінантів злочинності в Україні. Форум права. 2014. № 1. С. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_21.pdf (дата об'єкту звернення: 12.02.2018).
4. Номоконов В. А. Причины преступности в современной России: проблема обостряется. Всероссийский криминологический журнал. 2017. Т. 11.

- № 2. С. 247–257.
5. Zabyelina Y. The state and transnational organized crime: a case study analysis of criminal opportunities in the Russian Federation and the United States. Dissertation Ph.D. Trento, Italy. 2013. 274 p.
 6. Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017 (SOCTA): Policy Advisory Document. URL: <http://statewatch.org/news/2015/dec/eu-council-soc-ta-2017-methodology-14913-15.pdf>. (дата звернення: 18.02.2018).
 7. Risk Analysis for 2018. Warsaw, FRONTEX. 2018. 54 p.
 8. Пихов А.Х.-А. Теоретические основы противодействия транснациональной преступности: Дисс...д.ю.н.12.00.08. Краснодар, 2017. 488 с.
 9. Вербенський М.Г. Транснаціональна злочинність: монографія. Дніпропетровськ. Дніпропетр.держ.ун-т вн. справ. Ліда ЛТД.2009.356 с.
 10. Кристи Н. Борьба с преступностью как индустрия. Вперед, к Гулагу западного образца / Предисл. Я.Гилинского. 2-е изд. М.: ООО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2001.224 с. С. 18-19.
 11. XIII Конгресс ООН URL:https://www.unodc.org/documents/congress//Documentation/Discussion_Guide/ACONF222_PM1-r-V13853691.pdf (дата обращения:15.02.2018).
 12. Passas N. Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors. Security Journal. 2003. vol. 16(1), pp. 19-38.
 13. Filippov S. Influence of political factors on Cross Border Crime. Law Rev. Kyiv UL. 2017.№ 3. P.249-254.
 14. Філіппов С.О. Антикорупційна стійкість особистості. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні та психологічні науки. 2014.№ 4. С.503-511.
 15. Филиппов С.А. Обыватель и трансграничная преступность. Правова держава.2017.№ 28.С.107-112.
 16. Human Trafficking in Nigeria: Root Causes and Recommendations.Policy Paper Poverty Series № 14.2(E). Paris 2006. 66 p. P.35
- Транслітерація переліку літератури**
17. Zakalyuk, A. P. (2007) Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi kryminolohiyi: teoriya ta praktyka v 3 kn. Kn.1. Teoretychni zasady ta istoriya ukrayins'koyi kryminolohichnoyi nauky.K.In Yure. 424 s. [in Ukrainian].
 18. Boyko, A. M. (2008) Determinatsiya ekonomichnoyi zlochynnosti v Ukrayini v umovakh perekhodu do rynkovoyi ekonomiky (teoretyko-kryminolohichne doslidzhennya). Monohraf. L'viv, LNU im. I. Franka. [in Ukrainian].
 19. Golovkin, B. N. (2014) Zahal'na kharakterystyka determinantiv zlochynnosti v Ukrayini. Forum prava.№ 1. S. 106-111. URL :: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_1_21.pdf [in Ukrainian].
 20. Nomokonov, V. A. (2017) Prichiny prestupnosti v sovremennoy Rossii: problema obostryayetsya. Vserossiyskiy kriminologicheskiy zhurnal. T. 11, № 2. С. 247-257. [in Russian].
 21. Zabyelina, Y. (2013) The state and transnational organized crime: a case study analysis of criminal opportunities in the Russian Federation and the United States. Dissertation Ph.D. Trento, Italy.274 p.
 22. Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017 (SOCTA): Policy Advisory Document. URL: <http://statewatch.org/news/2015/dec/eu-council-soc-ta-2017-methodology-14913-15.pdf>.
 23. Risk Analysis for 2018. Warsaw, FRONTEX. 2018. 54 p.
 24. Pihov, A.H.-A. (2017) Teoreticheskiye osnovy protivodeystviya transnatsional'noy prestupnosti: Diss ... d.yu.n.12.00.08. Krasnodar. 488 s. [in Russian].
 25. Verbenskiy, M. (2009) Transnatsional'na

- zlochinnist': monografiya. Dnipropetrovs'k. Dnipropetr. derzh. un-t vn. sprav. Lida LTD. 356 s. [in Ukrainian].
26. Kristi, N. (2001) Bor'ba s prestupnost'yu kak industriya. Vpered, k GULAGa zapadnogo obraztsa / Predisl. YA. Gilinskogo. Vtoroy izd. - M.: ROO «Tsentr sodeystviya reforme ugolovnoho pravosudiya». 224 s. [in Russian].
27. XIII Kongress OON URL: https://www.unodc.org/documents/congress/Documentation/Discussion_Guide/AC-ONF222_PM1-r-V13853691.pdf.
28. Passas, N. (2003) Cross-border crime and the interface between legal and illegal actors. Security Journal. Vol. 16 (1). PP. 19-38.
29. Filippov, S. (2017). Influence of political factors on Cross Border Crime. Law Rev. Kyiv UL. № 3. P.249-254.
30. Filippov, S. (2014). Antikoruptsiyna stiykist' osobystosti. Zbirnyk naukovykh prats' Natsyonal'noy akademyy derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. Pedahohichni ta psykhologichni nauky. № 4. S.503-511. [in Ukrainian].
31. Filippov S. (2017). Obyvatel'i transgranichnaya prestupnost'. Pravova derzhava. № 28. S.107-112. [in Russian].
32. Human Trafficking in Nigeria: Root Causes and Recommendations. Policy Paper Poverty Series № 14.2 (E). Paris 2006. 66 p. P.35

Об авторе

С.А. ФИЛИПPOB,
кандидат психологических наук,
доцент, подполковник юстиции,
докторант Национальной
академии Государственной
пограничной службы Украины
адрес электронной почты: *filippov.nadpsu@gmail.com*
тел.: +380632911932

About author

S.A. FILIPPOV,
candidate of Psychology,
lieutenant colonel of justice,
PhD student of the National Academy of the
State Border Service of Ukraine
email: *filippov.nadpsu@gmail.com*
tel.: +380632911932

УДК 343.9

ТРАНСНАЦИОНАЛЬНАЯ ПРЕСТУПНОСТЬ: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Василий ФЛОРЕА,

кандидат юридических наук,
доцент кафедры уголовного права Академии МВД Республики Молдова

*Транснациональная преступность - понятие, употребляемое в трёх значениях: 1) преступность по-
лем деятельности, которой является международная арена; 2) преступность международных преступных
формирований; явление, которому присущи одновременно первый и второй признаки.*

*Характерными признаками транснациональной организационной преступности является следующе-
щие: сколачивание групп для участия в преступной деятельности, иерархические связи или личные отноше-
ния, применение насилия, запугивания или коррупция, отмывание незаконных доходов для проникновения в
легальную экономику.*

*Ключевые слова: международная арена, транснациональная организационная преступность, неза-
конность, терроризм, заказные убийства, хищение, сбыт, гангстеры, коррупция, экстрадиция.*

TRANSNATIONAL CRIMINALITY: CRIMINOLOGICAL SPECIFICATIONS

Vasilii FLOREA,

PhD, associate professor of the Department of Criminal Law
of the Academy of MIA of the Republic of Moldova

*Transnational crime is a concept used in three meanings: 1) crime by the field of activity, which is the international
arena; 2) the criminality of international criminal groups; phenomenon, which is inherent in both the first and second
characteristics.*

*The characteristic features of transnational organized crime are the following: the formation of groups for
participation in criminal activities, hierarchical relations or personal relations, the use of violence, intimidation or
corruption, the laundering of illegal incomes to penetrate in the legal economy.*

*Keywords: international arena, transnational organized crime, illegality, terrorism, contract killings, theft, sale,
gangsters, corruption, extradition.*

Наиболее разветвленными звеньями транснациональной преступности являются: незаконный оборот наркотиков, нелегальный бизнес алкогольных, табачных изделий, незаконный оборот оружия, хищения и сбыт антиквариата, хищения и сбыт автотранспорта в банковской и кредитно - финансовой сферах, легализация незаконно полученных преступных доходов, незаконная добыча и сбыт ценных пород рыб иморепродуктов. При этом совершаются такие наиболее опасные преступления, как терроризм, «заказные» убийства, похищение людей, захват за-

ложников¹.

Мафия Ruso в Марбелье - как русские бандиты научили испанских гангстеров коррупции.

Когда Испания говорит «русская мафия», то подразумевает «Марбелье». Это приморский город на южном побережье Испании. Нашествия «новых русских» в Испанию стало возможно благодаря криминальному «таланту» мэра Марбелье - Хесуса Хилия. Мэрия Марбелье выдавала разрешение на строительство только за

¹ Российская криминологическая энциклопедия. Под ред. А.И. Долговой. Москва: Изд-во НОРМА, 2002. с. 728-729.

определённую плату. На основании 1009 незаконно выданных лицензий, было построено около 20 тысяч объектов недвижимости. В 2002 г. испанский суд отправил экс-мэра в тюрьму. Через два года Дон Хесус скончался от инсульта.

Первооткрывателями Коста-дель-Соль («Золотой берег») стали лидеры ореховской ОПГ - одно из центральных преступных группировок Москвы 1990-х годов.

Первым в Марбелье обосновался Сергей Буторин (Ося), а затем в соседний с ним особняк на ПМЖ переехала и семья Андрея Пылёва (Малого). Именно из этого места отдавались приказы об убийствах знаменитого киллера Александра Солоника, главы «Русского Золота» Таранцева и прочих (убиты более 150 человек).

Сергей Буторин (Ося) был арестован испанским спецназом в 2001 г., и сначала отбыл срок в Испании за хищение оружия, а затем в 2010 году был экстрадирован в Россию, где получил пожизненное наказание.

Финансист ОПГ Андрей Пылёв (Малый) в 2005 году был задержан и выдан российским властям.

Основным видом деятельности «русской мафии» в Коста-дель-Соль было отмывание денег. Грузинская группировка во главе с вором в законе Захарием Калашовым (Шарко Молодой) отмывала деньги и вела незаконную скупку недвижимости.

В ходе операции под названием «Ося» в июне 2005 года в Испании были арестованы 28 человек, из них 22 выходца из Грузии - остальные - граждане России, Украины и Испании, шесть человек из них сразу были приговорены к лишению свободы в Испании. Испанские власти наложили арест на 38 вилл, около 800 счетов в 42 банках, изъяли более 230 тысяч евро наличными, 220 тысяч евро в дорожных чеках, долговые расписки на 100 тысяч евро, ювелирные изделия и антиквариат.

В июне 2010 г. испанский суд признал Калашова виновным в отмывании

денег и приговорил его к 7,5 годам тюрьмы и штрафу в размере в 20 миллионов евро. Судят в Испании и депутата Госдумы Владислава Резника.

С падением «железного занавеса», который разделял западный и коммунистический миры, развитием в постсоциалистических странах элементов демократии, открытости, гражданского общества, межгосударственные связи стали более широкими, разнообразными и насыщенными. Эти тенденции развиваются на фоне общих процессов мирового и европейского взаимодействия, взаимопроникновения, глобализации, что подкрепляется новыми коммуникационными возможностями. Они охватывают все общественные сферы, в том числе сферы борьбы с преступностью в разных странах. Одновременно и преступникам, как и правопослушным гражданам стало легче переходить границы, перенести криминальную деятельность на территорию других стран.

Другой аспект проблемы заключается в том, что вследствие всеобщей интеграции сфера преступности и борьбы с ней перестаёт быть «зоной» лишь национального интереса одной страны. На эту сферу распространяются как правила, стандарты, критерии деятельности правоохранительных структур других стран, так и «понятия», нормы, привычки, способы деятельности преступного мира.

Транснациональная преступность эта та, которая своими проявлениями охватывает территорию нескольких стран, выходит за пределы национальной преступности. Признаки транснациональной преступности и её виды были обозначены в Конвенции ООН против транснациональной организованной преступности 2000 г.

Отдельное место в структуре транснациональной преступности занимает приграничная преступность, которая совершается в ограниченном пространстве в зоне границы - таможенной, приграничной, экономической и др.

К транснациональной преступности близко примыкает национальная преступность, которая имеет транснациональное значение.

К ним относятся экономические, компьютерные преступления, коррупция, терроризм, заказные убийства, финансовые махинации, мошенничество, незаконный оборот наркотиков и др.

Подавляющая часть транснациональной преступности является продолжением за пределами границ национальной, в первую очередь организованной преступности. Первоначальный этап происхождения большей части транснациональных преступлений является преступность национальная, прежде всего организованная².

Криминологический анализ совершения транснациональной организованной преступности показывает её распространение. Её глобальный объём оценивается экспертами в 1 триллион долларов в год, из них половина - на наркоторговлю, по тем же оценкам через мировую финансовую систему ежегодно отмывается до 500 млн. долларов.

Организованная преступность проникает и в сферы, которые ранее жестко контролировались государством. Речь идёт о проникновении в войсковой сфере, в сфере коммерциализации снабжения армии оружием, боеприпасами. Через коммерческую организованную деятельность происходит криминализация войсковой элиты. Проблема транснациональной организованной преступности становится всё больше проблемой безопасности государства, фактором нестабильности и угрозы мировому порядку³.

Транснациональная преступная деятельность - это по существу коммерческая деятельность транснациональных крими-

нальных корпораций, осуществляемая на территории нескольких стран противоправными средствами и/или с привлечением запрещённых товаров и услуг. Характерные черты транснациональной преступной деятельности являются:

- постоянное реинвестирование прибыли, как в криминальный, так и в легальный бизнес;
- захват новых рынков;
- непрерывное совершенствование;
- жизнестойкость;
- эффективная система управления, основанная на щедром материальном стимулировании и суровых мерах наказания;
- опора на стратегические союзы;
- использование коррупции;
- сотрудничество с террористическими организациями;
- совершение терактов с целью помешать расследованиям, снизить эффективность работы правоохранительных органов⁴.

По некоторым данным Дивизии ООН по борьбе с организованной преступностью и Интерпола в мире существуют, и действуют на международном уровне четыре типа преступных сообществ и организаций:

1. Профессиональные преступные организации, состоящие из настоящих профессионалов по заказным преступлениям, специалисты в одном или нескольких типов преступной деятельности - трафик угнанных машин, банковские грабежи, подделка денег и банковских карточек и др.;

2. Этнические преступные организации, которые действуют, как на национальном уровне, так и на международном уровне. Такими являются, на пример, китайские, итальянские, японские преступные сообщества и организации.

3. Террористические преступные организации, созданные и структурированные на политических, этнических,

² Плужников С. MAFIA RUSO в Марбелье. «Совершено секретно» Криминал № 3/404 март 2018.

³ Закалюк А.П. Курс современной украинской криминологии. В трёх книгах. Книга 2. Киев, 2007. с. 378-382.

⁴ Российская криминологическая энциклопедия. Москва: Изд-во НОРМА, 2000. с. 729.

религиозных, расовых и других принципах. В настоящее время наиболее опасная - ИГИЛ - исламское государство Ирака и Леванта, военизированные отряды которой захватили часть территории Ирака, Сирии, Ливии и других стран.

4. Преступные организации миграционного типа, предоставляющие сеть незаконных «сетей» и «профсоюзов», в которых существует определенная хорошо установленная структура и специализация членов в разных преступных областях’.

Современная преступность характеризуется определенными тенденциями:

- Постоянный рост преступности.
- Рост преступлений с использованием огнестрельного оружия. В США на руках у граждан имеется более 180 миллионов единиц огнестрельного оружия.
- Рост уровня организованной преступности.
- Специализация и профессионализм преступников.
- Дифференциация преступности на ступени всех социальных статусов современной преступности.
- Интернационализация преступности.
- Значительный рост преступности несовершеннолетних и молодёжи.
- Рост женской преступности во всём мире.
- Рост рецидивной преступности.
- Рост насильственной преступности^{5,6}.

Международные основы борьбы с преступностью и её предупреждения.

Глобализация мира, стимулирует интенсивную транснационализацию преступности, особенно организованной и международно-террористической, ставит вопрос о глобализации правовых устоев человеческого общества, о

глобализации, а в определенной мере и об унификации уголовно-правовой борьбы с преступностью.

Ближайшее будущее человечества - свободное демократическое и либерализованное общество, с надёжными дифференцированным и жёстким социальноправовым контролем за реальными и прогнозированными криминологически значимыми процессами.

Самоограничиться и ввести «опасный беспредел» и «вольницу» в рамках праворегулируемой и нравственной свободы создаёт всё более и более осознаваемый страх перед диктатурой растущей и наглежащей преступностью, как национальной, так и глобальной.

Нельзя не учитывать и рост антиглобализационного движения в различных странах и в мире в целом.

В 1946 г. в Париже была создана штаб квартира Интерпола. В настоящее время Интерпол объединяет более 179 государств, уступая по численности только ООН. Его глобальный объект международная преступность.

Борьба с национальным и международным терроризмом предоставляет собой самую главную проблему современного глобализирующего мира. Однако до сих пор остаются нерешенными многие важные вопросы: нет общепринятого понятия терроризма, чётких международных норм экстрадиции террористов, не представлены стандарты оценки условий экстрадиции, и существуют также и другие недостатки.

Борьба с транснациональной организованной преступностью, включает в себя предупреждение и пресечение торговли людьми, особенно женщинами и детьми, а также борьбу против незаконного ввоза мигрантов по суше, морю и воздуху. Данный вид преступности фактически охватывает все формы организованной транснациональной преступности. Всемирная Конференция на уровне министров по организованной транснациональной преступности (Ита-

⁵ Чобану И., Запорожан И. Криминология. Кишинэу, 2005. с. 182-188.

⁶ Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учебник. Общая часть. В 2 томах. Том 1. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. с. 989-1003.

лия, Неаполь 21-23 ноября 1994 г.), отметила о обосновала десять угроз которая несёт транснациональная организованная преступность: суверенитету государств, обществу, отдельным лицам, национальной стабильности и государственному контролю, демократическим ценностям и общественным институтам, национальной экономике, финансовым учреждениям, демократизации и приватизации, развитию, глобальным режимам и кодексам поведения.

Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности (12-15 декабря 2000 г. Палермо, Италия), Конвенцию подписали 130 государств.

Особое внимание следует уделить научному анализу проблемы оптимизации уголовной и иных форм ответственности в целях соотнесения с международным опытом и различными возможностями правоохранительных и правоприменительных органов. Это будет способствовать снижению безнаказанности, которая существенно интенсифицирует и детерминирует преступность. Ведь, несмотря на повсеместное распространение преступности, до сих пор не её приемлемого определения. Кроме того, в странах отсутствует соотносимое уголовное законодательство, на основе которого с ней можно было бы бороться в международном масштабе, а также нет выработанного общего к этой борьбе. Всё

это обусловлено отсутствием осознания реальной угрозы глоболизирующейся преступности во многих страна, в том числе и России, в связи с чем и не принимает ся не необходимых мер по минимализации криминогенности глобализации.

Литература:

1. Закалюк А.П. Курс современной украинской криминологии. В трёх книгах. Книга 2. Киев, 2007.
2. Иншаков С.М. Криминология. Учебное пособие. Москва: Юриспруденция, 2002.
3. Криминология. Учебное пособие. Под общей редакцией Джужа А.М. Киев: Аттика,
4. 2010.
5. Лунеев В.В. Курс мировой и российской криминологии: учебник. Общая часть. В 2 томах. Том 1. Москва: Изд-во Юрайт, 2011. с.
6. Плужников С. MAFIA RUSO в Марбеле. «Совершено секретно» Криминал № 3/404 март 2018.
7. Российская криминологическая энциклопедия. Москва: Изд-во НОРМА, 2000.
8. Российская криминологическая энциклопедия. Под ред. А.И. Долговой. Москва: Изд-во НОРМА, 2002.
9. Чобану И., Запорожан И. Криминология. Кишинэу, 2005. 400 с.

Об авторе

Василий ФЛОРЕА,
кандидат юридических наук,
доцент кафедры уголовного права Академии МВД Республики Молдова

About author

Vasilii FLOREA,
PhD,
associate professor of the Department of Criminal Law of the Academy of MIA of the Republic of Moldova

⁷ Иншаков С.М. Криминология. Учебное пособие. Москва: Юриспруденция, 2002.

CZU 343.3/.7

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRAȚIUNII DE FALSIFICARE A PROBELOR

Marian GHERMAN,

doctor în drept, conferențiar universitar

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Eugeniu PETERSCHI,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

În prezentul articol științific am stabilit și determinat sediul de incriminare a faptei de falsificare a probelor în sistemul infracțiunilor contra justiției, care contribuie nemijlocit la înfăptuirea eronată a acesteia. Falsificarea probelor într-un proces judiciar constă în atestarea unor fapte necorespunzătoare cu adevărului, și anume, a acelor acte care formal sunt veridice, dar conținutul este fals.

Gravitatea falsificării unor probe rezultă și din faptul că pentru realizarea acestei acțiuni se recurge la unele procedee bine gândite, din ce în ce mai rafinate, care în greunează descoperirea infracțiunii și a autorului ei.

Cuvinte-cheie: activitate ilicită, documente, ordinea de drept, interes sporit, persoană bine determinată.

ENQUÊTE JUDICIAIRE PÉNALE DE L'INFRACTION DE LA FALSIFICATION DE PREUVES

Marian GHERMAN,

docteur es-droit,

conférencier universitaire, Académie „Ștefan cel Mare”

de MAI de la République de Moldova

Eugeniu PETERSCHI,

doctorand, Académie „Ștefan cel Mare” de MAI de la République de Moldova

Dans cet article scientifique, nous avons établi et déterminé la scène de crime pour criminaliser la preuve dans le système de justice pénale, ce qui contribue directement à l'appropriation illicite. La falsification de la preuve dans un proces sus judiciaire consiste à attester des faits sin appropriés à la vérité, c'est-à-dire des actes formellement véridiques mais faux.

La falsification de gravité de la preuve découle du fait que pour ces actions, nous faisons des proces sus réfléchis, de plus en plus raffinés, ce qui entrave la découverte du crime et de son auteur.

Mots-clés: activité illicite, documents, ordre juridique, intérêt accru, personne bien déterminée.

Introducere. Siguranța statului și relațiile internaționale ale pe care le promovează trebuie apărate față de orice fapte de natură să le aducă atingere.

Legalitatea hotărârilor adoptate de instanțele judecătorești, eficacitatea funcțiilor de ocrotire a normelor juridice și de aplicare a represiunii penale în privința persoanelor care au comis infracțiuni sunt problemele prioritare pe care trebuie să le rezolve reforma justiției în Republica Moldova. În același timp, existența unei puteri judecătorești in-

dependente și imparțiale reprezintă un atribuit inerent al unui stat, fără de care nu poate fi construită o societate democratică.

Conceptul de *justiție* își are originea în sistemul de drept latinesc, care în traducere este înțeleasă în două sensuri: ca expresie a unei aprecieri morale și ca activitate a instanțelor judecătorești.

Metode aplicate și materiale utilizate. La elaborarea articolului au fost utilizate diverse metode de cunoaștere, cum ar fi:

metoda formal-juridică, analiza, sinteza, logica și analiza comparată. Metodele general-științifice de abordare logică și de sistem, precum și metoda istorico-juridice au permis evidențierea principalelor tendințe și legități ale obiectului de studiu. Materialele cercetării sunt constituite în special din operele autorilor români și autohtoni, precum și din Codul penal al Republicii Moldova în vigoare.

Rezultate obținute și discuții. Noțiunea „drept”, ca și noțiunea „justiție” au generat numeroase și însemnate discuții în care cea din urmă este considerată uneori ca fiind sinonim sau echivalent al dreptului, iar alteori ca un element distinct de acesta și superior. Sub un anumit aspect, justiția constă în conformarea la o lege, deși, pe de altă parte, se afirmă că legea trebuie să fie conformă cu justiția. Legea care se recunoaște, pe de o parte, ca un criteriu al justului și injustului, poate fi, la rândul său – și prin aceasta ea apare mai mult ca un fapt de ordine empirică – supusă unei judecăți de același fel. Totodată, într-un anumit sens, justiția se confundă cu juridicitatea și deci cu dreptul, întrucât, formal, dreptul este întotdeauna *justi et injusti regula*. În același timp, se știe că între justiție și drept există posibilitatea unei antiteze, deoarece odată oarecare experiența juridică poate să intre în conflict cu exigența absolută căreia îi dă expresie o normă a dreptului.

Noțiunea de justiție are mai multe sensuri, două dintre acestea fiind legate în mod direct de studiul organizării judiciare:

1) într-o primă accepțiune, justiția este o funcție – funcția de a judeca, de a decide asupra conflictelor ivite între diferitele subiecte de drept prin aplicarea legii. În acest sens, se spune că judecătorul înfăptuiește justiția. Într-o astfel de viziune, justiția este o prerogativă suverană care aparține statului;

2) într-o a doua accepțiune, prin justiție se înțelege ansamblul activităților prin a căror contribuție, directă sau indirectă, se

poate exercita funcția judiciară.

Prin „fals”, în sensul cel mai larg al acestei noțiuni, se înțelege orice alterare a adevărului. Faptele de alterare a adevărului sunt numeroase și variate [6, p. 35].

Fapta infracțională, ca act de conduită individuală, nu poate fi orientată împotriva tuturor relațiilor sociale dintr-o dată, ea vizând anumite valori sau relații sociale determinate, caracterul antisocial al acesteia derivând din faptul că ea lezează sau pune în pericol o parte sau un fascicol din valorile sau relațiile de a căror integritate depinde, până la urmă, existența și buna desfășurare a vieții sociale în ansamblul ei [5, p. 171].

Falsificarea probelor reprezintă un pericol social, deoarece, pe de o parte, aduce atingere încrederii publice în activitatea organelor de drept, iar pe de altă parte, produce pagube și orientează activitatea organelor de drept într-o direcție necorespunzătoare de aplicare a legii.

Ceea ce este specific pentru infracțiunile de fals în probe este împrejurarea că înșelarea încrederii publice se realizează prin produsul activității infracționale. Aceste lucruri care constituie prin ele însele proba adevărului se bucură obiectiv de încrederea generală, independent de persoana care a efectuat acea activitate. Cu alte cuvinte, în cazul infracțiunilor de fals, alterarea adevărului, deși se realizează printr-o activitate ilicită a persoanei, rezultatul acestei activități, și anume înșelarea încrederii publice, se obține prin produsul activității făptuitorului și nu prin activitatea propriu-zisă a persoanei care a realizat produsul menționat.

Plecând de la constatările menționate mai sus, putem preciza că *obiectul juridic generic al infracțiunilor contra justiției îl formează totalitatea relațiilor sociale ce sunt condiționate de protejarea funcției principale de jurisdicție, exercitată de către organele judecătorești, precum și de funcțiile complementare de urmărire penală și de executare a*

hotărârilor judecătorești și a măsurilor judiciare, care în ansamblu concurează la înfăptuirea justiției.

De aici reiese că obiectul juridic special principal al infracțiunii de falsificare a probelor îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de protejarea justiției și a organelor care o înfăptuiesc.

În opinia autorilor Sergiu Brînză și Vitalie Stati, *obiectul juridic special* al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.310 CP RM[1] îl constituie relațiile sociale cu privire la autenticitatea probelor în procesul civil.

Obiectul juridic special al infracțiunii specificate la alin.(2) art.310 CP RM [1] îl constituie relațiile sociale cu privire la autenticitatea probelor în procesul penal.

Obiectul imaterial al infracțiunii incriminate la art.310 alin.(1) CP îl reprezintă elementele din care sunt fabricate probele false în procesul civil. La rândul lor, probele false în procesul civil constituie **produsul** infracțiunii specificate la alin.(1) art.310 CP al Republicii Molodva.

Obiectul imaterial al infracțiunii examinate, alin. (2) art. 310 CP RM, îl reprezintă elementele din care sunt fabricate probele false în procesul penal. Cât privește probele false în procesul penal, acestea constituie **produsul** infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 310 CP RM [3, p. 692-696].

Latura obiectivă reprezintă procesul de atentare prejudiciabilă și ilegală la interesele ocrotite de lege, aspectul exterior al acestora, din punctul de vedere al desfășurării consecutive a acelor fenomene și evenimente, care încep cu acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă și se consumă cu survenirea consecințelor infracționale.

Într-o opinie se susține că *latura obiectivă a infracțiunii constituie aspectul exterior al comportării social periculoase, care se exprimă prin cauzarea, provocarea unui pericol sau a daunelor pricinuite relațiilor sociale*[2,

p. 97].

Latura obiectivă a infracțiunii de falsificare a probelor se formează sub influența conștiinței și voinței subiectului infracțiunii, fiind întruhipată în realitate, ea reprezintă conținutul atitudinii psihice a făptuitorului față de cele comise.

Atunci când infracțiunea de falsificare a probelor este săvârșită printr-o acțiune, aceasta este o formă activă a conduitei omului, comportare conștientă și volitivă prin săvârșirea unui act pe care legea îl interzice. Începerea și consumarea acțiunilor prejudiciabile ale infracțiunii de falsificare a probelor depinde de momentul introducerii în procesul penal a datelor și probelor false.

Astfel, este necesar de menționat că „latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin. (1) art. 310 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a probelor.

Se are în vedere acțiunea de denaturare a adevărului. Falsificarea se poate efectua prin orice mijloace susceptibile de a produce o contrafacere a unei probe. După caz, prin *falsificarea probelor* se înțelege fie contrafacerea probelor, fie modificarea conținutului unor probe autentice.

Falsificarea probelor în procesul civil cunoaște următoarele modalități faptice:

Falsificarea actelor procedurale, formele de exprimare sunt contrafacerea sau alterarea.

Falsul în declarații, se are în vedere declarația necorespunzătoare adevărului, făcută în fața unei autorități competente să ia parte la un proces civil. În alte împrejurări – dacă declarația necorespunzătoare adevărului se face unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe – răspunderea va fi aplicată nu conform alin. (1) art. 310 CP RM, dar con-

form art. 352¹ CP RM.

Falsul privind identitatea, făptuitorul se prezintă sub o identitate falsă, pentru a induce în eroare autoritatea competentă și pentru a lua parte la un proces civil, substituindu-se altcuiva.

Infrațiunea specificată la alin.(1) art. 310 CP RM este o infrațiune formală și se consideră consumată din momentul falsificării probelor, indiferent dacă acestea au fost admise ulterior sau dacă au fost puse la baza unor acte procedurale.

Latura obiectivă a infrațiunii prevăzute la alin.(2) art. 310 CP RM constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de falsificare a probelor în procesul penal” [3, p. 692-696].

Realizarea acțiunilor laturii obiective la art. 310 (2) și componența acesteia este identică cu precizările menționate *supra*, la art. 310 (1), cu ajustările de rigoare în domeniul falsificării probelor în cadrul procesului penal al Republicii Moldova.

Falsificarea probelor este făcută nu doar cu intenția de a schimba calitatea unei probe, ci și de a induce în eroare părțile în proces și instanța de judecată sau organele de urmărire penală prin impunerea unei probe false ca fiind veridică. Motivele falsificării probelor sunt diverse.

Latura subiectivă a infrațiunii reprezintă un proces ce decurge în psihicul infractorului, conține momentul intelectual (conștiința), momentul volitiv (voința) și cel emoțional, care se dezvoltă prin semne juridice ca vinovăția, motivul și scopul făptuitorului în momentul săvârșirii infrațiunii.

Latura subiectivă cuprinde acele elemente de natură spirituală din conținutul infrațiunii care leagă fapta materială de autorul ei, aceasta, de fapt, caracterizează întreaga activitate psihică a persoanei legată de săvârșirea faptei infracționale, care, la rândul său, este alcătuită din elemente intelective și volitive.

Referindu-ne la infrațiunea de falsificare a probelor în ambele sale modalități normative prevăzute de art.310 alin.(1) și art. 310 alin.(2), putem menționa că elucidarea corectă a aspectului subiectiv al acestei infrațiuni are o însemnătate pragmatică deosebită pentru încadrarea juridică corectă a faptei, ca premisă indispensabilă pentru activitatea de transpunere în viață a prevederilor legale.

În literatura juridică majoritatea autorilor recunosc că latura subiectivă a infrațiunii de falsificare a probelor se exprimă prin intenție directă [4, p. 453].

Motivele infrațiunii examinate pot fi exprimate prin: năzuința de a obține unele avantaje nepatrimoniale, egoism, compătimire, interesul material, sentimentul de solidaritate interpretat eronat ș.a.

Orice infrațiune ca fenomen social se manifestă prin conduita oamnelor fie persoane fizice, fie juridice. Potrivit art.21 CP RM sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care au atins o anumită vârstă și persoanele juridice care desfășoară activitatea de întreprinzător.

Din perspectivă juridico-penală, subiectul infrațiunii este persoana care săvârșește nemijlocit infrațiunea sau participă la săvârșirea ei. Însă subiectul trebuie să îndeplinească și anumite condiții cum ar fi: vârsta, responsabilitatea și să posede anumite calități.

Subiectul infrațiunii analizate, art. 310 (1) CP RM, este persoană fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infrațiunii a atins vârsta de 16 ani.

În plus, subiectul trebuie să aibă calitatea specială de participant la procesul civil sau de reprezentant al acestuia.

Referitor la alin.(2) art. 310 CP RM, subiectul acesteia la fel este persoană fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infrațiunii a atins vârsta de 16 ani și care are calitatea specială de persoană care efectuează

urmărirea penală, procurorul sau apărătorul admis în procesul penal[3, p. 692-696].

În final, putem preciza că acceptiunea dată falsului de probe într-un proces judiciar este în general comună pentru toate formele de manifestare a acestuia. Cadrul studiului respectiv impune doar unele precizări scurte cu privire la aspectul ce ține de analiza falsului de probe din punct de vedere juridico-penal.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial nr. 72-74 din 14.04.2009.
2. Borodac Alexandru, Drept penal. Partea generală. Chișinău, 1994.
3. Brînza Sergiu, Stati Vitalie, Drept penal. Partea Specială, vol. II, Chișinău, Ed. (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), 2011.
4. Brânză S., Ulianoschi X., Stati V., Drept penal. Partea specială. Chișinău, Ed. Cartier, 2005.
5. Giurgiu N., Drept penal general, doctrină, legislație, jurisprudență, ediția II-a revăzută și adăugită, Iași, Ed. Contes, 2000.
6. Stoica O.A., Despre răspunderea penală pentru falsul în acte, București, 1960.

Despre autori

Marian GHERMAN,
doctor în drept, conferențiar universitar
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: liuboi1@rambler.ru
tel.: 079002044

Eugeniu PETERSCHI,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: peterschi1979@gmail.com
tel.: 079020285

À propos de l'auteurs

Marian GHERMAN,
docteur es-droit,
conférencier universitaire,
Académie „Ștefan cel Mare”
de MAI de la République de Moldova
e-mail: liuboi1@rambler.ru
tel.: 079002044

Eugeniu PETERSCHI,
doctorand, Académie „Ștefan cel Mare” de
MAI de la République de Moldova
e-mail: peterschi1979@gmail.com
tel.: 079020285

CZU 343.3 : 343.9

TERORISMUL, CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ȘI CORUPȚIA**Gheorghe GLADCHI,**doctor habilitat în drept, profesor universitar
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Problema contracarării terorismului reprezintă la ora actuală una din direcțiile principale ale asigurării securității statului. Terorismul este una din cele mai periculoase forme ale criminalității care produce cele mai grave urmări, destabilizând dezvoltarea statului. Pe parcursul evoluției sale, terorismul ca orice alt fenomen social, amplificându-se, s-a modificat continuu, devenind în consecință un sistem mai organizat. De asemenea, a sporit eficiența cooperării dintre membrii grupului terorist, dintre grupurile teroriste, dintre diferite organizații teroriste, precum și dintre organizațiile teroriste și reprezentanții organizațiilor criminale de tip mafiot.

Cuvinte-cheie: terorism, criminalitate organizată, corupție, extremiste, grupuri / organizații teroriste.

TERRORISM, ORGANIZED CRIMINALITY AND CORRUPTION**Gheorghe GLADCHI,**PhD, university professor
of the Department “Criminal Sciences” of the Academy “Ștefan cel Mare” of MIA

The issue of combating terrorism is currently one of the main directions of ensuring state security. Terrorism is one of the most dangerous forms of crime that produces the most serious consequences, destabilizing state development. Throughout its evolution, terrorism, as any other social phenomenon, amplifying itself, has continually changed, becoming accordingly a more organized system. Also, has increased the efficiency of cooperation among terrorist group members, among terrorist groups, among various terrorist organizations, as well as between terrorist organizations and representatives of mafia type criminal organizations.

Keywords: terrorism, organized crime, corruption, extremists, terrorist groups / organizations.

Introducere. Problema contracarării terorismului reprezintă la ora actuală una din direcțiile principale ale asigurării securității statului. Terorismul este una din cele mai periculoase forme ale criminalității care produce cele mai grave urmări, destabilizând dezvoltarea statului. Pe parcursul evoluției sale, terorismul ca orice alt fenomen social, amplificându-se, s-a modificat continuu, devenind în consecință un sistem mai organizat. De asemenea, a sporit eficiența cooperării dintre membrii grupului terorist, dintre grupurile teroriste, dintre diferite organizații teroriste, precum și dintre organizațiile teroriste și reprezentanții organizațiilor criminale de tip mafiot.

Terorismul ca manifestare negativă și radicală a vieții sociale se îmbină strâns și de acum nu mai poate exista „eficient” fără

criminalitatea organizată și corupție. Terorismul, criminalitatea organizată și corupția constituie provocări actuale complexe și în continuă evoluție, în materie de securitate. Promovarea valorilor comune, a statului de drept și a drepturilor fundamentale, combaterea discriminării de orice fel, combaterea terorismului, a crimei organizate și corupției sunt măsuri incluse pe agenda Comisiei Europene conduse de Jean-Claude Juncker. În această ordine de idei, împărtășim viziunea criminologului rus Лунеев В.В. care consideră că terorismul și activitățile legate de acesta sunt comise de formațiuni criminale organizate, dar o parte substanțială din infracțiunile respective rămân nedescoperite, de aceea astfel de fapte infracționale, în statistica penală, nu sunt atribuite criminalității organizate [1, p. 60-67]. Gradul de descoperire

rare a acestor infracțiuni este determinat direct de nivelul corupției în societate.

Este evident că amplificarea în prezent a terorismului și crimei organizate sunt efectele negative ale globalizării. Precizăm că crima organizată și terorismul nu sunt fenomene noi apărute pe scena lumii. Ceea ce este nou este ritmul lor rapid de propagare, amploarea rețelelor ce le susțin sau ușurința cu care eludează legea. Criminalitatea sub toate formele ei (traficul de armament, de materiale nucleare și de droguri, traficul de persoane, spălarea banilor), dar și terorismul constituie o amenințare globală pentru ceea ce înseamnă siguranța lumii, atât prin amploarea de nestăvilit (deocamdată), cât și prin varietatea și, de ce nu, ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective [2].

Există multe cazuri când grupările teroriste preiau metodele, experiența și mijloacele folosite de organizațiile criminale, le aplică cu succes și își ating astfel scopurile propuse. În acest context, putem menționa existența asemănărilor evidente între răpirile practicate de mafia italiană (cu scopul obținerii răscumpărării) și răpirile politice tot mai frecvente din America Latină. Există un șir de infracțiuni care în aceeași măsură pot fi atribuite atât teroriștilor, cât și celorlalți criminali, cum ar fi aruncarea în aer a clădirilor, distrugerea operelor de artă, jafurile, asasinatele, luarea de ostatici și negocierea ulterioară în vederea eliberării acestora.

Deosebiri dintre criminalitatea organizată și terorism sunt determinate de motivația și scopul săvârșirii actelor respective, precum și de modalitatea de selectare a victimelor. Terorismul este un tip de criminalitate orientată politic, care utilizează violența sistematică și amenințarea cu violența în scopul promovării schimbării sociale sau politice. Crima organizată nu urmărește obiective politice similare celor vizate de organizațiile teroriste. Ea poate influența viața politică protejând sau promovând persoane publice care să-i sprijine interesele economice. Aceste acțiuni cad însă sub incidența

legislației penale de drept comun, neconstituind o fază a unui conflict politic. Pentru atingerea obiectivelor politice, organizațiile politice se pot implica în activități infracționale de drept comun (jafuri armate, răpiri de persoane, estorcări de fonduri, trafic de stupefiante ori de arme etc.), dar scopul acestor fapte penale nu este îmbogățirea individuală, ci finanțarea activităților teroriste [3, p. 322]. Există și cazuri când interesele politice ale unor grupări teroriste dispar și acestea se transformă în organizații criminale de tip mafiot [4, p. 121-122].

În a doua jumătate a sec. al XX-lea, terorismul a luat proporții globale și a devenit un mijloc specific de realizare a scopurilor strategice. În această perioadă s-au format principalele curente extremiste, social-politice, naționaliste, politico-religioase (mai ales islamice), separatiste etc. Acest proces a fost marcat de crearea unui sistem ramificat al structurilor teroriste de diferite categorii și orientări politice localizate în regiunile de importanță strategică, politică și militară. Drept condiție necesară pentru consolidarea structurilor teroriste și atingerea nivelului relativ înalt de organizare al acestora servește crearea unei baze doctrinale, a concepțiilor ideologice care sunt importante la determinarea scopurilor grupărilor teroriste, a mijloacelor pentru asigurarea organizării politice, menținerii popularității în rândul maselor. Actualmente formarea ideologiei teroriste poate fi atribuită tuturor curentelor principale, deși în măsură diferită. Este justă și afirmarea că terorismul folosește metode specifice de dirijare a comportamentului subiecților cărora le-au fost înaintate anumite cerințe. De fapt, sunt aplicate practici deosebite de violente care, de regulă, servesc pentru atingerea unor scopuri de importanță globală. Totodată, însuși terorismul este o practică orientată spre atingerea anumitor scopuri, fiind produsă de diverse motive. Analiza practicilor terorismului este necesară pentru identificarea motivelor și circumstanțelor care au determinat săvârșirea actelor teroriste [5, p. 9-25].

Mișcările extremiste, naționaliste și politico-religioase (de obicei separatiste) își stabilesc principii doctrinare de consolidare a activității teroriste care, de regulă, promovează ideile luptei de rezistență națională, de opunere imperialismului, neocolonialismului, expansiunii „Vestului” spre statele în curs de dezvoltare etc. Majoritatea mișcărilor extremiste de stânga deja o perioadă îndelungată de timp se conduc în activitățile teroriste de concepții care susțin imperativitatea istorică și oportunitatea morală pentru practicarea violenței politice în scopul reformării societății. În sfera extremismului de stânga aceste idei sunt legate de concepția luptei antiimperialiste de partizani, strategia „gherilei orășenești” și escaladarea tensiunii, de alte concepții similare ce urmăresc antrenarea populației în lupta revoluționară. Această concepție este proprie pentru un șir de organizații extremiste de stânga din Europa, America Latină, Asia de Sud-Vest, unde, în viziunea acestora, este binevenită înfruntarea atitudinii tolerante a populației față de politica de stat, prin aplicarea practicilor teroriste și a altor acțiuni violente care, în mod treptat, ar putea trezi nemulțumirea maselor și astfel ar fi puse premisele declanșării unor revoluții. O perioadă îndelungată de timp aceste idei erau promovate de organizațiile de stânga de tipul R.A.F. (Republica Federativă Germană), „Brigăzile roșii” (Italia), „Action Directe” (Franța), „DAF-SOL” (Turcia) etc.

De teorii politice ideologice bine argumentate dispun și organizațiile extremiste de dreapta, mișcările neofasciste și altele de orientare teroristă. Ocupând, în principiu, poziții antidemocratice, naționaliste și rasiste, aceste organizații, după o serie de înfrângeri politice într-un șir de state din Europa, America Latină și Asia, refuzând categoric să renunțe la convingerile lor, au recurs la mascarea directivelor ideologice privind folosirea violenței în scopuri politice. Lansarea sloganurilor acestora se face cu anumite rezerve, limitându-se, cu precădere, la postulatele privind necesitatea luptei pentru „pu-

ritatea nației”, contra „dominației străine”, „neputința liberalismului” etc. În țările Europei, SUA și alte state, propaganda politică este motivată de migrarea în masă a populației din țările în curs de dezvoltare. Datorită caracterului populist al speculațiilor amintite mai sus, subiecții activității extremiste de dreapta au câștigat susținerea și solidaritatea în rândul maselor largi.

Alături de organizațiile tradiționale strict centralizate care includ un număr relativ mic de membri și care, de obicei, nu dispun de bază socială însemnată, în perioada de după cel de al Doilea Război Mondial și în următoarele decenii au început să apară noi forme organizaționale ale structurilor de orientare teroristă. Un loc important în acest sens l-au ocupat organizațiile mari ce apăreau pe baze etnice naționale sau politice, religioase (mai ales islamice), care, de regulă, erau organizații teroriste internaționale, cum ar fi „Armata Roșie” japoneză de extremă stânga „I.R.A.” – naționalistă, „Hezbollah”, „Al-Gamaa”, „Al-Islamia”, „Al-Qaeda” – islamice sau total religioase ca „Aum-Shinrike” etc. Aceste organizații dispun de un important aparat central cu subdiviziuni specializate pe direcții de activitate, de structuri periferice (filiale), inclusiv peste hotare. De exemplu, în „Al-Qaeda”, organizație teroristă cunoscută din anii ‘80 ai secolului trecut, aparatul central este compus din următoarele comitete: militar, religios, financiar și internațional, iar structurile periferice sunt create în peste 50 de state.

Un alt tip de organizații de orientare teroristă ce au căpătat amploare în a doua jumătate a sec. al XX-lea sunt structurile militarizate create pe baze ideologice politice care practică tactica războiului de gherilă (partizani) în combinație cu activitatea teroristă activă. La acestea se referă, de exemplu, organizațiile teroriste de extremă stânga cum sunt Forțele armate revoluționare ale Columbiei, Mișcarea revoluționară Tupac Amaru (Peru), organizațiile analogice din Brazilia, Argentina, Uruguay, organizațiile naționaliste (Frontul național de eliberare kurd, Ar-

mata populară de eliberare a Kurdistanului, Armata națională a Halistanului, Frontul de eliberare a Halistanului), organizațiile islamice (Grupul islamic înarmat din Algeria, Grupul Abu-Saiaf din Filipine, Horcat uli-Modjahedin localizată în Pakistan). Brusc a crescut în multe state, inclusiv în unele state din CSI, valoarea membrilor organizațiilor teroriste extremiste de „profil larg” care sunt niște structuri mafioate ce aplică unele forme și metode de activitate teroristă.

În ultimele decenii se constată amplificarea activităților de coordonare și interacțiune a organizațiilor teroriste, crearea mecanismelor de completare sistematică a organizațiilor teroriste cu noi membri, instruirea acestora, asigurarea propagării activității teroriste, asigurarea financiară și tehnico-materială a grupărilor teroriste. Perfecționarea aspectului organizațional al terorismului care se apropie tot mai mult de criminalitatea organizată este determinată de faptul că foarte mulți oameni îl consideră drept calea cea mai eficientă de soluționare a problemelor [6, p. 416].

Un rol important în sporirea competenței liderilor teroriști în asigurarea operativității în fazele de informare, pregătire și desfășurare a acțiunilor teroriste îi revine progresului informațional și tehnico-științific. Drept indicator al bunei organizări a terorismului internațional servește planificarea și sistematizarea eficientă a activității teroriste, fenomen caracteristic îndeosebi pentru cele mai mari și active organizații teroriste și este legat de abordarea strategică a unor obiective de perspectivă îndelungată de timp, prin care urmează să fie realizate concepțiile ideologice ale acestora [5, p. 30].

Sunt cunoscute un șir de legități de constituire a structurilor teroriste de tip extremist: 1) autonomia organizației de luptă în cadrul partidului politic corespunzător; 2) selectarea în organizație a persoanelor care se evidențiază prin viziuni extremiste, activități sociale marginale, tendințe de autojertfire; 3) pregătirea și efectuarea actelor teroriste în serie cu asasinarea persoanelor cunoscu-

te, cu explozii în locuri publice, cu luarea de ostatici, cu atacarea întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, ambasadelor etc. și înaintarea ultimatelor organelor de stat; 4) sprijinirea pe formațiuni ilegale înarmate care desfășoară război de gherilă; 5) propaganda și formarea adeptilor, susținătorilor în rândul populației prin mijloace mass-media oficiale și clandestine; 6) promovarea în organele de drept, de informație și securitate a statului persoanelor devotate mișcării teroriste; 7) stabilirea legăturilor cu structurile analogice din alte state în vederea asigurării cu mijloace și resurse materiale, financiare și informaționale [6, p. 407-408].

Posibilitățile mari materiale și organizaționale ale terorismului care sunt obținute datorită susținerii de către anumite state sau cercuri politice influente sau de diaspore „înrudite” din statele dezvoltate servesc pentru desfășurarea activității organizațiilor teroriste în condițiile dinamice ale situației politice internaționale și interne, prin crearea mecanismelor de urmărire a oponentilor politici, transmiterea informației, asigurarea securității și operativității forțelor proprii, comunicarea eficientă cu executorii, aplicarea noilor tehnologii de violență etc.

Ca dovadă importantă a sporirii nivelului de organizare a terorismului este diversificarea și consolidarea infrastructurii organizațiilor respective. Aceasta se datorează creării în cadrul organizațiilor teroriste a subdiviziunilor specializate în asigurarea tehnică materială, elaborarea documentelor de acoperire și a materialelor de propagare, înființarea bazelor de dislocare a teroriștilor, de agrement și de spitalizare, a componentelor pentru antrenament, identificarea canalelor de finanțare a activității teroriste și aprovizionarea cu tehnică și mijloace necesare.

Un alt aspect al activității teroriste este obținerea mijloacelor necesare de la așa-numiții simpatizanți, reprezentanții diferitor păături sociale, diasporele etnice și religioase din statele străine. Susținerea terorismului poate avea diferite motive – de la solidaritatea statelor care aprobă practicile teroriste în

lupta cu oponenții lor până la nedorința altor state de a se confrunta cu forțele extremiste.

Activitatea teroristă trece prin schimbări esențiale de proporții. Potrivit unor autori, în prezent societatea se confruntă cu „superterorismul” care se manifestă prin următoarele:

a) reorientarea activităților teroriste asupra statelor lidere ale mapamondului; b) renunțarea la terorismul tradițional cu „rază mică de acțiune”; c) la pregătirea actelor teroriste, organizațiile mari mizează pe susținerea din partea anumitor grupuri de state, folosesc resurse financiare enorme, aplică cele mai performante mijloace tehnice și substanțe toxice noi. Organizațiile teroriste încearcă să intre în posesia armelor de distrugere în masă, au devenit mai strânse relațiile teroriștilor cu narcobusinessului și a traficului ilegal cu arme; d) a crescut considerabil nivelul intelectual al liderilor terorismului; e) frecvent actele teroriste se soldează cu victime omenesti, cu distrugerea bunurilor materiale și valorilor spirituale, infiltrând ostilitatea între state, provocând războaie, neîncredere și ură între grupurile sociale și etnice; f) terorismul își are rădăcinile în contradicțiile de ordin politic, economic și social avansate la scară mondială. Totodată, după proporțiile, orientarea și gravitatea consecințelor terorismul este extrem de periculos atât pentru stat, cât și pentru cetățeni. Amploarea terorismului la etapa actuală este fără precedent în istoria omenirii și se caracterizează prin globalizarea și universalizarea acestuia [5, p. 48]. Transformările care au cuprins terorismul contemporan impun necesitatea elaborării unor politici calitative noi de prevenire și combatere a acestuia, precum și revizuirea, dar și dezvoltarea în continuare a sistemului de idei, viziuni teoretice privind acest fenomen antisocial, deosebit de periculos și complicat.

Colaborarea organizațiilor teroriste la nivel național și internațional amplifică esențial potențialul distructiv al fenomenului dat. Organizațiile teroriste se asociază, de regulă, în baza aceluiași orientări ideologice

politice: de extremă stânga sau de extremă dreapta (Europa, America Latină), organizațiile naționaliste (Europa, Asia de Sud-Vest), formațiunile religioase extremiste, îndeosebi islamice (regiunea Balcani, unele regiuni din Asia, Africa de Nord etc.). Aceste tendințe, amplificându-se, găsesc expresie în dirijarea în comun a activităților și soluționarea problemelor de strategie și tactică (pe calea organizării consfăturilor coordonatorii, crearea organelor de coordonare, folosirea mijloacelor performante de telecomunicații), în schimbul de informații, acordarea ajutorului reciproc la organizarea și executarea actelor teroriste (facilitarea procurării clandestine a documentelor de acoperire, a mijloacelor necesare pentru comiterea actelor teroriste, pregătirea teroriștilor în centre de instruire, acordarea ascunzișurilor, participarea în comun la realizarea unor acte teroriste).

Una din cele mai importante forme organizaționale a terorismului este crearea asociațiilor teroriste internaționale mai mult sau mai puțin stabile, având orientări diferite: naționaliste (îndeosebi separatiste) sau islamice. Cea mai renumită asociație teroristă internațională este Frontul islamic internațional de luptă cu evreii și cruciații care întrunește un șir de organizații teroriste extremiste din Orientul Apropiat, Asia de Sud și alte regiuni, creată în ultimul deceniu al secolului trecut cu participarea activă a lui Osama Ben Laden. Pe parcursul ultimelor decenii s-a conturat și a luat amploare o tendință deosebit de periculoasă în organizarea terorismului contemporan – stabilirea unor relații durabile între organizațiile teroriste și comunitățile criminalității organizate. În statele lumii acest proces se află la etape diferite de dezvoltare ce se explică prin diferența de nivel al criminalității organizate și orientarea ideologico-politică a organizațiilor teroriste în aceste țări [5, p. 30].

Analiza sistemică a evoluției terorismului scoate la iveală legătura acestuia cu criminalitatea organizată care frecvent își soluționează conflictele prin acte teroriste [6, p. 408]. Cooperarea dintre organizațiile crimi-

nale și cele teroriste se realizează la inițiativa ambelor părți deoarece există cointeresare reciprocă. De obicei, organizațiile teroriste au nevoie de relații bune cu crima organizată pentru obținerea resurselor financiare necesare, iar comunitățile criminale organizate folosesc actele de tip terorist la realizarea intereselor lor. Esența acestei relații constă, de fapt, în înaltul potențial financiar propriu crimei organizate, care este valorificat pentru susținerea terorismului. În acest sens, ideologia devine factorul dominant sau cauza, iar criminalitatea organizată este doar o sursă sau o condiție ce oferă posibilitate grupurilor teroriste să-și îndeplinească obiectivele.

Cooperarea, în sensul ei direct, dintre două organizații – criminală și teroristă – este într-o anumită măsură neordinară. De fapt, aceasta poate fi atribuită organizațiilor teroriste sud-americane, unde teroriștii cumpără arme din banii proveniți din traficul de droguri. În Europa nu există o distincție clară între organizațiile criminale și teroriste, fiindcă aceleași persoane sunt implicate în ambele tipuri de activități, fiind membri ai unei anumite organizații [7, p. 534-535].

Criminalitatea organizată dispune de un potențial înalt privind aplicarea violenței în scopuri criminale; structurile acesteia de obicei dispun de o ierarhie complexă, de forțe și mijloace speciale pentru aplicarea violenței (grupuri de „soldați”, structuri de securitate etc.), sistematic apelând la violență în practica cotidiană, inclusiv pentru soluționarea unor astfel de probleme ca asigurarea securității proprii organizației, lupta cu concurenții din lumea interlopă, aplicarea influenței fizice asupra obiectelor (surse ale îmbogățirii criminale), obținerea și consolidarea pozițiilor în aparatul de stat și altele. În anumite condiții, structurile criminalității organizate trec la aplicarea violenței teroriste pentru atingerea scopurilor politice concrete, supuse în consecință intereselor lor economice.

În acest caz, se are în vedere folosirea metodelor teroriste pentru zădărnicierea măsurilor politice întreprinse de autorități

(privind lichidarea corupției, lupta cu narcobusinessul etc.), pentru susținerea forțelor politice loiale structurilor criminalității organizate, trecerea în organele de conducere a reprezentanților lor ori crearea propriului lobby în instituțiile statale, sau invers – înstrăinarea de la putere a anumitor lideri politici și aplicarea influenței în vederea formării opiniei publice necesare, influențarea comportamentului alegătorilor în timpul companiilor electorale prin intimidarea părtașilor activiștilor sociali sau politici nedoriți.

În asemenea cazuri, criminalitatea organizată folosește în diferite proporții structurile de care dispune sau cele create adăugător pentru săvârșirea acțiunilor violente întru atingerea scopurilor politice propuse sau interacționează cu organizațiile politice extremiste, inclusiv teroriste, datorită coincidenței scopurilor. Concomitent poate avea loc și un proces invers – apelarea organizațiilor teroriste la practicile criminalității organizate, ceea ce presupune, de obicei, tendința anumitor organizații teroriste sau a forțelor politice extremiste ce stau în spatele lor să folosească resursele ilegale suplimentare în lupta pentru preluarea sau menținerea puterii de stat, pentru soluționarea problemelor separatismului național sau regional, pentru mobilizarea intereselor unor pături ale populației în scopul împotrivirii autorităților și altele.

O altă modalitate de interacțiune a organizațiilor teroriste cu structurile criminalității organizate constă în necesitatea terorismului de a primi mijloace financiare pentru înfăptuirea activității sale, pentru procurarea armamentului și altor mijloace necesare săvârșirii actelor teroriste. În procesul soluționării problemelor indicate mai sus, organizațiile teroriste colaborează cu structurile criminalității organizate o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp, inclusiv participă la anumite tipuri de business criminal sau de sine stătător creează anumite genuri de „activitate comercială”. Una din variantele cunoscută în acest sens este participarea unor organizații teroriste la narcobusiness, trafic

de arme etc. Comasarea terorismului cu criminalitatea organizată duce la lărgirea considerabilă a posibilităților financiare, materiale și de alt gen, coroborarea infrastructurilor, situație care în prezența anumitor condiții poate căpăta un caracter ireversibil [5, p. 32]. Există interferențe evidente între organizațiile teroriste și cele criminale. Astfel, numeroși infractori de drept comun, deosebit de calificați în „profesia” lor, sunt racolați în grupările teroriste pentru executarea atentatelor cu caracter politic. Într-un mod asemănător, organizațiile criminale practică preponderent activități ilicite în scopul acumulării de bani, dar totuși, având și interese politice în măsura în care guvernul nou-format favorizează sau stânjenește afacerile lor murdare. Din acest motiv distincția dintre actele teroriste politice și cele criminale nu este întotdeauna evidentă, existând un șir de cazuri când criminalii își „maschează” activitățile redându-le un caracter politic.

O legătură strânsă există între terorismul internațional și criminalitatea organizată transnațională, businessul cu stupefiante, spălarea banilor, traficul ilegal cu armament și transportarea ilegală a substanțelor nucleare, chimice, biologice și a altor materii periculoase, dictează necesitatea îmbunătățirii coordonării eforturilor la nivel național, sub-regional, regional și internațional, cu scopul majorării reacției de ripostă internațională la acest serios pericol pentru securitatea internațională [6, p. 422].

Dezvoltarea proceselor criminogene și criminale pe teritoriul statelor CSI este însoțită de ambele aspecte punctate, adică al terorismului și al criminalității organizate. Cel mai evident acest proces se manifestă în regiunile cu probleme acute de ordin etnic, național, confesional, separatist, cu contradicții regionale etc. (de exemplu, în republicile transcaucaziene, regiuni din Asia Centrală, Federația Rusă, în Caucazul de Nord și alte regiuni) [5, p.32].

În organizațiile teroriste contemporane din diferite motive activează profesioniști care anterior au trecut pregătirea specială, au

acumulat experiență de luptă în numeroase zone de conflict făcând parte din componența serviciilor ce asigură securitatea statului. Fiind concediați în urma reorganizării serviciilor speciale și întregului sistem de ocrotire a dreptului, ei se transformă în marginali atrași de mediul criminal [6, p. 409].

Terorismul contemporan se manifestă prin forme noi, de aceea este necesar a fi examinat ca tip infracțional organizat [9]. Terorismul nu poate exista în lipsa unei activități criminale organizate. Aceasta se referă și la infracțiunile cu caracter terorist care indică direct legătura între manifestările terorismului și criminalitatea organizată. În această ordine de idei, în literatura de specialitate frecvent este folosită expresia „Terorism și organizație teroristă”.

O trăsătură esențială a criminalității organizate este corupția [8, p. 258]. Deoarece terorismul cuprinde trăsăturile generale ale criminalității organizate, acesta se caracterizează prin prezența obligatorie a legăturilor de corupție [9]. Terorismul și corupția sunt strâns legate între ele. Actualmente, realizarea eficientă a terorismului este imposibilă fără corupție. Pericolul terorismului sporește acolo unde este înalt nivelul corupției și invers, cu cât este mai înalt nivelul corupției în stat, cu atât mai favorabile sunt condițiile pentru dezvoltarea terorismului. Organizațiile teroriste stabilesc legături de corupție în vederea dobândirii informației necesare, a mijloacelor și instrumentelor pentru săvârșirea infracțiunilor teroriste, precum și pentru a fi invulnerabile pentru organele statului antrenate în lupta împotriva terorismului. Persoanele publice implicate în activități coruptive cu organizațiile teroriste au ca scop îmbogățirea personală care se exprimă în obținerea banilor, bunurilor, privilegiilor, serviciilor și altor avantaje.

Studiile terorismului contemporan indică nivelul înalt de organizare a acestuia, ceea ce sporește esențial importanța fenomenului dat ca factor destabilizator în societatea umană. Eficiența luptei împotriva terorismului întotdeauna va fi determinată de caracte-

rul adecvat al sistemului de măsuri elaborate de comunitatea mondială, de rolul fiecărui stat în contracararea acestui flagel, precum și de obiectivitatea și oportunitatea identificării transformărilor care au loc în conținutul, organizarea, strategia și tactica terorismului, de nivelul analizei acestor schimbări și de prognozarea evoluției acestora.

La ora actuală se acordă atenție prioritară coordonării la nivelul comunității mondiale în vederea elaborării și aplicării măsurilor care ar reduce din eficiența proceselor de organizare și dirijare a terorismului, ar lipsi organizațiile teroriste de resurse tehnico-materiale și financiare principale, ar destrăma și lichida infrastructura terorismului, precum și ar zădărnici sistemele de interacțiune ale acestuia cu alte fenomene antisociale. Atingeră obiectivelor punctate sunt prevăzute și de Rezoluția Consiliului Securității ONU, nr. 1373 din 28 septembrie 2001.

Bibliografie

1. лунеев В.В. Организованная преступность, уголовный терроризм в условиях глобализации. //Социологические исследования. 2002, с. 60-67.
2. Dinicu Anca, Fața nedorită a globalizării: crima organizată și terorismul. <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anua-re/2004/a28.pdf>.
3. Nistoreanu Gh., Păun C., Criminologie, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1995, 352 p.
4. Cheleş Marilena, Terminologie de specialitate. Terorism. Antiterorism, București, 1993, 243 p.
5. Организованный терроризм и организованная преступность. Под ред. Долговой А. И. Москва, Российская криминологическая ассоциация, 2002, 304 с.
6. Кваша Ю.Ф., Зайналабилов А.С., Зрелов А.П. и др. Криминология. Ростов-на-Дону, Феникс, 2002, 470 с.
7. Amza Tudor, Criminologie teoretică. Teorie reprezentativă și politică criminală. București, 2000, 583 p.
8. Криминология. Под ред. В.Н. Кудрявцева и В.Е. Эминова. Москва, Юрист, 1995, 511 с.
9. Григорьев А.А. Взаимосвязь терроризма с организованной преступностью и коррупцией. /Вопросы управления, вып. 08, 2009. <http://vestnik.uara.ru/ru/issue/2009/03/19/>

Despre autor

Gheorghe GLADCHI,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar al Catedrei „Științe penale” a Facultății Drept
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail:ggladchi@yahoo.com
tel.: 068077955

About author

Gheorghe GLADCHI,
PhD,
university professor of the Department
“Criminal Sciences” of the Law Faculty
“Ștefan cel Mare” Academy of MIA
e-mail:ggladchi@yahoo.com
tel.: 068077955

CZU 343.55

MITURILE ȘI REALITĂȚILE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Veaceslav GRATI,

doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Violența în familie are un efect devastator asupra membrilor acesteia. Aceasta este una din cele mai importante probleme cu care se confruntă societățile umane. Acest fapt a devenit mai vizibil în ultimele decenii. Pentru a identifica cauzele violenței în familie, trebuie să acordăm atenție modalităților de gândire a populației. Astfel, în prezenta lucrare vom aborda raportul dintre miturile și realitățile existente cu privire la violența în familie și le vom înfățișa pe cele mai populare dintre ele.

Cuvinte-cheie: tabu, episod violent, familie modernă, familie tradițională, familie nucleară, mit, realitate.

LES MOULINS ET LA REALITE DE LA VIOLENCE DANS LA FAMILLE

Veaceslav GRATI,

docteur es-droit, conférencier universitaire,
Académie „Ștefan cel Mare” de MAI de la République de Moldova

La violence domestique a un effet dévastateur sur ses membres. C'est l'un des problèmes les plus importants auxquels sont confrontés les sociétés humaines. Cela est devenu plus visible au cours des dernières décennies. Afin d'identifier les causes de la violence domestique, nous devons accorder plus d'attention aux façons de penser de la population. Dans le présent article, nous allons aborder la relation entre les mythes existants et les réalités sur la violence domestique et présenter les plus populaires d'entre eux.

Mots-clés: tabou, épisode violent, famille moderne, famille traditionnelle, famille nucléaire, mythe, réalité.

Introducere. Dacă violența în familie a fost un tabu, nu înseamnă că nu a existat. Aceasta a existat dintotdeauna, dar nu s-a discutat despre ea sau a fost acceptată ca ceva normal într-o căsnicie. Violența în familie nu este un mit, este o realitate de care s-au ciocnit femeile aproape întotdeauna în relațiile familiale și pe care au acceptat-o vrând-nevrând, pentru că nimeni nu le credea sau nu le ajuta în vreun fel. Miturile și prejudecățile despre violența în familie învățate de mici ne împiedică să realizăm faptul că violența în familie este un act cu conotație criminală îndreptat împotriva unei persoane și încălcând dreptul său fundamental la protecție și libertate.

Toate metodele de evitare și soluționare a cazurilor de violență în familie pot fi afectate de înțelegerea greșită sau de miturile des-

pre violența în familie. Putem considera că miturile reprezintă reflecții și idei care sunt eronate. Despre violența în familie există multe mituri, lucruri care nu au legătură cu realitatea și care, odată perpetuate, pot cauza tot mai multă suferință și disperare. Aceste mituri întreținute de mass-media și de societate, în general, predispun la izolarea victimei care, confuză în privința a ceea ce se întâmplă cu ea, nu mai caută suport. Acestea apar din cauza dificultății de a înțelege de ce o persoană ar răni o altă persoană, în special în cadrul unei relații calde de familie.

Paradoxal, dar multe relații abuzive încep prin a fi extrem de romantice și caracterizate printr-o grijă excesivă a partenerului față de femei. Dar atenția specială acordată ei este treptat percepută de ea ca fiind intruzivă, posesivă și controlatoare prin exces.

Relația evoluează astfel încât femeia se de-părtează treptat de prieteni și familie, astfel încât la izbucnirea primului episod violent ea nu va avea alt sprijin moral exterior decât pe soțul abuziv însuși, de care se va simți exclusiv dependentă, în absența celor apropiați până nu demult. Atunci când masculinitatea bărbaților se definește prin dominație și este trăită ca atare de un bărbat și când aceasta nu reușește să creeze condiții economice ale dominației sale, bărbatul tinde să abuzeze femeia pe care o iubește fie fizic, fie psihologic, fie ambele [1, p. 32-33].

Este necesar să facem distincția crucială dintre familia modernă și cea tradițională în ceea ce privește primordialitatea obligațiilor și a afecțiunii. În sistemul tradițional al familiilor extinse, legăturile de sânge și rudenie sunt sursa principală a drepturilor și obligațiilor, dar și obiectul privilegiat al afecțiunii, în familia modernă neexistând ruptura persoanei din rețeaua parentală, ci mutarea focalizării de pe această rețea pe membrii din interiorul familiei nucleare. Familia nucleară în societățile moderne este mult mai puțin puternică și pragmatică decât în societățile tradiționale bazate pe grupuri domestice extinse. Reducerea semnificativă a violenței în ambele familii, modernă și tradițională, nu depinde de punerea în aplicare și de succesul, la un moment dat, al uneia sau alteia, ci de amploarea unor acțiuni concertate, susținute de specialiști și fundamentate legal, de informare a comunității privind modalitățile de protecție și de mistificare a concepțiilor privind violența [2, p. 43].

Conținut de bază. Efectuând un studiu asupra miturilor și a realităților care persistă în societate despre violența în familie, vom realiza o delimitare în cadrul raportului mit-realitate despre violența în familie.

Mit: Violența în familie este o problemă socială nouă.

Realitate: Abuzurile îndreptate împotriva femeilor nu reprezintă o noutate.

Acestea au fost tolerate de-a lungul istoriei. De exemplu, termenul utilizat pe scară largă „regula degetului mare” vine din dreptul comun englez din 1767 care permitea soțului să-și „pedepsească soția cu un bici, nu mai gros decât degetul mare” [3, p. 14-16].

Mit: Violența în familie apare mai des în rândul anumitor categorii de oameni.

Realitate: Violența în familie nu ține cont de etnie, rasă, statut economic, religie sau vârstă. Se întâmplă în aceeași măsură în relațiile de tip homosexual ca și în relațiile heterosexuale.

Mit: Majoritatea abuzurilor sexuale se întâmplă cu persoane necunoscute.

Realitate: Între 70% și 85% dintre femeile care sunt abuzate sexual, sunt agresate de către bărbați pe care îi cunosc. 6 din 10 atacuri de natură sexuală au loc într-o locuință privată, iar 4 din 10 au loc chiar în locuința victimei.

Mit: Femeile rămân în relații abuzive pentru că vor.

Realitate: O femeie poate simți că nu poate pleca din mai multe motive, printre care:

- îl iubește pe agresor și speră că relația se va îmbunătăți;
- simte că este greșit să despartă familia, iar rudele ei ar putea chiar să o încurajeze în acest sens;
- abuzurile la care a fost supusă au izolat-o de prieteni și familie;
- îi este teamă că familia și comunitatea o vor învinovăți pe ea pentru abuz, ori îi este rușine și deja se învinovățește singură pentru tot ceea ce trăiește în mod abuziv;
- îi este teamă pentru siguranța ei și a copiilor ei pentru că a fost amenințată în acest sens în cazul în care încearcă să plece;
- este total dependentă de veniturile partenerului;
- nu are unde să se ducă [4, p. 16-18].

Mit: Alcoolul este cauza pentru care bărbații își abuzează partenerele.

Realitate: Cercetările demonstrează că însuși consumul de alcool tinde să fie asociat mai mult cu violența în culturile în care alcoolul este folosit ca scuză pentru comportamentele sociale inacceptabile. Mulți abuzatori susțin că erau „inconștienți” din cauza că erau beți sau drogați și, drept urmare, n-au avut nici un control asupra acțiunilor lor. Cu toate acestea, o persoană cu adevărat inconștientă nu ar putea avea un comportament pe care nu l-a mai avut și în trecut și nu ar fi capabilă să aibă un comportament nou sau neînvățat anterior, cu excepția cazurilor în care este perfect conștientă de acțiunile sale. Adevăratul motiv pentru comportamentul abuziv este de fapt dorința de putere și nevoia abuzatorului de a avea un total control asupra partenerii de viață. Abuzatorii folosesc deseori alcoolul ca scuză pentru a evita să-și asume responsabilitatea pentru comportamentul lor.

Mit: Bărbații care își abuzează partenerii au probleme psihice.

Realitate: Caracteristicile psihologice ale abuzatorilor sunt diverse, astfel încât nici una nu poate fi conectată patologic direct cu abuzul. Cercetările au demonstrat ca nici caracteristicile personalității, nici factorii de natură medicală nu diferențiază bărbații abuzivi de restul populației. Majoritatea bărbaților abuzivi nu se comportă violent în afara cuplului. Nu-și lovesc șefii sau colegii la muncă. Când bărbații abuzivi își lovesc partenerii, de cele mai multe ori vizează părți ale corpului unde vânătăile nu pot fi văzute. Dacă într-adevăr abuzatorii ar avea probleme de natură psihică, nu s-ar putea limita selectiv și nici nu și-ar putea controla agresivitatea [5, p. 52].

Mit: Femeile provoacă de cele mai multe ori atacurile și merită ceea ce primesc.

Realitate: Violența este un instrument pe care bărbații îl folosesc pentru a domina și controla femeile. Bărbații abuzatori știu că soțiile sau prietenii lor sunt speriate de

ei și folosesc violența ca metodă de control. Când un bărbat este înclinat să fie violent, nu există nici un comportament sau răspuns al victimei care să-l facă pe acesta să înceteze abuzul. Poate țipa la el, îl poate lovi înapoi, poate fugi sau se poate ascunde, dar nimic din toate astea nu-l vor face pe agresor să înceteze comportamentul violent. Unii bărbați se așteaptă ca soțiile lor să intuiască ce ei își doresc înainte să li se spună. Acești bărbați își învinovățesc apoi soțiile pentru că nu au făcut ce se așteptau ei să facă. În acest fel, abuzatorul își creează în minte „provocarea”, bazată strict pe așteptările avute dar nerostite. Astfel, abuzatorii își justifică comportamentul prin faptul că „au meritat-o”. Un abuzator va spune aproape mereu că partenera l-a provocat să aibă un astfel de comportament tocmai pentru a evita să-și asume responsabilitatea pentru faptele sale.

Mit: Femeile însărcinate sunt protejate de abuzurile partenerului de viață.

Realitate: Multe femei încep să fie abuzate în timpul sarcinii. Motivele pentru care se întâmplă asta includ:

- creșterea stresului de natură financiară;
- sarcina devine centrul atenției, declanșând gelozia partenerului și teama de abandon, pe care începe să le manifeste sub formă abuzivă;
- bărbații abuzivi pot privi copilul ca pe un intrus și sarcina ca pe ceva ce ei nu pot controla și asupra căreia încearcă să-și exercite puterea [6, p. 28].

În concluzie, în urma constatărilor realizate cu privire la subiectul respectiv, putem concluziona că există multe mituri despre violența în familie și acestea confirmă anumite stereotipuri existente. Conform statisticii, majoritatea abuzatorilor sunt bărbații, dar nu este exclus faptul ca uneori agresivitatea este manifestată de reprezentantul genului feminin. Indiferent de forma violenței sau de miturile și realitățile existente, violența în fa-

milie este o infracțiune și trebuie sancționată imediat, ca și oricare altă faptă ilicită prevăzută de Codul penal.

Referințe bibliografice:

1. „Violența față de femei în familie în Republica Moldova”, ediția I, Chișinău, 2011.
2. „Violența în familie în Republica Moldova”, practică judiciară și acte normative naționale și europene, Chișinău, 2014.
3. Ghid practic pentru victimele violenței în familie, 2014, în cadrul Fondului ONG în România.
4. Raport în forumul Salvați copiii „Violența domestică”.
5. Suport de curs „Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie”, Chișinău, 2013.
6. Maria Nicoleta Turliuc, Adina Karner Huțuleac, „Violența în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice”, Iași, 2009.

Despre autor

Veaceslav GRATI,
doctor în drept,
conferențiar universitar al Catedrei
„Drept polițienesc” a Facultății Securitate
Civilă și Ordine Publică
Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova
e-mail: grativeaceslav@mail.ru
tel.: 079136598

À propos de l'auteur

Veaceslav GRATI,
docteur es-droit,
conférencier universitaire
de la chair „Droit policier” de la Faculté
„Sûreté civile et ordre public”
de l'Académie „Ștefan cel Mare” de MAI
de la République de Moldova
e-mail: grativeaceslav@mail.ru
tel.: 079136598

CZU 343.326

PARTICULARITĂȚILE SOCIAL-PSIHOLOGICE ALE PERSONALITĂȚII INFRACTORULUI TERORIST

Iurie LARII,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Oleg RUSU,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Lupta cu criminalitatea în general și infracțiunile cu caracter terorist în special nu poate fi eficientă fără o cunoaștere profundă a faptului cine și de ce săvârșesc infracțiuni. Aprecierea stării și dinamicii criminalității, prognoza-tarea tendințelor sale depind de datele generalizate despre personalitatea celor care săvârșesc infracțiuni, caracteristica contingentului respectivelor persoane în funcție de vârstă, starea familială, studii, particularitățile psihologiei etc.

Astfel, potrivit autorului, pentru a contracara amenințarea teroristă este necesar de a cumula eforturile celor mai diverse instituții sociale, este importantă poziția activă a statului. Un rol semnificativ în domeniul contracarării terorismului în condițiile actuale trebuie să-l aibă studierea minuțioasă și sistematică a personalității teroristului precum și a factorilor (inclusiv social-psihologici), care pot duce la creșterea numărului de teroriști. Fără o analiză a personalității teroristului nu este posibil de elaborat măsuri eficiente de luptă cu acest fenomen periculos și distructiv al lumii contemporane.

Cuvinte-cheie: Terorism, contracararea terorismului, grup terorist, personalitatea teroristului, psihologia teroristului, portretul social-psihologic al teroristului.

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF TERRORIST PERSONALITY

Iurie LARII,

PhD, associate professor, Academy “Stefan cel Mare” of MIA

Oleg RUSU,

PhD, associate professor, Academy “Stefan cel Mare” of MIA

The fight with overall crime and offences with terrorist character in particular, cannot be effective without a deep knowledge of who and why commits crimes. Assessment of the status and dynamics of the crime and forecasting its trends depend on the generalized data about the personality of those who commit offences, the characteristic features of these persons depending on age, family status, studies, psychological peculiarities etc.

Thus, according to the author, to counter the terrorist threat, it is necessary to combine efforts of various social institutions, an active position of the state is important. A significant role in counteracting terrorism in the present circumstances must be a thorough and systematic study of the terrorist and the factors (including social-psychological ones) that can contribute to increase the number of terrorists. Without an analysis of the terrorist personality is not possible to elaborate effective measures to combat this dangerous and destructive phenomenon of the contemporary world.

Key words: Terrorism, countering terrorism, terrorist group, the personality of the terrorist, terrorist psychology, socio-psychological portrait of the terrorist.

Introducere. Evoluțiile geopolitice, luptele dintre state, războaiele civile interminabile și luptele interne ale unor țări, dar și luptele interioare ale individului, aduc în prim-plan schimbări majore care proiectează viitorul într-un labirint încâlcit și periculos [1, p.18].

Astfel, începutul noului mileniu este

caracterizat de trăsături distincte ce afectează sistemul securității internaționale, conflictele etnice și religioase, sărăcia, pretențiile hegemoniste ale unor state reprezentând riscuri majore pentru escaladarea atacurilor teroriste în lume, resuscitează actualitatea studiului științific al terorismului.

Terorismul reprezintă produsul for-

țelor distructive în societate și persoană, reflectă cultul violenței și conduce pe toate dimensiunile la fortificarea și răspândirea sa, devalorizând viața umană. Terorismul diminuează semnificativ importanța legilor și posibilitatea compromisurilor, care reprezintă un atribut indispensabil al civilizației aducând în același timp forța brutală în rangul principalului regulator al vieții sociale, inclusiv internaționale.

Rezultate și discuții. Un prim punct de vedere, deosebit de interesant, îi aparține lui Quintilliano Saladana, care, încercând să definească atentatul politic și cel de crimă internațională, ajungea la concluzia conform căreia terorismul reprezintă „...o metodă de a stăpâni masele și a paraliza acțiunea lor, prin mijlocul constrângerii psihologice și al intimidării criminale. Rezultatul său este o stare de violență provocată prin mijloace de izolare, în succesiunea actelor de violență, executate în scopul de a inspira teroare...” [2, p. 29]. Conform definiției date de către Departamentul Apărării al SUA, terorismul presupune „...folosirea calculată a violenței sau a amenințării cu violența pentru a atinge țeluri politice, religioase sau ideologice prin implementarea fricii sau folosirea intimidării sau a coerciției” [3, p. 1-2].

Contracarea terorismului contemporan ca imperativ al consolidării sistemului de securitate internațională se desfășoară în condițiile sporirii complexității acestui fenomen, datorat extinderii intereselor geostrategice ale diferitor state, ceea ce duce la globalizarea riscurilor și amenințărilor la adresa stabilității globale.

Astfel, pentru a contracara amenințarea teroristă este necesar de a cumula eforturile celor mai diverse instituții sociale, este importantă poziția activă a statului. Un rol semnificativ în domeniul contracării terorismului în condițiile actuale trebuie să-l aibă studierea minuțioasă și sistemat-

că a personalității teroristului precum și a factorilor (inclusiv social-psihologici), care pot duce la creșterea numărului de teroriști. Fără o analiză a personalității teroristului nu este posibil de elaborat măsuri eficiente de luptă cu acest fenomen periculos și distructiv al lumii contemporane.

Analiza personalității teroristului reprezintă un element indispensabil al caracteristicii criminologice a terorismului. O semnificație deosebită o are analiza calităților specifice ale personalității teroriștilor în contextul evidențierii motivării comportamentului de tip terorist. În acest sens Iu. Antonean arată că motivarea terorismului poartă un caracter complex, multidimensional și neunivoc, iar motivele urmează a fi diferențiate în funcție de personalitatea și tipul concret al actului terorist [4, p. 251].

Un alt cercetător, Lebedev I.V., face legătura dintre motivele comportamentului infracțional și viziunile, interesele, orientările sociale și deprinderile teroristului. Examinând stereotipurile de comportament, el menționează că toate acestea au o legătură directă cu motivarea comportamentului criminal al personalității teroristului [5, p. 97].

Formarea personalității teroristului și a portretului său social-psihologic are loc ca rezultat al convergenței a trei determinante importante ale dezvoltării personalității, și anume: mediul sociocultural (demografia, studiile, religia, apartenența națională etc.), mecanismele neconștientizate ale dezvoltării personalității (psihodinamica comportării și comunicării, reflexele psihologice de autoapărare etc.); formarea orientării teroriste (motivele conștientizate, valorile (inclusiv religioase) etc.) [6, p. 19]. Astfel, premisele social-psihologice ale devenirii tipului terorist de personalitate pot fi convențional divizate în trei grupe și anume: specificul social-psihologic al macromediului; particularitățile individuale ale persoanei; predispunerea persoanei către o activi-

tate teroristă.

Reieșind din cele specificate mai sus, este puțin probabil de a evidenția o cauză universală în baza căreia persoana respinge valorile moral-spirituale ale societății și pășește pe calea terorismului. În baza unor anchetări ale teroriștilor, participanții de rând ai mișcărilor teroriste au pășit pe calea terorismului în baza unor noeme, legate de răzbunarea pentru rudele decedate, prieteni, locuința distrusă, alăturării la tovarășii de idei după principiul patriotismului fals (apărarea patriei, poporului și pământului de „dușmani”) precum și a fricii de o eventuală prigonire din partea puterii locale sau a militanților înarmați în cazul nealăturării la mișcarea de rezistență etc. În afară de aceasta, în mediul terorist este răspândită și înșelarea pe teme religioase caracterizată prin interpretarea eronată a islamului [7, p. 46].

Este destul de dificil de a prezenta un portret social-psihologic universal al teroristului, deși în literatura științifică pot fi întâlnite diverse variante ale unui asemenea portret. În opinia noastră, o remarcă destul de exactă o face autorul S. Dikaev menționând că „în rândul teroriștilor pot fi întâlnite persoane de vârstă, sex, religie, apartenență partinică diferită, precum și cu un nivel intelectual, dezvoltare psihică și asigurare materială diferită” [8, p. 87]. Ținând cont de aceasta, deseori este dificil de vorbit, chiar și în linii generale, despre calitățile și particularitățile personalității teroristului. Este important de a avea în vedere că personalitatea teroristului se formează nu doar sub influența diferitor mecanisme ale dezvoltării persoanei, dar și a unui anumit mediu sociocultural care, în mare parte, determină orientările de bază ale personalității.

Desigur, oamenii nu se nasc și nu devin teroriști imediat. Devenirea ca membru al unei organizații teroriste are loc prin socializarea personalității care presupune un proces de includere a individului în mediul

social, asimilarea de către el a influențelor sociale, aderarea la sistemul valorilor sociale și de grup. Socializarea personalității presupune un proces de edificare de către ea a unei anumite strategii de activitate, un proces de mobilizare a forțelor și posibilităților subiectului.

Clasificarea teroriștilor în baza unor temeuri reprezintă o sarcină destul de complexă ținând cont de diversitatea cauzelor social-psihologice și a formelor de manifestare a fenomenului terorismului, care depind de tradițiile culturale și naționale ale statelor, structura socială și mulți alți factori [9, p. 4].

În literatura criminologică sunt evidențiate șase grupe de semne care caracterizează personalitatea infractorului, și anume: 1) social-demografice; 2) juridico-penale; 3) caracterul diferitor domenii de activitate și relații sociale; 4) calitățile morale; 5) semnele psihologice; 6) caracteristicile fizico-biologice [10, p. 298; 11, p. 298-302].

Cercetarea semnelor social-demografice ale teroriștilor arată că actele teroriste sunt săvârșite în special de către bărbați. Însă femeile, de asemenea, participă la activitatea teroristă. Femeia, fiind după natura sa mai predispusă decât bărbatul la o percepere rațională a realității, fiind în esență mai emotivă și mai predispusă la fanatism resimte necesitatea de a avea un ideal oarecare, pentru care s-ar putea de luptat până la sfârșit.

La atragerea femeilor în organizațiile religioase teroriste și folosirea lor în activitatea teroristă contribuie următoarele cauze: ele trezesc mai puține bănuieli din partea serviciilor speciale; ele pot fi mai ușor pregătite pentru actele teroriste suicidare, deoarece pot fi mai ușor influențate decât bărbații. Actul terorist săvârșit de către o femeie generează un efect propagandistic mare în societate.

În afară de aceasta, femeia transfor-

mată în kamikaze nu necesită a fi instruită în arta militară și metodele conspirării. Astfel, ea apare în calitate de armă ieftină de o singură folosință. Totodată, actele teroriste, săvârșite de către femei, sunt capabile să ridice spiritul de luptă al militanților de gen masculin.

De asemenea, este necesar de menționat că în rândul teroriștilor sunt și foarte mulți adolescenți minori care participă activ în terorismul național și religios [4, p. 280]. Anume generația tânără, datorită infanțității intelectuale și morale, cade ușor în cursa naționalismului radical, a ideilor sociale și religioase [12, p. 107].

În activitatea teroristă, de regulă, sunt antrenate persoane sănătoase fizic și mintal, însă care au anumite particularități psihologice (deseori căpătate). Ele țin în primul rând de respingerea celor care gândesc altfel și de orientarea spre lupta cu ideologia și religia străină etc. Considerăm că o astfel de poziție este condiționată de nivelul scăzut al studiilor și al conștiinței juridice al membrilor organizațiilor teroriste. Majoritatea din ei nu au studii sau sunt limitate la 4-5 clase ale școlii primare. Persoane care au studii medii, speciale sau superioare sunt reprezentați în special prin teroriștii anarhiști conducători ai formațiunilor militare ilegale și ideologi ai terorismului [7, p. 47].

Psihiatrul W. Rasch ne atrage atenția asupra faptului că nu s-au găsit date concludente pentru ipoteza conform căreia un număr semnificativ de teroriști ar fi anormali sau ar suferi de tulburări psihice [13, p. 48]. În mod similar, Ferracuti și Bruno subliniază că o explicație psihiatrică generală a terorismului, este imposibilă [14, p. 189]. Dacă am fi putut spune că toți teroriștii sunt bolnavi psihic, ar fi fost probabil cea mai ușoară modalitate de a rezolva această problemă.

Deși există argumente care susțin că terorismul nu este rezultatul tulburărilor de

personalitate sau a psihopatologiei, acest lucru nu înseamnă că decizia politică de a se uni într-o organizație teroristă nu este influențată și în unele cazuri determinată de motive psihologice inconștiente sau latente. Problema constă în dificultatea de a găsi un numitor comun într-un grup divers de persoane.

Unul dintre posibilele motive pentru numărul mic de persoane bolnave patologic din rândul teroriștilor ar putea fi faptul că cele mai multe organizații sunt foarte atente cu privire la persoanele pe care le recrutează, le supun anumitor teste și elimină imediat membrii care ar putea pune în pericol supraviețuirea grupului.

În acest sens, teroristul este o persoană rațională, dar care nu concepe și nu își dă seama de suferința victimelor sale. În schimb, liderul unui astfel de grup terorist are o inteligență peste medie și este capabil să estimeze costurile și mai ales câștigurile unor astfel de acțiuni. Prin personalitatea sa deschisă, fiind o persoană sociabilă, cooperează cu ușurință nenumărați discipoli pe care cu siguranță îi va convinge că scopurile organizației vor fi pe primul plan și vor fi obligați, pentru binele lor și al grupării, să folosească orice metode (violență, sinucidere) pentru a duce planul la bun sfârșit [1, p. 9].

În majoritatea cazurilor, liderul este un individ carismatic, carismă ce îl ajută în a-i convinge pe cei din jurul său de corectitudinea acțiunilor întreprinse și de necesitatea alăturării unui novice ca adept al organizației. Liderii apelează deseori la citate religioase pentru justificarea crimelor și violențelor, pentru a-și duce la bun sfârșit scopurile, fie cele religioase, financiare sau politice. Grupările teroriste asigură membrilor, sentimentul de apartenență, sentimentul de putere și în unele cazuri și nevoia de răzbunare după moartea unui membru al familiei, sau răzbunarea unei întregi so-

cietăți, pentru că a fost dur lovită și exploataată. În astfel de organizații discreditarea liderilor, diminuarea puterii acestora pot fi cea mai bună metodă pentru ca acestea să fie dezbinat, iar noile recrutări să fie stopate [1, p. 9].

O influență semnificativă la săvârșirea infracțiunilor o au trăsăturile moral-psihologice ale teroriștilor. Caracterizând calitățile psihofizice social-semnificative ale personalității teroriștilor considerăm că în ea interacționează următoarele calități social-periculoase cum ar fi: sadismul; impertinența; cruzimea; agresivitatea; spiritul răzbunător; cinism; egoism; maximalism; intoleranța extremă față de ideile altora; renunțarea la normele social-juridice general acceptate în societate; lipsa înțelegerii valorii vieții; tendința spre autoafirmare și autoritate; predispunerea spre violență și un comportament riscant; incapacitatea de a compătimi alte persoane; autojustificarea acțiunilor săvârșite; impulsivitate sporită.

În afară de aceasta, pericolul social al personalității teroristului deseori mai este condiționată de:

credința oarbă în justetea ideologiei sale și respingerea altor opinii;

fanatism, adică concentrare exclusivă asupra unor idei și principii.

Viziunea teroriștilor asupra lumii reprezintă mai curând o fotografie alb-negru fără nuanțe, fără dialectică, fără împletirea complexă a diferitor nuanțe ale spectrului politic, fără contrariile între diverse forțe, orientări și tendințe. Lumea conștiinței extremiste este o lume maniheică, strict divizată în „binele” absolut și „răul” absolut.

Una din cele mai periculoase trăsături ale personalității teroristului este faptul că pentru el viața persoanei nu are valoare [15, p. 23], respingând dreptul de bază al omului, și anume dreptul la viață [12, p. 195]. Anume prin aceasta se manifestă atitudinea deosebită a teroristului față de moarte:

el este atras de moarte, de distrugere și autodistrugere, el nu prețuiește viața (nuci a altora, nici a sa), permanent este cu gândul la moarte, în permanență se află într-o stare extaziată de a muri, iar deseori chiar dorește să moară pentru a-și atinge scopurile. Anume o astfel de stare lăuntrică îl călăuzește pe terorist spre comiterea actelor teroriste prin autolichidare și autosacrificare (teroriștii kamikaze).

Procesul de devenire ca participant a unui grup terorist este unul destul de complex și specific de includere al unui individ concret în mediul social cu un sistem de valori deosebit, care sunt inadmisibile pentru cea mai mare parte a societății sau chiar în general nu sunt percepute ca valori, ci dimpotrivă, sunt condamnabile. Premisele social-psihologice ale formării personalității teroristului pot fi convențional divizate în două grupuri reieșind din orientările nivelului macro și micro: primul grup reprezintă particularitățile social-psihologice ale macromediului; al doilea grup reprezintă particularitățile individuale ale micromediului [16, p. 115-123].

În acest context autorul I.V. Konovlov, cercetând psihologia teroriștilor, menționează următoarele: 1) la completarea rândurilor teroriștilor kamikaze contribuie condițiile social-economice nefavorabile (sărăcia, lipsa perspectivelor, circumstanțe personale dificile); 2) un anumit rol îl joacă proslăvirea și mitizarea „faptelor” lor, precum și recompensa materială acordată rudelor teroriștilor; 3) pentru săvârșirea actelor teroriste sunt alese persoane care nu doar sunt fidele, din punct de vedere ideologic, dar care sunt și total dependente de organizatori, de exemplu, nu și-au onorat angajamentele privind returnarea unor împrumuturi; 4) deseori în calitate de kamikaze sunt utilizați oamenii profund religioși, care au săvârșit o infracțiune și au fost condamnați de către instanțele sharia la

pedeapsa capitală, deoarece pe ei îi conving că moartea în procesul îndeplinirii actelor diversionist-teroriste garantează o ispășire totală a vinovăției [17, p. 32-33].

Un aspect care a atras mulți cercetători este predispoziția individuală sau atitudinea față de violență și agresiune, deși apartenența la o organizație teroristă nu implică în mod necesar participarea directă în activitățile violente. Atracția pentru violență nu pare a fi un aspect dominant în personalitatea unui individ care decide să facă parte dintr-o organizație teroristă.

Sunt din ce în ce mai mulți autori care resping concepția monolitică de agresivitate și sugerează că domeniul cuprinde diferite tipuri de comportamente, care se disting unele de celelalte nu numai prin formă, ci mai ales prin natură și motivație.

Violența transcende psihopatologia [18, p. 31]. Nu există nici o scuză sau justificare pentru utilizarea violenței, aceasta nu este nici universală, nici inevitabilă și nici instinctivă.

Oamenii de știință israelieni au efectuat studii biografice post-mortem pe un eșantion de 93 de atentatori sinucigași palestinieni. Aceștia erau bărbați, cu vârste cuprinse între 17 și 22 de ani, care nu aveau educație, în mare parte erau șomeri și necăsătoriți. Într-adevăr, aceștia erau tineri neinstruiți cărora în momentul în care au intrat în organizație, comandantii grupărilor sinucigașe palestinieni le-au spus: „Aveți o viață fără valoare (statisticile de șomaj în lagăre au fost între 40 și 70 la sută, în special în rândul celor care nu au absolvit liceul), puteți face un lucru de valoare cu viețile voastre, care să vă introducă în rândul martirilor, familiile voastre vor câștiga prestigiu, vor fi mândri de voi și vor obține beneficii financiare”. Din momentul în care intrau în organizație nu mai erau lăsați singuri, cineva dormea în aceeași cameră cu ei cu o noapte înainte de acțiune pentru a se asigu-

ra că aceștia nu dau înapoi și erau practic escortați la locul „operațiunii de martiraj”.

Teroriștii fanatici, adesea kamikaze, sunt gata să sacrifice orice pentru îndeplinirea idealului lor național, politic sau religios. Ei sunt recrutați din păturile cele mai sărace și mai necultivate ale societății, dintre indivizii crescuți într-un climat social de disperare și mizerie, favorizant al urii, șovinismului, exclusivismului, obscurantismului religios și al xenofobiei [19, p. 264].

Personalitatea teroristului-fanatic pune accent pe calitățile raționale ale teroristului. Astfel acesta este considerat un individ cu sânge rece, logic, cu satisfacții mai mult ideologice sau politice decât financiare [19, p. 297].

Concluzii. Dacă am generaliza rezultatele unor cercetări în domeniu [20, 21], putem evidenția următoarele particularități caracteristice ale teroriștilor:

1. Calitatea comună pentru mulți teroriști – tendința spre externalizare, căutarea în afară a surselor problemelor personale. Urmează de menționat că externalizarea este caracteristică practic tuturor categoriilor de teroriști: politici, separatiști, etnoreligioși. Explicarea propriilor neajunsuri, insuccese și erori doar prin viclenia și răutatea dușmanilor, probabil este cauza cruzimii deosebite la săvârșirea actelor teroriste și a lipsei de compasiune față de victime.

2. O altă trăsătură psihologică a personalității teroriștilor este preocuparea excesivă de propria persoană și atenția diminuată față de sentimentele altora, uneori chiar ignorarea acestora.

3. Persoanele predispuse la acte de terorism fac parte din categoria persoanelor pentru care este caracteristică prevalarea emoțiilor asupra rațiunii, aprecieri subiective, toleranță scăzută și lipsa autocontrolului necesar.

4. În rândul teroriștilor sunt multe persoane pentru care participarea la activi-

tățile cu caracter terorist este ca un joc. O astfel de particularitate a personalității teroriștilor este necesar de a fi luată în calcul la desfășurarea operațiunilor antiteroriste, de exemplu în negocierile cu cei care au luat ostatici. Trebuie ținut cont că pentru teroriști viața (atât propria, cât și a altor persoane) poate apărea doar în calitate de plată pentru satisfacția pe care ei o primesc de la participarea la o joacă captivantă.

5. Majorității teroriștilor le este specifică intoleranța totală față de cei care gândesc altfel. Cei care gândesc altfel urmează a fi umiliți și distruși. Particularitățile psihopsihiatrice ale personalității teroristului, în mare parte, sunt determinate de faptul că el are tangențe cu moartea, fapt care, pe de o parte, influențează asupra psihicului, faptelor și acțiunilor în care el este implicat, iar pe de altă parte, el tinde spre ea.

În concluzie, personalitatea teroristului, în lumina celor mai prestigioase teorii social-cognitive, arată modul în care este structurată aceasta, ea implicând competențe și deprinderi ale teroristului, scopuri dezirabile la care aspiră fiecare terorist în parte, procesele specifice ale sinelui teroristului, care sunt parte integrantă a personalității lui, și procesele implicate, adică învățarea observațională în timpul instructajului la care sunt supuși pe o perioadă determinată (copii, adolescenți și tineri) și autoreglarea.

Referințe bibliografice

- Coșea R. Terorismul suicidal – amenințare gravă la adresa securității naționale și internaționale Rezumatul tezei de doctorat. București, 2015. 19 p.
- Apud M., Ferchedău-Munteanu M. (coord.). Terorismul – istorie, forme, combatere. București: Omega, 2001. 225 p.
- TC 19-16, Coutering Terrorism on US Army on Installation, 25 april 1983. p. 1-2 (Manual al armatei americane). 207 p.
- Антонян Ю. М. Терроризм. Криминологическое и уголовно-правовое исследование. Москва: Щит-М, 1998. 303 с.
- Лебедев И. В. Характеристика личности осужденного за терроризм. În: Человек, преступление и наказание. 2005. Nr. 3(51). с. 114-116.
- Белокуров Г. Мотивационная направленность личности террориста. În: Юридическая психология. 2008, № 2. с. 16-20.
- Красильников А. Личность террориста: криминологический аспект. În: Законность. 2008 № 5. с. 46-48.
- Дикаев С. У. Шестаков Д. А. (отв. ред.) Терроризм: явление, причины, противодействие. Частная криминология. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2010. 327 с.
- Оксюк Т. Совершенствование уголовно-процессуальных мер борьбы с терроризмом. În: Законность. 2008. № 12. с. 3-9.
- Криминология под редакцией А. Долговой. Москва: Норма, 1999. 816 с.
- Российская криминологическая энциклопедия: Преступность и борьба с ней в понятиях и комментариях. Под общ. ред. А.И. Долговой. Москва: Норма, 2000. 802 с.
- Сукиасян С. История болезни цивилизации: диагноз терроризм (попытка психопатологического анализа). Ереван: Асогик, 2005. 266 с.
- From Rex Hudson, The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why? (Federal Research Division, Library of Congress, 1999. <http://www.stopviolence.com/9-11/terrorism/terrorism-psychosis.htm> (vizitat 24.02.2017)
- Ferracuti, F., Bruno F.. Psychiatric aspects of terrorism in Italy. In The mad, the bad and the different: Essays in honor of Simon Dinitz, edited by I. L. Bar-

- ak-Glantz and C. R. Huff. Lexington, MA: Lexington Books. 1981. 308 p.
15. Волобаев С. Типичные свойства личности террориста. În: Следователь, 1998, № 9. с. 21-24
16. Шахов М. Н. Теоретические проблемы современного терроризма. Москва: ИБПИТ, 2003. 280 с.
17. Коновалов И. В. Психология терроризма. În: Юридическая психология. 2007. Nr. 4. с. 30-34.
18. Alonso-Fernandez F. Fanaticos Terroristas. Claves Psicologicas y Sociales del Terrorismo. Barcelona: Salvat, 2002. 243 p.
19. Delcea C. Bădulescu A. Terorismul: Studii și cercetări asupra fenomenului terorist. Cluj-Napoca: Risoprint, 2008. 375 p.
20. Соснин В.А. Психология современного терроризма: учебное пособие. Москва: ФОРУМ, 2010. 160 с.
21. Назаркин М. В. Криминологическая характеристика и предупреждение терроризма. Диссертация кандидата юридических наук. Москва, 2007. 197 с.

Despre autori

Iurie LARII,
doctor în drept, conferențiar universitar,
director al Departamentului știință,
dezvoltare proiecte și cooperare
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: iulari72@gmail.com
tel.: 079402873

Oleg RUSU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Științe penale” a
Academiei „Ștefan cel Mare”
e-mail: stiintepenale2017@mail.ru
tel.: 079407541

About author

Iurie LARII,
PhD, associate professor,
Director of the Department of Science, Project
Development and Cooperation
of the Academy “Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: iulari72@gmail.com
tel.: 079402873

Oleg RUSU,
PhD, associate professor,
Chief of the Department
“Criminal Sciences”
of the Academy “Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: stiintepenale2017@mail.ru
tel.: 079407541

CZU 343.575

INSTITUȚII INTERNAȚIONALE ANTRENATE ÎN PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI ILICIT DE DROGURI

Marian NUCU,
doctor în drept,

Brigada de Combatere a Criminalității Organizate Constanța, România

Una dintre temele dominante ale vieții politice și dezbaterii publice din întreaga lume, o constituie problematica drogurilor, în încercarea de a afla răspunsuri la multiplele și complexe probleme legate de existența umană. Realitatea a demonstrat că prin eforturile organelor specializate flagelul stupefiantelor poate fi cunoscut și în bună măsură combătut și reprimat, dar nu și eradicat pe deplin. Criminalitatea generată de droguri, prin consecințele sale de ordin social, economic, medical, cultural și politic cauzează prejudicii considerabile nu numai intereselor de stat și societății, dar atentează la viața și sănătatea cetățenilor, influențează în mod nociv asupra conștiinței și comportamentului oamenilor, mergând până la stări patologice anormale și chiar decese. Soluția prioritară este cea de prevenire și totodată de diminuare a fenomenului pe plan intern și totodată prin cooperare internațională între instituțiile care luptă cu acest flagel.

Cuvinte-cheie: trafic ilicit de droguri, lupta antidrog, cooperare internațională, controlul drogurilor, instituție internațională.

INTERNATIONAL INSTITUTIONS INVOLVED IN THE PREVENTION AND FIGHT WITH ILLICIT DRUG TRAFFICKING

Marian NUCU,
PhD,

Organized Criminality Combating Crew Constanta, Romania

One of the dominant themes of political life and public debate around the world is the issue of drugs in an attempt to find answers to multiple and complex problems related to human existence. Reality has shown that, through the efforts of specialized bodies, the scourge of drugs can be known and largely countered and repressed, but not fully eradicated. Crime caused by drugs, through its social, economic, medical, cultural and political consequences, causes considerable damage not only to state and society interests, but also encroaching upon citizens, life and health, influences harmful on people's conscience and behavior, going up to abnormal pathological conditions and even deaths. The priority solution is to prevent and at the same time to reduce the phenomenon internally and also through international cooperation between the institutions fighting this scourge.

Keywords: illicit drug trafficking, anti-drug fight, international cooperation, drug control, international institution.

Introducere. La nivel internațional, necesitatea unui răspuns global, echilibrat și pluridisciplinar împotriva fenomenului drogurilor a fost recunoscută de foarte mult timp în cadrul ONU. La nivel european, programul de luptă împotriva drogurilor din anul 1992 propunea deja statelor membre ale UE să compare eficacitatea mecanismelor lor de coordonare națională. În controlul stupefiantelor și substanțelor psihotrope este important să fie întărite și dezvoltate mijloacele juridice eficiente de cooperare internațională în materie penală,

pentru a pune capăt activităților infracționabile internaționale reprezentate de traficul ilicit [1, p. 170].

La baza cooperării internaționale a stat permanent principiul respectării independenței și suveranității statelor și implicit a dreptului lor intern, statuat în normele juridice elaborate. Un element principal care a stat la baza apariției și dezvoltării ulterioare a cooperării internaționale, fără de care aceasta nu se putea concepe, l-a constituit încrederea reciprocă într-un cadru instituțional bine reglementat [2, p. 1].

În continuare, vom trece în revistă principalele organisme cu vocație mondială create de ONU ca instrumente de luptă anti-drog, cum ar fi:

Comisia pentru stupefiante. A fost creată în 1946. Este una din cele 6 comisii tehnice ale *Consiliului Economic și Social* (ECOSOC) al ONU, fiind compusă din 40 de membri aleși de către ECOSOC.

Componenta sa trebuie să asigure o reprezentare geografică echitabilă și participarea statelor care se confruntă cu probleme privind producția ilicită și consumul abuziv de droguri. Comisia se întrunește la Viena și determină politica ce trebuie adoptată pentru tot ceea ce privește acțiunea mondială pentru a se asigura un control cât mai eficient al drogurilor. Convenția internațională îi oferă importante atribuții în acest sens. La recomandarea O.M.S., Comisia ia decizii în legătură cu substanțele pe care aceasta le consideră a fi supuse controlului internațional.

Organizația internațională de control al stupefiantelor (O.I.C.S.) a fost creată în 1961 prin *Convenția unică a stupefiantelor* și are atribuții de control internațional al drogurilor. Este alcătuită din 13 membri, aleși datorită meritelor și competenței lor recunoscute.

O.I.C.S. are atribuții de control internațional al drogurilor, atribuții ce-i sunt conferite prin convențiile internaționale. Este însărcinată să urmărească, în cooperare cu guvernele, situația comerțului ilicit de stupefiante.

Agenția Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și Criminalității (UNODC) este lider global în lupta împotriva drogurilor ilicite și a criminalității transnaționale. UNODC susține statele membre în lupta împotriva drogurilor ilicite, a criminalității și a terorismului, dar și în implementarea măsurilor pentru prevenirea infecției HIV în rândul grupurilor vulnerabile, inclusiv în penitenciare. UNODC susține țările membre în asigurarea accesibilității pentru utilizatorii de droguri, deținuții, persoanele vulnerabile la traficul

de ființe umane cu servicii comprehensive de prevenire HIV, tratament, îngrijire și suport. În acest context, strategiile recomandate spre implementare guvernelor includ principiile respectării drepturilor omului, bazate pe dovezi științifice și sensibile la gen. UNODC oferă asistență tehnică țărilor pentru a revizui cadrul de politici și legislația națională în domeniul combaterii drogurilor și justiției penale; de asemenea, oferă suport pentru consolidarea capacităților partenerilor naționali în asigurarea accesibilității acestor grupuri de populație la servicii HIV.

Programul ONU pentru Controlul Internațional al drogurilor (PNUCID). Acest organism a fost creat în decembrie 1990 prin Rezoluția nr. 179 a Adunării Generale a ONU și cuprinde:

- Secretariatul OICS;
- Divizia de Stupefiante;
- Fondul ONU pentru lupta contra abuzului de droguri (FNULAD).

Aflat sub autoritatea unui director executiv și având sediul la Viena, PNUCID are obiectiv principal mai buna coordonare și întărire a activităților ONU în domeniul luptei contra drogurilor.

PNUCID se compune din 4 divizii, după cum urmează:

- Divizia însărcinată cu aplicarea tratatelor și a aspectelor juridice care se referă atât la Secretariatul Comisiei Stupefiantelor cât și la OICS;

- Divizia de Servicii Tehnice, constituită pe 6 secțiuni, astfel: reducerea ofertei, reducerea cererii, suprimarea traficului ilicit, ajutor științific, controlul producției, asistența juridică statelor membre;

- Divizia de acțiuni operative compusă dintr-un birou central și 4 birouri regionale;

- Divizia de coordonare interioară și exterioară este însărcinată cu raporturile dintre diferitele organe ale ONU ce au ca vocație lupta antidrog și celelalte organizații internaționale.

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) este instituția specializată a ONU, în-

sărcinată cu dirijarea și coordonarea activității privitoare la toate aspectele care privesc îngrijirea medicală a sănătății, înțelegând prin aceasta și prevenirea îmbolnăvirii și educația pentru sănătate.

Convențiile internaționale din 1961 și 1971 atribuie OMS responsabilități precise în ceea ce privește controlul stupefiantelor și înscrierea lor în tabelele privitoare la droguri ce fac obiectul controlului.

OMS dezvoltă programe de educare și formare de profesioniști în problema de sănătate.

Succesul luptei împotriva criminalității internaționale nu ar putea fi conceput fără o cooperare sinceră între autoritățile judiciare ale statelor interesate și fără să se bazeze pe o întreagă gamă de informații operative, precise și mereu actualizate. Punerea în practică a acestei cooperări a dus la crearea unui organism specializat, respectiv *Organizația Internațională de Poliție Criminală - INTERPOL*.

Acest organism coordonează, ca un veritabil stat-major, acțiunile concertate întreprinse de polițiile țărilor afiliate pentru prevenirea și combaterea eficientă a criminalității internaționale.

OIPC - INTERPOL este condusă de două categorii de organe:

- *organe reprezentative*, care se reunesc în mod periodic pentru a delibera, respectiv Adunarea Generală și Comitetul Executiv;

- *organe tehnice permanente*, care asigură funcționarea continuă a cooperării și pun în practică hotărârile organelor deliberative. Acestea sunt: Secretariatul General și Birourile Centrale Naționale.

Secretariatul General comportă patru divizii specializate:

Divizia I - administrativă - are ca atribuții principale pe cele legate de contabilitate și pregătirea bugetului, administrarea personalului și a serviciilor generale (telecomunicații, traduceri, imprimărie etc.), pregătirea Adunărilor Generale și a altor reuniuni organizate de OIPC - INTERPOL .

Divizia II-a - de legătură și informație criminală este însărcinată cu centralizarea și

studierea afacerilor criminale ce impun cooperarea polițienească internațională. Această divizie ține la zi documentația criminală și pe cea specializată a Organizației și este împărțită, la rândul ei, în patru subdivizii, din care primele trei sunt specializate într-un sector important al criminalității internaționale;

- subdivizia criminalitate generală;

- subdivizia criminalitate economico-financiară;

- subdivizia de stupefiante.

Divizia a III-a - juridică, documentare, formare profesională realizează o serie de informări și studii privind problemele tehnice și juridice de poliție, criminologie, drept penal și prevenirea, dezvoltarea unor noi metode și tehnici ale poliției științifice, organizarea și dotarea serviciilor de poliție etc.

Divizia a IV-a - suport tehnic este compusă la rândul ei din două subdivizii: telecomunicații și informatică, având ca atribuții susținerea logistică a cooperării polițienești internaționale și folosirea celor mai avansate tehnici.

Instituții europene de luptă contra drogurilor. Ca în toate celelalte domenii, constituirea în timp a UE a condus la nevoia creării unor instituții specializate pe diferite problematice cu care această entitate a ajuns să se confrunte. În prezent, în domeniul drogurilor, UE include organisme cu rol de elaborare a politicilor la nivel european și recomandări pentru statele membre, organisme specializate în colectarea de date și realizarea unor studii pentru evaluarea dimensiunilor fenomenului și instituții cu activitate circumscrisă reducerii ofertei de droguri [3, p. 7].

Principalele instituții europene implicate în lupta antidrog sunt Oficiul European de Poliție (Europol), Eurojust, Grupul Pompidou, Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA) și Grupul Orizontal de Lucru pe Droguri (HDG).

Oficiul European de Poliție (Europol). Este organizația care se ocupă de aplicarea legii în cadrul UE și care operează cu

informațiile referitoare la criminalitate [4, p. 158].

Obiectivul său este acela de a îmbunătăți eficacitatea și cooperarea autorităților competente din statele membre, în ceea ce privește prevenirea și combaterea formelor grave de crimă internațională organizată și de terorism.

Europol are misiunea de a-și aduce o contribuție semnificativă la acțiunea UE de aplicare a legii împotriva crimei organizate și a terorismului, concentrându-și atenția asupra organizațiilor criminale.

Brigada europeană de droguri (BED). BED este prima treaptă a *Europolului* deschisă oficial la 16 februarie 1994 la Haga, într-o clădire care anterior a fost folosită de către *Organizația Olandeză de Informație privind Delictele*. BED operează pe o bază determinată și trebuie să se preocupe numai cu informațiile privind traficul ilicit de droguri și activitățile de spălare a banilor asociate acestuia.

BED schimbă și analizează datele privind traficul de droguri, organizațiile criminale implicate și operațiunile conexe de spălare a banilor care afectează statele membre. Obiectivul ei este să ajute efectiv acțiuni ale poliției și altor agenți de impunere a legii. Fiecare stat membru este conectat la BED printr-o singură brigadă națională, canale care cer de la și spre agențiile naționale de impunere a legii.

Lucrătorii *Europol* au acces doar la bazele de date relevante în țările lor, iar regimul impus datelor personale este guvernat de către propriul sistem național privind protecția informațiilor.

Grupul Pompidou. Este o organizație interguvernamentală menită să realizeze cooperarea multidisciplinară în domeniul prevenirii și combaterii consumului și traficului ilicit de droguri, prin adoptarea unei viziuni unitare asupra problematicii drogurilor, asigurând colaborarea cu toate sectoarele implicate în efortul de reducere a consumului și traficului ilicit de droguri: sănătate, asistență socială, educație, justiție,

poliție și vamă.

Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA). A fost instituit printr-un Regulament al Consiliului UE din anul 1993, cu scopul de a oferi informații obiective, fiabile și comparabile, care să ofere comunității și statelor membre o perspectivă de ansamblu asupra fenomenului drogurilor și toxicomanilor și asupra consecințelor acestora.

Regulamentul (CEE) nr. 302/93 al Consiliului privind înființarea unui Observator European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT) a trebuit să fie reformat pentru a ține pasul cu noile evoluții din Uniunea Europeană (UE) [5, p. 193].

EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction) – cu sediul la Lisabona, este, prin intermediul Observatorului European pentru Droguri și Toxicomanie (OEDT), sursa principală pentru o informare cuprinzătoare cu privire la situația drogurilor și a dependenței de droguri în Europa [6, p. 15].

Grupul Orizontal de Lucru pe Droguri (HDG). Prin acest grup se realizează coordonarea politicilor privind drogurile la nivelul UE. Atribuțiile HDG constau în elaborarea unei politici pe droguri clară și coerentă pentru a fi adoptată de Consiliul UE și în urmărirea implementării acelei politici din partea Consiliului. Deciziile Consiliului sunt pregătite în cadrul Grupului, care se întrunește lunar la Bruxelles și include reprezentanți la nivel de expert din statele membre.

Printre *organismele extra-europene* de luptă contra drogurilor pot fi enumerate:

CICAD– La o conferință internațională din Brazilia din 1986 s-a stabilit *Programul interamerican de la Rio de Janeiro contra consumului, producției și traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope*. Acest program a inițiat crearea unei comisii Inter-Americane pentru Controlul Abuzului de Droguri (CICAD). Acesta numără în prezent 21 de țări membre și dispune de un secretariat executiv cu sediul la Washington. Bugetul său este alimentat prin contribuții voluntare.

Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei (ASEAN) – creată în 1967 și având sediul la Djakarta, ASEAN cuprinde Indonezia, Malaezia, Filipine, Singapore, Thailanda și Brunei.

Scopul său este de a asigura o cooperare regională, promovarea înțelegerii mutuale, accelerarea dezvoltării economice, progresul social și cultural.

Deși nu dispune de o structură specifică pentru problemele legate de droguri, ASEAN este asociată la CEE pentru lansarea a două programe privind, pe de o parte cercetarea în domeniu și formarea cadrelor, iar pe de altă parte prevenirea și controlul drogurilor.

Planul Colombo a fost creat în 1950 grupează 28 de state (din Asia, Oceania precum și Canada, SUA și Anglia). Obiectivul său este de a permite o cooperare și o asistență tehnică mai ales în domeniul luptei contra abuzului și traficului ilicit de droguri.

Cooperarea internațională în materia combaterii traficului și consumului ilicit de droguri, prezintă principalele convenții internaționale, directive, recomandări ale Consiliului European, precum și modul în care se realizează cooperarea internațională pentru combaterea acestor infracțiuni.

Astfel, pornind de la realitatea că infracționalitatea și, în special, criminalitatea organizată internațională pot fi privite drept instituții fără frontiere a căror răspândire și arie de cuprindere pot rivaliza cu cele mai dezvoltate structuri ale organismelor inter-

naționale, instituțiile abilitate în domeniul luptei împotriva traficului și consumului ilicit de droguri „colaborează pe plan regional, european și internațional cu instituții având atribuții similare, în special cu cele din statele membre sau asociate la Uniunea Europeană, precum și cu instituțiile internaționale de profil.

Referințe bibliografice:

1. Dascălu I. ș.a. Drogurile și crima organizată. Craiova: Ed. Sitech, 2009.
2. Boroi A., Rusu I. Cooperarea judiciară internațională în materie penală. București: Ed. C.H. Beck, 2008.
3. Nicolăescu V, Gordan S.. Instrumente și direcții de acțiune la nivel european în prevenirea și combaterea fenomenului drogurilor. În: „Info-Drog” – Buletin de informare și documentare nr. I(5)/2007. București: Ed. Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2007.
4. Săndulescu N.P. Puncte de vedere pe marginea aplicării O.U.G. nr. 103/2006 privind unele măsuri pentru facilitarea cooperării polițienesci internaționale. În: Revista Dreptul, nr. 2/2008.
5. Buzatu N. E. Traficul și consumul ilicit de droguri. București: Ed. Universul Juridic, 2012.
6. La consommation de drogue chez les Européens, „Courrier international”, no. 1128, 14-20 juin 2012.

Despre autor

Marian NUCU,
doctor în drept,
Brigada de Combatere a Criminalității
Organizate Constanța, România
e-mail: tutankamon_great@yahoo.com
tel.: +40722353694

About author

Marian NUCU,
PhD,
Organized Criminality Combating
Crew Constanța, România
e-mail: tutankamon_great@yahoo.com
tel.: +40722353694

УДК 343.9

О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПОНЯТИЯ ЭКСТРЕМИЗМА В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ

Х.С. САФАРОВ,

кандидат юридических наук, начальник кафедры государственно-правовых дисциплин факультета № 2 Академии МВД Республики Таджикистан,
подполковник милиции

Несмотря на то, что до сих пор не разработано общепринятое определение понятия «экстремизм», его корни как социально-политического явления уходят вглубь человеческой истории. Сегодня экстремизм выступает как комплексное определение по отношению к понятиям «радикализм», «фундаментализм» и «национализм».

Ключевые слова: экстремизм, признаки экстремизма, применение насилия.

ABOUT SOME PROBLEMS OF DETERMINATION OF THE CONCEPT OF EXTREMISM IN CRIMINAL LAW

H.S. SAFAROV,

PhD, Head of the Department of State and Legal Disciplines of the Faculty N 2
of the Academy of MIA of the Republic of Tajikistan,
Lieutenant Colonel of Militia

Despite the fact that the generally accepted definition of the term “extremism” has not yet been developed, its roots as a sociopolitical phenomenon go deep into human history. Today extremism acts as a complex definition in relation to the concepts of “radicalism”, “fundamentalism” and “nationalism”.

Keywords: extremism, signs of extremism, use of violence.

Анализ уголовного законодательства не дает достаточных оснований считать в правовом отношении понятие «экстремизм» как отвечающее фундаментальным требованиям теории и международной практики уголовного права .

В. Третьяков отмечает, что «..как только экстремизм начинают детально квалифицировать, он сразу же исчезает, превращаясь то в брутальное инакомыслие, то в собственно уголовное преступление - чаще всего либо в терроризм, либо в обычное насилие над личностью, или в такое неопределенное (хоть и содержащееся в Уголовном кодексе) деяние, как «возбуждение национальной, расовой или религиозной вражды»»¹.

Отсутствие конкретного состава экстремизма в уголовных кодексах стран СНГ и наоборот, произвольное появление

таких самостоятельных составов преступлений, как «организация экстремистской организации», «участие в экстремистской деятельности» и «публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности» в уголовном законодательстве этих стран, в силу неоднозначности содержания понятия «экстремистская деятельность», по существу, не выполняют своего уголовно-правового предназначения.

Как справедливо отмечает В.В. Лунеев, «даже специалисту очень трудно разобраться в законотворчестве об экстремизме, а ведь законы предназначены для обычных граждан и не очень грамотных сотрудников системы уголовной юстиции»².

Несмотря на то, что до сих пор не разработано общепринятое определение понятия «экстремизм», его корни как социально-политического явления уходят

¹ Лунеев В.В. Проблемы криминализации и противодействия экстремизму // Государство и право, 2009, № 9. - С. 47.

² Третьяков В. Загадка экстремизма // Российская газета. 2002. 15 июня.

вглубь человеческой истории.

Так, этимологически экстремизм – это приверженность к крайним взглядам и мерам (обычно в политике). Изначально понимался как крайние политические взгляды и формы политической деятельности, направленные на достижение, удержание, укрепление и реализацию власти³.

Сегодня экстремизм выступает как комплексное определение по отношению к понятиям «радикализм», «фундаментализм» и «национализм». И неслучайно в отечественной научной литературе обычно выделяют три основные формы проявления экстремизма: политическую, национальную и религиозную⁴. Хотя другие его формы (расовая, местническая, экологическая, экономическая и т.д.) также не являются исключением. Разделение экстремистских проявлений по политическому, национальному и религиозному признакам является условным, поскольку все факторы, влияющие на какое-либо социальное явление, находятся в тесном взаимодействии и влияют друг на друга. Поэтому и выделенные формы экстремизма, как правило, никогда в действительности не выступают в «чистом» виде⁵.

Заостряя внимание на необходимости выработки общего понятия того или иного явления, В. Н. Кудрявцев совершенно справедливо отмечает, что «в ходе исторического развития некоторые общие понятия, ка-

тегории, а также теории и научные системы стали приобретать относительно самостоятельное значение как элементы общественного сознания и общественного бытия, как продукты духовного и материального производства, в свою очередь влияющие на поведение человека»⁶.

Социологический опрос практических работников органов внутренних дел Республики Таджикистан показывает, что 76% опрошенных полагают, что экстремистская деятельность обязательно связана с пропагандой применения насилия в отношении оппонентов по политическим, религиозным, националистическим или местническим мотивам.

Идеология, трансформируясь в мотивы и цели, оказывает непосредственное воздействие на поведение: «Побуждение к действию определенным мотивом обозначается как мотивация. Мотивация определяет целенаправленность действия»⁷. Ориентированный на мотивацию подход помогает понять сущность экстремизма в целом, а также его отдельные формы.

И неслучайно законодатель в конструкции части 1 ст. 307² Уголовного кодекса Республики Таджикистан (далее – УК РТ), указывая на экстремистские мотивы, перечисляет некоторые распространенные формы экстремизма: политический, идеологический, расовый, национальный, местнический и религиозный⁸.

Как справедливо отмечает профессор В.В. Лунеев «экстремизм как та или иная крайность наблюдается в различных сферах деятельности и может в зависимости от ситуации получать в обществе позитивную или негативную оценку. Поэтому придание экстремизму только негативного и особенно политически преступного характера, является глубоко односторонним, ошибочным или, по крайней мере, сомнительным уголовно-правовым и криминологическим решением»⁹.

³ Лунеев В.В. Указ. работа. - С.58.

⁴ Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. 4-е изд. доп., -М., 2003. - С. 908; См. также: Современный словарь иностранных слов. 4-е изд., стер. - М.: Рус. яз., 2001. - С.707; Большой Энциклопедический словарь. 2-е изд. перераб. и доп. -М.: Большая Российская энциклопедия, - Спб.: Норинт, 1997. -С.1395; Краткий политический словарь / Отв. и общ.ред. Л.А. Ониква, Н.В. Шилина. 6-е изд., доп. М: Политиздат, 1989. - С. 610.

⁵ См., например: Воронов И.В. Основы политико-правового ограничения социально-политического экстремизма как угрозы национальной безопасности Российской Федерации: Автореф. дис.. канд. полит.наук. - М., 2003. - С.13; Басалай А. Опасность: национальный экстремизм // Диалог. 1999. № 10. - С.78; Афанасьев Н.Н. Идеология терроризма // Социально-гуманитарные знания. 2001. № 6. - С. 211; Умланд А. Правый экстремизм в постсоветской России // Общественные науки и современность. 2001. № 4. - С. 80.

⁶ Мартыненко Б.К. Политический терроризм: понятие, признаки, классификация // Северо-Кавказский юридический вестник. 1999. № 7. - С. 66-74.

⁷ Верховский Л., Папп А., Прибылояский В. Политический экстремизм в России. - М., 1999. - С. 14-21.

⁸ Там же. - С. 37.

Аналогичную позицию поддерживают и другие авторы¹⁰, но довольно часто можно встретить мнение, что насилие, как физическое, так и психологическое (угроза применения насилия), выступает одним из главных признаков экстремизма¹¹.

Таким образом, «крайние» взгляды и меры (в зависимости от субъектов, осуществляющих экстремистскую деятельность) могут быть сопряжены с обоснованием применения насилия по отношению к оппонентам или же без таковых. Данный вывод позволяет условно выделить две формы экстремизма: «экстремизм, сопряженный с применением насилия» и «экстремизм, не сопряженный с применением насилия» (выделено мною - Х.С.).

В связи с этим, криминализации подлежит только насильственная его форма, которая выражается в обосновании и оправдании идеологии и практики применения насилия в отношении оппонентов по политическим, националистическим, религиозным, расовым или местническим мотивам.

Таким образом, представляется возможным предложить рабочее определение экстремизма как самостоятельного

состава преступления:

«Тайная или публичная пропаганда другого лица с целью насильственного изменения конституционного строя или применения физического или психологического насилия в отношении определенной социальной группы по политическим, религиозным, националистическим, расовым или местническим мотивам, также оправдание идеологии и практики применения насилия по указанным мотивам».

На наш взгляд, к отягчающим обстоятельствам экстремизма необходимо отнести такие квалифицирующие признаки, как совершение указанного деяния «в отношении двух и более лиц», «группой лиц по предварительному сговору», «преступной организацией» и «посредством массовой информации и интернета».

Такой подход позволит определить уголовно-правовые границы экстремизма как самостоятельного состава преступления и придерживаться критериев бессмертной мудрости: «Закон должен быть краток, чтобы его легко могли запомнить и люди несведущие» (Сенека).

Об авторе

САФАРОВ Х.С.

*кандидат юридических наук,
Начальник кафедры государственно-
правовых дисциплин факультета № 2
Академии МВД Республики Таджикистан,
подполковник милиции
адрес электронной почты: qn@vkd.tj
тел.: 00992372212121*

About author

H.S. SAFAROV

*PhD, Head of the Department of State and
Legal Disciplines of the Faculty N 2
of the Academy of MIA of the Republic
of Tajikistan,
Lieutenant Colonel of Militia
email: qn@vkd.tj
tel.: 00992372212121*

⁹ Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Под ред. Б.М. Величковского. - М.: Педагогика, 1986. Т. 1. - С. 34.

¹⁰ В частности, в отношении терроризма, Ю.М. Антонян отмечает, что психологическое познание феномена терроризма основывается именно на анализе его мотивации (См.: Антонян Ю.М. Терроризм: криминологическое и уголовно-правовое исследование. - М., ЩИТ-М, 1998. - С. 238).

¹¹ См.: Аршба О.И. Современный правый экстремизм в Европе // Вестник Московского университета. Сер. Социология и политология. 2002. № 4. - С. 5.

CZU 342.9

FUNDAMENTAREA DREPTULUI PROCESUAL CONTRAVENȚIONAL**Igor TROFIMOV,**doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova**Andrian CREȚU,**doctor în drept, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

În prezentul articol științific, autorii puntează asupra argumentelor privind recunoașterea unei ramuri distincte a dreptului – dreptul procesual contravențional.

Cuvinte-cheie: proces contravențional, ramură de drept, dosar contravențional

SUBSTANTIATION OF THE CONTRAVENTION PROCEDURAL LAW**Igor TROFIMOV,**associate professor, PhD,
Academy of “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova**Andrian CREȚU,**PhD, lecturer,
Academy of “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

In this scientific article, the authors point out the arguments regarding the recognition of a distinct branch of law - the procedural law of contravention.

Keywords: contraventional proceedings, branch of law, contraventional file.

Introducere. Având în vedere faptul că așa cum și infracțiunea, contravenția este supusă sancțiunii într-o anumită procedură, recunoașterea procesului contravențional ca fiind un compartiment aparte a dreptului sau ca o ramură distinctă de drept, de rînd cu dreptul procesual penal și dreptul procesual civil, considerăm că reprezintă o chestiune indiscutabilă. Aceasta se face necesar pentru a oferi „locul său pe poliță” fiecărei ramuri de drept.

Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridice, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului su-

pus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evidențiat analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Scopul studiului constă în argumentarea necesității recunoașterii caracterului distinct al ramurii drept procesual contravențional, iar ca urmare și a includerii acesteia în planul de studii universitar la facultățile de drept ca disciplină didactică distinctă.

Actualitatea temei. Deși în Republica Moldova contravenția reprezintă o faptă de natură penală, iar legiuitorul continuie

să-i consacre un sediu juridic distinct, așa cum și un loc aparte în sistemul ramurilor de drept, totuși, în perspectivă se face necesar de a aborda chestiunea, fie a în corporării contravenției în Codul penal, fie a revigorării conceptului de contravenție și procedură contravențională. La moment, însă, în condițiile în care legislația în vigoare consacră o distincție categorică între infracțiune și contravenție, în așa fel încât se vorbește despre ramuri distincte de drept, se face necesar să se distingă și un drept procesual contravențional de rînd cu cel procesual penal.

Rezultate obținute și discuții. Din punct de vedere doctrinal, desprinderea dreptului contravențional din dreptul administrativ și constituirea acestuia ca o ramură aparte a dreptului, cere și distingerea celor două compartimente, și anume a dreptului contravențional material și a dreptului contravențional procesual. În acest sens, așa cum este menționat în literatura de specialitate, „ignorarea dreptului procesual contravențional ca ramură distinctă de drept..., urmează a fi calificat drept o încălcare constituțională, cu toate consecințele care rezultă din aceasta”[1, p.3]. Aceasta este chiar dacă în opinia autorilor autohtoni procedura contravențională este privită drept compartiment distinct al dreptului contravențional și inseparabil de acesta[2, p.27].

Susținând în fond opiniile doctorului, conferențiar universitar Sergiu Furdui, potrivit cărora procedura contravențională face parte inseparabil din dreptul contravențional deoarece are unul și același obiect de reglementare – contravenția, suntem, totuși de părerea că examinarea în mod separat a dreptului contravențional procesual și a dreptului contravențional material, nu am privi-o ca o dificultate. Pentru exemplu, și dreptul penal procesual este privit separat de dreptul penal material. În acest sens, nu am identifica o diferență între dreptul penal și cel contravențional. În aceeași ordine de idei am putea

prezenta drept argument care ar suplimenta propunerea distingerii dreptului contravențional procedural cu faptul că însăși Codul contravențional al Republicii Moldova este separat în două mari compartimente – Cartea întâi – dreptul material – și Cartea a doua – dreptul procesual. În acest sens, chiar și chestiunea de ordin tehnic prin care se disting două compartimente aparte, care fiecare din ele au parte generală și parte specială, cu principii și reguli relativ distincte.

Considerăm că problema recunoașterii unei ramuri distincte a dreptului – dreptul procesual contravențional – ar fi fost mult mai facil soluționată în momentul în care legiuitorul ar fi adoptat două acte distincte – Codul contravențional și Codul procesual-contravențional. În acest sens, o întrebare retorică ne-am pune – oare s-ar pune problema nerecunoașterii dreptului procesual penal în cazul în care legiuitorul ar fi incorporat și normele materiale ale dreptului penal dar și cele de procedură penală într-un singur Cod?

În literatura de specialitate, așa cum și în practica instanțelor de judecată, sunt utilizate diferite termene pentru a identifica etapele de examinare și sancționare a contravenției. În preponderență sunt utilizați termenii de „procedură contravențională”[3, p.177], „proces contravențional”[4] și chiar „proces administrativ”[3, p.178].

Având în vedere că conținutul acestor trei termene nu emană una și aceeași esență, considerăm necesar să ne expunem poziția asupra întinderii acestor termeni în ce privește raporturile contravenționale.

În urma examinării dosarelor avute în procedură în instanțele de judecată, putem constata fără echivoc că acestea figurează și în documentele de însoțire, dar și pe paginile hotărârilor instanțelor de judecată drept „dosare administrative”[5]. Deși în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova “Despre aprobarea In-

strucțiunii cu privire la ținerea lucrărilor de secretariat în curțile de apel și judecătorii nr.41 din 22.12.2003” este utilizat termenul de “dosar contravențional”, în continuare, pe foile de antet a dosarelor contravenționale se utilizează termenul de “dosar administrativ”.

În opinia noastră, folosirea termenului de „proces administrativ” emană un conținut mai larg decât cel ce privește procedura contravențională. Astfel, în opinia autorului rus Iu. Kivici, procesul administrativ include în sine mai multe categorii de proceduri, cum ar fi [14, p. 27]:

- Procesul de elaborare și adoptare a actelor normative ale administrării publice (de stat);
- Procesul de examinare a propunerilor și cererilor cetățenilor în sfera administrării publice;
- Procesul de examinare a petițiilor;
- Procesul de examinare a chestiunilor cu privire la distincțiile de stat;
- Procesul de examinare a contravențiilor;
- Procesul de examinare a abaterilor disciplinare;
- Procesul de înregistrare a drepturilor;
- Procesul de licențiere și autorizare;
- Procedura de executare.

După cum se poate de văzut din cele relatate de Iu. Kivici, chiar dacă lista procedurilor ce constituie procedurile administrative poate fi extinsă, oricum procedura contravențională este privită doar ca unul din elementele procedurilor administrative sau a procesului administrativ.

În izvoarele bibliografice de specialitate, procesul administrativ este privit ca o activitate reglementată de normele juridice procesual-administrative, care are ca obiectiv soluționarea anumitor chestiuni de ordin individual în domeniul administrării publice (de stat) de către subiecții împuterniciți în acest sens [6, p. 212]. Într-o altă opinie pro-

cesul administrativ reprezintă o procedură tripartidă de soluționare a litigiilor administrative și disciplinare în orice autoritate publică și prin orice metodă de organizare a acestei soluționări (aceste metode reprezentând varietăți ale procedurii administrative) [7, p.30-31]. Într-o altă opinie, „procesul administrativ poate fi prezentat drept o activitate reglementată de normele administrativ-procesuale, a autorităților publice privitor la soluționarea diferendelor individuale cu caracter administrativ, apărute în sfera administrării publice, în ordinea exercitării funcțiilor executive ale autorităților publice [8, p. 385-386]. Într-o altă opinie prin procesul administrativ se înțelege ordinea de realizare a drepturilor subiective ale cetățenilor în sfera administrației publice, așa cum și ordinea de soluționare a litigiilor care apar în legătură cu încălcarea acestor drepturi [9, p. 150-153].

Efectuând o examinare a opiniilor expuse în sursele de specialitate, putem ajunge la concluzia, că de multe ori dificultatea în corecta percepție a esenței termenelor de „proces administrativ” și „proces contravențional” constă în problema lingvistică. Mai corect spus, problema constă în corectitudinea utilizării termenilor juridici de „administrativ” și „contravențional”, unde aceștia trebuie de înțeles, dacă nu ca fenomene distincte unul de altul, atunci cel puțin ca parte din întreg, unde „contravențional” trebuie să fie privit ca parte a celui ce numim „administrativ”.

În acest sens, trebuie să conștientizăm că în Republica Moldova utilizarea termenului de procedură contravențională deja reflectă în esență întinderea aceluși compartiment al dreptului care are ca obiect condițiile și modul de soluționare a litigiilor legate de comiterea contravenției, fără calchiera termenului de „administrativ” din limba rusă. Mai mult ca atât că deja și în doctrina rusă se subliniază că utilizarea termenului de „административный процесс”

deja este depășit, fiind oportun și corect de utilizat termenul de „административно-деликтный процесс” [10, p.37-38]. În acest sens, chiar și traducerea în limba rusă a denumirii Codului contravențional în „Кодекс о правонарушениях” reprezintă o greșeală dat fiind că prin „правонарушение” se are în vedere nu doar contravențiile ci orice abatere de la normele legale, inclusiv și infracțiuni. În așa sens, traducerea în limba rusă a denumirii Codului contravențional urma să fie „Административно-деликтный Кодекс”.

În sensul celor expuse, ne putem permite să enunțăm concluzia că termenul de „proces administrativ” utilizat în privința procedurii de examinare a contravențiilor reprezintă nu altceva decât o traducere nereușită din limba rusă a termenului „производство по делам об административных правонарушениях”. Utilitatea corectă în privința procedurii de examinare a contravențiilor ar fi procedura contravențională, aceasta emanând întinderea aplicării normelor procedurale cu referire doar la contravenții.

Dacă în ce privește faptul că procedura în cadrul căreia sunt supuse examinării cazurile de comitere a contravențiilor este o procedură nu administrativă ci contravențională, o putem considera drept o chestiune consumată, atunci în ceea ce privește utilizarea termenului „proces” contravențional și „procedură” contravențională, aici urmează încă să dăm o apreciere.

Divergența în utilizarea acestor două termene o putem identifica în literatura de specialitate, inclusiv și autohtonă. Astfel autorii administratiști, care s-au preocupat în mod special de acest compartiment dr., prof. univ. V. Guțuleac și dr., conf. univ. S. Furdui, utilizează în lucrările sale două termene distincte, desemnând unul și același fenomen.

Chiar și în doctrina dreptului procesual-penal constatăm lipsa unei uniformități sub aspectul terminologic, unde unii autori

utilizează termenul de „drept procesual penal” [11], iar alții „drept de procedură penală” [12]. În acest sens, dacă e să analizăm opinii procesualiștilor, putem conchide că de fapt între termenul „procedură” și „proces” în fond nu se fac diferențe. Pentru exemplu, autorul român Gh. Mateuț definește procedura penală prin prisma referințelor la normele juridice ce reglementează procesul penal [12, p.2]. În așa fel, termenul de „proces contravențional” ar trebui să fie privit drept sinonim cu termenul „procedură contravențională”.

Astfel, dacă e să ne referim la definițiile enunțate de către autorii autohtoni V. Guțuleac și S. Furdui în monografiile de specialitate la compartimentul dreptului contravențional, atunci putem ajunge la concluzia că chiar dacă fiecare din ei au utilizat termene diferite – proces și corespunzător – procedură, oricum ambii s-au referit la normele care reglementează procesul de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor potrivit dreptului contravențional material.

În acest sens, totuși s-ar cere unificarea terminologică, unde utilizarea unui sau altui termen să nu sugereze existența diferitelor sensuri.

În totalizarea celor expuse mai sus, vom prelua modul de examinare a problemei de către specialiștii în procedura penală, denumind ramura de drept – drept procesual contravențional, normele care reglementează etapele și condițiile de examinare a cazurilor de comitere a contravențiilor - norme de procedură contravențională, iar etapele și condițiile în care se desfășoară examinarea cazurilor contravenționale – procedura contravențională.

În sensul celor expuse mai sus, vom ține să utilizăm termenul de „procedură contravențională”, având în vedere atât etapele de examinare cât și condițiile acestora, precum și acțiunile care pot fi realizate în cadrul acestor etape.

De rând cu folosirea semantică corectă a termenului „procedură” sau „proces” contravențional, trebuie să menționăm că utilizarea termenului „procedura contravențională” poate să se refere atât la totalitatea normelor juridice procesuale ce conțin anumite reguli de implementare a normelor materiale ale dreptului contravențional[4, p.203], altfel spus ca ramură a dreptului, cât și într-o eventuală abordare științifică – la ramura științei procesuale – dreptul procesual contravențional.

Delimitarea dreptului procesual contravențional de dreptul contravențional (material). În sensul celor enunțate mai sus, este necesar de a face o precizare importantă în ce privește acest subiect, avînd în vedere că urmează să realizăm delimitarea dreptului contravențional material de dreptul contravențional procesual. Problema constă în faptul că în manualele de specialitate, tradițional, dreptul contravențional procesual este examinat împreună cu dreptul contravențional material. Mai mult ca atît, procedura contravențională este examinată drept un compartiment al dreptului contravențional alături de partea specială a dreptului contravențional material. În acest sens, deși nu excludem și o asemenea abordare, mai ales că aceasta corespunde și structurii Codului contravențional, totuși, este necesar a privi procedura contravențională drept un compartiment aparte, inclusiv ca ramură distinctă a dreptului, de rînd cu dreptul contravențional (material), mai ales că dreptul contravențional material, la rîndul său de asemenea conține ca element structural partea generală și partea specială. În acest sens, mai menționăm că nu este îndreptățit ca structura elementelor componente ale științei și disciplinei didactice, să fie identificate prin prisma structurii actului legislativ de bază, inclusive cum este în cazul Codului contravențional. Trebuie să luăm în calcul că structura unui act legislativ este dictată de anumite cerințe de

creație legislativă, pe cînd disciplina didactică și știința juridică identifică structura și elementele obiectiv necesare pentru aceasta. Ca urmare, trebuie să identificăm că Dreptul contravențional (material) se deosebește de Dreptul procesual contravențional prin obiectul și scopurile sale. Spre exemplu, dacă dreptul contravențional (material) stabilește care fapte se consideră contravenții și corespunzător care este sancțiunea pentru acestea, așa cum și modul de aplicare a sancțiunilor, atunci dreptul procesual contravențional stabilește procedura de constatare, examinare și de adoptare a deciziilor asupra cazurilor de comitere a contravențiilor, altfel spus de aplicare a normelor de drept contravențional material. Dar, în esență, deosebirea dreptului procesual contravențional de dreptul contravențional (material) este analogică cum și în cazul dreptului penal (material) și dreptului procesual penal, a dreptului civil și dreptului procesual civil, etc.

Delimitarea dreptului procesual contravențional de dreptul administrativ. Este necesar de menționat faptul, că încă câteva decenii în urmă, contravenția era examinată exclusiv drept un act administrativ pur, iar despre perspectiva „dezmembrării” acestui domeniu de dreptul administrativ era considerată una utopică. Actualmente, cînd există o tendință a desprinderii mai multor compartimente ale dreptului în ramuri de drept aparte, la rîndul său și dreptul contravențional „s-a afirmat” ca ramură distinctă[3, 4], iar ca urmare apare și necesitatea „afirmării” dreptului procesual contravențional.

Acest fapt s-a făcut necesar anume datorită faptului că în practica juridică a Republicii Moldova, faptele contravenționale nu mai reprezintă acte administrative pure, ci mai degrabă sunt fapte de natură penală. Una din problemele existente în legislația Republicii Moldova este necesitatea și raționamentul determinării existenței unui drept procesual contravențional pur. Actualmente,

neavând un Cod de procedură contravențională într-o formă clasică, oricum nu am putea vorbi despre lipsa reglementărilor de drept procesual contravențional.

Făcând o delimitare dintre dreptul administrativ și dreptul procesual contravențional, putem releva următoarele deosebiri: dreptul administrativ privește un domeniu aparte a relațiilor de administrare a treburilor publice, unde subiecții ce sunt parte la aceste raporturi, au calitate specială de administrator și administrat (subaltern), pe când pentru a fi parte la raporturile de drept procesual contravențional subiecții nu au nevoie de o calitate specială, aceștia o dobândesc în virtutea comiterii unor delictate calificate drept contravenție, sau fiind victimă a acesteia. Actele juridice care sunt încheiate între subiecții raporturilor de drept administrativ privesc interesul cotidian, de gestionare a intereselor publice și a patrimoniului public, pe când actele juridice procesuale contravenționale poartă caracter ocazional. Dealtfel, se poate întâmpla ca o persoană niciodată în viață să nu participe la vre-un raport procesual contravențional, însă în mod neapărat fiecare cetățean va fi parte la o multitudine de raporturi de drept administrativ.

Delimitarea dreptului procesual contravențional de dreptul procesual penal. Formând părți componente ale unui domeniu legislativ unic - dreptul public, reglementările ce țin de dreptul procesual penal, ținând cont de specificul și importanța relațiilor ce formează obiectul reglementării, a format conceptual și tradițional ramură aparte de dreptul procesual contravențional. În același timp, în perioada anilor 1998-2003, atunci când s-au elaborat și s-au adoptat principalele acte legislative, cum ar fi Codul muncii, Codul civil, Codul de procedură civilă, Codul penal, Codul de procedură penală și Codul contravențional, de fapt Republica Moldova „a ratat” o bună ocazie de a consacra contravenției „un loc” în Codul penal și în Co-

dul procesual penal. Aceasta este deoarece, dacă e să analizăm conținutul și natura reglementărilor de drept contravențional și drept procesual contravențional, atunci constatăm că acestea conceptuale, iar în unele cazuri, chiar și din punct de vedere a conținutului reglementărilor, repetă integral Codul penal și Codul de procedură penală. De aici, și logic, dar și conceptual, era necesar ca normele dreptului contravențional material să-și găsească sediul în conținutul Codului penal, iar normele dreptului procesual contravențional urma să-și găsească sediul în Codul de procedură penală.

Trebuie să menționăm, că într-o mare măsură, reglementările Codului de procedură penală este aplicat în procedura contravențională. Aceasta se fundamentează pe practica CEDO, dar și pe faptul că însăși Codul contravențional stabilește norme, care indică în mod expres despre aplicabilitatea normelor Codului de procedură penală în procedura contravențională. Ne referim la prevederile articolului 425 al Codului contravențional, care stabilește că procesul contravențional se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală cu privire la mijloacele de probă și la procedeele probatorii, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod[13, art.425].

Concluzii. În concluzie, remarcăm faptul că dreptul procesual penal și dreptul procesual contravențional reprezintă două ramuri înrudite prin scopurile, metodele, dar și în mare măsură prin procedeele aplicate în vederea realizării scopurilor acestor domenii.

Referințe bibliografice:

1. Административно-процессуальное право, под ред. И. Килясханова, Ю. Кивичи др., Москва, изд. Юнити-Дана, стр. 3. (399 стр)
2. Sergiu Furdui, Argumente pro în vederea constituirii dreptului contravențional ca

- ramură de drept autonomă în sistemul de drept al Republicii Moldova, Revista Națională de Drept, 2005, nr.9, pag.27.
3. Sergiu Furdui, Dreptul contravențional, Chișinău, 2005, ed. Cartier juridic, pag. 177
 4. V. Guțuleac, Tratat de drept contravențional, Chișinău, 2009
 5. p. 2.1 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova “Despre aprobarea Instrucțiunii cu privire la ținerea lucrărilor de secretariat în curțile de apel și judecătoria nr.41 din 22.12.2003” Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.1, pag.23, precum și nomenclatorul-tip al dosarelor din judecătoria, care în punctual 4-7 indică termenul de “materiale administrative”,
 6. Коренев А.П. Административное право России: учебник: в 3 ч. / А.П. Коренев. - М., 1996. - Ч.1, стр. 212.
 7. Демин А.А. Понятие административного процесса и Административно-процессуальный кодекс Российской Федерации / А.А.Демин // Государство и право. - 1998. - № 8, стр. 30 - 31.
 8. Административное право: учебник / под ред. Ю.М.Козлова, Л.Л.Попова. - М., 1999, стр. 385 – 386.
 9. Минашкин А.В. О совершенствовании административного и административного процессуального законодательства в Украине / А.В.Минашкин // Журнал российского права. - 2001. -№ 5, стр. 150 – 153.
 10. Сорокин В.Д. Административный процесс и административно-процессуальное право / В.Д.Сорокин. - СПб., 2002, стр. 37 – 38.
 11. I. Doleaș.a., Drept procesual penal, ed. Cartier juridic, Chișinău, 2005
 12. Gh. Mateuț, Tratat de procedură penală. Partea generală, Volumul I,, ed. C.H. Beck, București, 2007
 13. Codul contravențional al Republicii Moldova,
 14. Административно-процессуальное право, под ред. И. Килясханова, Ю. Кивичи др., Москва, изд. Юнити–Дана, стр. 27

Despre autori

Igor TROFIMOV,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept privat”
a Facultății Drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: itrofimov@mail.ru
tel.: 079407544

Andrian CREȚU,
doctor în drept,
lector al Catedrei „Drept privat”
a Facultății Drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: andrian.cretu@gmail.com
tel.: 069002092

About author

Igor TROFIMOV,
PhD, associate professor,
chief of the Department “Private Law”
of the Law Faculty,
“Ștefan cel Mare” Academy of MIA
e-mail: itrofimov@mail.ru
tel.: 079407544

Andrian CREȚU,
PhD,
lecturer at the Department “Private Law”
of the Law Faculty,
Academy “Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: andrian.cretu@gmail.com
tel.: 069002092

CZU 343.7

ATACURILE DE TIP „RAIDER” - RISC CARE AMENINȚĂ INVESTIȚIILE ÎN ZONELE CU INSTABILITATE POLITICĂ

Veaceslav URSU,

doctor în drept, conferențiar universitar, Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Victor CIORBA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept

Scopul articolului dat constă în analiza unor riscuri care amenință investițiile sau afacerile care sunt la faza începătoare sau care deja sunt funcționale de mai mult timp, dar care se află în zonele cu instabilitate politică și care reprezintă de fapt o sursă principală generatoare de astfel de riscuri.

Instabilitatea politică poate determina potențialii investitori atât interni, cât și externi să renunțe la ideea de a investi într-o afacere legală, riscurile care pot apărea generând crize, inclusiv, de natură economică până la riscul de a fi preluate ilegal prin „atacuri raider”.

Atacul raider este considerat unul dintre cele mai mari riscuri pentru mediul de afaceri și cu atât mai mult în țările în care există instabilitate politică.

Tot în acest articol voi aduce câteva exemple care deja au avut loc în Ucraina, Transnistria și chiar în Republica Moldova, iar la final voi relata care sunt cele mai simple metode de opoziție față de atacurile raider, având în vedere că atacurile de tip raider vizează cel mai des afacerile profitabile și societățile comerciale cu cifre mari de afaceri.

Cuvinte-cheie: atac raider, start-up, raiderii, off-shore, corupție, default, instabilitate politică.

RAIDER ATTACKS – A RISK THAT THREATENS INVESTMENT IN AREAS WITH POLITICAL INSTABILITY

Veaceslav URSU,

associate professor. PhD, Academy “Stefan cel Mare” of MIA

Victor CIORBA,

PhD student, Academy “Stefan cel Mare” of MIA, master in law

The purpose of this article is to analyze the risks that threaten investments or businesses, that are at the beginning or are already operational for a long time, but which are in areas with political instability, that are actually the main source generating such risks.

Political instability can provoke potential investors, both internal and external, to abandon the idea of investing in a legitimate business. Occurred risks can generate crises, including economic ones, up to “raider attacks”.

The raider attack is considered one of the greatest risks for the business environment, especially in countries where there is political instability.

Also, in this article will be pointed some examples that have already happened in Ukraine, Transnistria and even in the Republic of Moldova. Finally, in this article will be reported the simplest methods of opposition to “raider attacks”, given that raider attacks target most often profitable businesses and companies with large business figures.

Key-words: raider attack, start-up, raiders, off-shore, corruption, default, political instability.

Introducere. Termenul „atac raider” a început a fi utilizat în spațiul informațional al Republicii Moldova abia prin anii 2000.

Până la acea perioadă noțiunea de „atac raider” era necunoscută atât cetățenilor simpli, cât și juriștilor profesioniști. Aceasta însă nu înseamnă că fenomene care ar nimeri sub incidența noțiunii menționate supra nu existau

în realitate.

Fenomenul „atacurilor raider” datează de mai multe secole, cu toate că termenul a fost introdus în limbajul corporativ la hotărul secolelor XIX- XX în țările Occidentului, unde proprietatea privată, economia de piață erau recunoscute oficial și erau promovate, inclusiv protejate prin legislația țărilor re-

spectivă. Realitățile și regulile economiei de piață, inclusiv concurența în calitate de catalizator al progresului, prezumau o astfel de activitate ca fuziunile benevole ale unor societăți comerciale, dar și preluarea acestora de către concurenți. Paralel cu fuziunile „prietenești” dictate de regulile pieței sau propriile planuri de afaceri ale proprietarilor, de extindere a afacerii, au început a se practica și așa-zisele „preluări neprietenești” sau chiar criminale, care au și fost desemnate prin noțiunea de „atac raider”. Atacurile raider au văzut lumina zilei împreună cu apariția pe piață a acțiunilor, atunci când a apărut posibilitatea fuziunii companiei contra voinței proprietarului acesteia.

În țările post-sovietice, inclusiv în Republica Moldova, repartizarea criminală în masă a proprietății este legată de perioada de restructurare din anii 1987 – 1991, e de menționat că pe atunci această repartizare încă nu purta denumirea de „atac raider”, din motivul că acest termen, după cum am menționat, era necunoscut.

Printre primele țări ex-sovietice, în literatura de specialitate a cărora a început a fi utilizat termenul „atac raider”, prin care să se desemneze preluarea ostilă, criminală a proprietăților, a fost Federația Rusă.

În prezent, acest termen este tot mai des utilizat de către cercetătorii altor țări post-sovietice.

Nu ne vom opri asupra descifrării și interpretării noțiunii de „atac raider”. Scopul articolului constă în a analiza unele riscuri care amenință investițiile sau afacerile în zonele cu *instabilitate politică* și care, de altfel, reprezintă o sursă principală generatoare de astfel de riscuri.

Pentru a lansa o nouă afacere sau a face o investiție într-un proiect promițător¹, dorința și disponibilitatea finanțelor nu este su-

ficientă. Un prim pas care ar trebui să se facă este analiza riscurilor capabile să influențeze demararea, iar mai apoi desfășurarea cu succes a unei afaceri. Riscurile sunt multiple și au diverse origini. Existența unor conflicte militare (chiar și „înghețate” ca în cazul Republicii Moldova), sociale, economice, religioase etc., instabilitatea politică, nefuncționalitatea instituțiilor publice centrale, nivelul înalt al corupției, toți acești factori favorizează activități de tip „raider” – adică acapararea criminală a afacerilor, „fuga” investițiilor străine din țara noastră, lezează semnificativ perspectivele relansării creșterii economice. Influența situației politice interne degradate asupra investitorilor dintr-o țară, în special asupra celor străini, generează lipsa celor două componente fundamentale - stabilitate și predictibilitate.

Republica Moldova, în acest sens, constituie un exemplu dintre cele mai elocvente, situația descrisă fiind perfect valabilă pentru ambele maluri ale Nistrului.

Chiar dacă în literatura de specialitate se vorbește despre trăsătura capitalului de „a fi fricos” și a migra spre zone mai sigure, adevărul este că acest capital este „inteligent”, își realizează evaluările proprii, legat de zone în care dorește să ajungă și să producă în condiții de profitabilitate, în condiții de siguranță rațională și acționează în consecință.

Instabilitatea politică, în general, dar și alte riscuri pe care le-am menționat, în special, pot determina potențialii investitori, atât interni, cât și externi să renunțe la ideea de a investi într-o afacere legală, riscurile menționate generând crize, inclusiv de natură economică.

De obicei, situația economică în țările unde persistă instabilitate politică nu este cea mai bună. Cu toate acestea, în ultimii ani apar un număr mare de proiecte noi de investiții și idei de business. Cele mai multe dintre acestea vizează domeniul de producere a diferitor produse, activități de deservire

¹Инвестиции под прицелом рейдеров: можно ли вкладывать деньги в украине (<https://artius.com.ua/novosti/stati/investicii-i-reyderstvo-v-ukraine/>);

a populației etc.

O mare parte din proiecte sunt încă la faza de „start-up” (adică, „începătoare”). Într-un sens general, „Start-up” este o afacere care este construită pentru ca ulterior să fie vândută, fiind axată pe căutarea unei investiții terțe. De punerea în aplicare a acestui tip de afacere se ocupă de obicei tinerii cu diferite idei, visători, care, având o idee generală de a începe un model de afaceri, încep dezvoltarea acesteia, însă lipsa experienței în domeniu, impedimentele legate de finanțare, creditare, fiscalitate ș.a.m.d. constituie factori care pot genera anumite riscuri. Cel mai mare risc în asemenea situații este posibilitatea preluării afacerii de către așa - zii „raideri”. Un proiect interesant, promițător din punctul de vedere al profitului, care parțial este în curs de desfășurare, asigurat juridic cu actele prevăzute, înregistrat la organele competente prezintă un interes deosebit pentru afaceriștii menționați. Cu ajutorul atacului raider orice afacere proprie profitabilă se poate transforma instantaneu într-o afacere „străină”, chiar și în faza de start-up. Totodată, riscului de a fi preluate ilegal, prin „atacuri raider” sunt supuse nu doar societățile comerciale aflate la faza de start-up ci și companiile cu experiență pe piață și cu cifre de afaceri mult mai mari.

În continuarea articolului vom aduce anumite exemple din practica republicii noastre, dar și din țara vecină Ucraina. Ucraina este o țară mare, comparativ cu Republica Moldova, constituie o bază importantă de resurse: naturale, umane, financiare etc., anumite piețe de desfacere atestă o lipsă de dezvoltare – toate acestea ar constitui un motiv foarte bun pentru investiții, atât interne, cât și externe.

În același timp, drepturile investitorilor în Ucraina au fost puse pe plan secundar în comparație cu interesele statului. Când în 2014 a izbucnit războiul și situația economică s-a înrăutățit brusc, a devenit necesar

să se limiteze fluxul de capital din Ucraina. Aceasta ar însemna faliment sau „default”. Prin urmare, puterea și în special Consiliul de administrație al Băncii Naționale a adoptat un ordin prin care a stabilit un moratoriu privind returnarea banilor și a profiturilor investitorilor străini.

Cea mai recentă revizuire a Băncii Naționale din Ucraina este Rezoluția din data de 03 martie 2016 №140² „Cu privire la soluționarea situației pe piețele monetară și valutară din Ucraina”. Acest document a intrat în vigoare la 5 martie 2016 și a fost valabil până la 08 iunie a aceluiași an. În partea a 3-a punctul 19, este specificat „se interzice achiziționarea, transferul de valută străină, în scopul de a efectua astfel de operațiuni ca returnarea dividendelor investitorilor străini”.

S-a creat situația în care investitorii străini care au investit banii lor în Ucraina, în scopul de a genera venituri, și pe care, pentru al doilea an consecutiv, nu le-au primit, în ciuda faptului că drepturile lor sunt protejate și de alte acte legislative ale Ucrainei. În special, în conformitate cu partea 1 a articolului 19 din Legea Ucrainei³ „Cu privire la activitatea de investiții”, statul garantează protecția investițiilor, indiferent de proprietate, precum și investițiile străine. Investitorilor, inclusiv celor străini, se asigură un regim egal, excluzând aplicarea unor măsuri discriminatorii, care ar putea împiedica gestionarea investițiilor, utilizarea și lichidarea acestora, precum și să prevadă condiții și proceduri pentru exportul valorilor investite și a rezultatelor din investițiile create. Mai mult ca atât, potrivit art. 4 din Legea „Cu privire la protecția investițiilor străine în Ucraina”, investitorilor străini le sunt garantate transferurile în străinătate al veniturilor lor

² П о с т а н о в а про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України 03.03.2016 № 140 (<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0140500-16>)

³<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

și a altor sume bănești, atât în grivne, cât și în valută străină, cu condiția ca acestea să fi fost obținute în mod legal.

În aceste circumstanțe actele normative subsidiare au fost aplicate mai presus ca actele legislative. Apare întrebarea, „Ce să faci când interesele statului sunt puse în față, devin prioritare în raport cu cele private?”.

Deși există încă o opțiune de a ieși din situația creată, investitorii nerezidenți pot primi venituri, inclusiv dividende și în moneda națională. În plus, aceștia au posibilitatea să investească întotdeauna banii câștigați în alte obiecte de investiții din Ucraina, care nu sunt interzise prin lege. Apare o întrebare retorică „De ce totuși investitorii străini refuză să investească?”.

Este cunoscut faptul că atunci când un om de afaceri decide unde să investească banii, el vrea să fie sigur că aceștia vor lucra și vom aduce profit. Dar cu acest lucru avem din nou o problemă. Corupția la toate nivelurile de guvernare, implicarea directă a instituțiilor de stat în lupta dintre concurenți favorizează infracțiunea de tip raider. Autoritățile de stat recunosc că acest fenomen există și că acesta reprezintă o amenințare majoră pentru climatul investițional al țării.

În prezent, obiect al preluării ostile poate deveni, practic, orice active. Specificitatea afacerii sau dimensiunea acesteia nu are însemnătate: schimbarea în mod forțat a proprietarilor atât a obiectelor de dimensiuni mari precum clădiri comerciale și birouri, dar și cafenele, magazine mici, ferme etc. Atacurile raider practic pot viza pe oricine. Mai degrabă, diferența poate fi în scopul preluării: revânzare rapidă a proprietății unei întreprinderi sau achiziționarea întregului complex și îndepărtarea foștilor fondatori ai afacerii pentru totdeauna. Consecințele unui atac raider depind numai de pregătirea întreprinderilor de a face față presiunilor externe și de capacitatea proprietarilor de a respinge „atacatorii”.

Cel mai des, atacul „raider” ia forma unei preluări ostile, care este însoțită de achiziționarea unui bloc mare de acțiuni, schimbarea conducerii companiei, iar în perspectivă absorbția acesteia de către o altă companie și toate acestea în disonanță cu strategia de dezvoltare și contrar viziunii consiliului de administrație. Cu toate acestea, acțiunile întreprinse de jucătorii de pe piață, în cadrul preluării ostile a unei companii, nu întotdeauna sunt în conformitate cu legea, dar, în linii generale, de obicei nu depășesc cadrul legal.

Cu totul altă situație este în Ucraina unde activitatea „raiderilor” nu se reduce la metode mai mult sau mai puțin civilizate. Cel mai des metodele folosite sunt, în primul rând, de natură penală și practic constituie un instrument de privare a drepturilor de proprietate asupra proprietății legitime cu folosirea diferitor scheme ilegale. În acest scop sunt folosite metode destul de banale: acapararea fizică a întreprinderii, falsificarea actelor, achiziționarea unui pachet de control de acțiuni, inițierea procedurii de faliment, reînregistrarea companiilor pe persoane desemnate din timp, mituirea diferitor oficiali guvernamentali și judecătorești. În același timp, „raiderii” au oportunități financiare semnificative, suficiente pentru atragerea resurselor administrative și judiciare. Situația este similară celei din Republica Moldova.

Aparent, în Republica Moldova, în viziunea guvernanților, avem o stabilitate politică, fapt care ar contribui la atragerea investițiilor străine, inclusiv ar constitui un factor determinant pentru investirea în afaceri de către cetățenii proprii. Din păcate, se atestă un reflux al ultimilor din Republică, volumul remitențelor a scăzut în ultimul timp, iar banii care sunt trimiși de către conaționali noștri de peste hotare sunt destinați consumului curent și nu sunt investiți în afaceri.

În Transnistria, în ajunul alegerilor

prezidențiale⁴, în „republică” se vehicula activ știrea despre tentativa unui atac raider de capturare a statului de către organizațiile criminale internaționale – după scenariul folosit în Ucraina, Republica Moldova, Kârgâzstan și alte țări din CSI. După cum menționau persoane importante din anturajul președintelui Evgheni Șevciuk, au apărut așa-numiții „voluntari” din mijlocul oligarhiei transnaționale, care în schimbul finanțării campaniei electorale a președintelui „republicii” să poată pune mâna pe cele mai mari active industriale și financiare din regiune.

În anii 1990 Transnistria era atractivă pentru interesele infractorilor din teritoriile învecinate. Față de Transnistria manifestau un interes sporit autoritățile criminale din Odessa, baronii din Republica Moldova, cunoscuți hoți ruși și mulți alții. Regiunea era foarte atractivă pentru doritorii de a o acapara, din perspectiva că statutul de stat nerecunoscut le va permite să o transforme într-o zonă, așa-numită „off-shore negru”. Transnistria era zguduită de războaie criminale și diferite confruntări. Autoritățile transnistrene au întreprins anumite măsuri pentru a nu admite preluarea regiunii de către autoritățile criminale, instituind propriul control asupra teritoriului vizat. Activitatea așa - zișilor lideri transnistreni (în persoana lui I. Smirnov & Co) poate fi încadrată ca fiind nu altceva decât un atac raider la nivel statal. Toate proprietățile care aparțin de drept Republicii Moldova, în hotarele recunoscute de comunitatea internațională, au fost preluate forțat și ilegal de „administrația” de la Tiraspol.

În timpul alegerilor „prezidențiale” din anul 2011, favoritul campaniei Evgheni Șevciuk, în trecut milițian, fost membru al holdingului „Sheriff”, promitea să țină cursul dezvoltării pornit de Igor Smirnov și susținerea businessului. Cu toate acestea, foarte cu-

rând a început să întreprindă acțiuni diametral opuse. De exemplu, au fost mărite taxele vamale, ceea ce a dus la reducerea venitului în bugetul de stat.

Mai mult ca atât, Șevciuk a ajuns până la faptul ca să vină cu inițiativa ca holdingul „Sheriff” să predea benevol o parte din venitul său în sumă de 250 mln dolari pentru achitarea salariilor, pensiilor și altor plăți.

Criza economică profundă generată, în primul rând, de stoparea finanțării de la Kremlin, l-a determinat pe Șevciuk de a lua decizia să mizeze pe forțele străine grupuri criminale, care ar fi interesați să obțină toate activele din Transnistria. Un rol decisiv, în acest sens, a fost jucat de Talgat Baitaziyev un miliardar din Kazahstan, care deține imobile în Europa, Kazahstan și alte țări ale lumii. Totodată, în ajunul alegerilor parlamentare, forțe politice erau angajate în destabilizarea situației. Prin intermediul internetului au fost lansate mai multe site-uri cu scopul de a lansa propagande și informații false așa ca, „Open Forum PMR» (openpmr.info), «PMR Transnistria și Rusia» (www.pmr-rf.ru) care publicau informații false plătite. Scopul tuturor acestor acțiuni era să destabilizeze situația economică din regiune și, profitând de această situație, să monopolizeze puterea executivă și legislativă pentru a fi transmisă în mâinile „păpușarilor” de la „Sheriff”. În perioada anilor 2012-2014, prin intermediul tranzacțiilor unor clienți ai SA „Agroprom” cu organizații off-shore, au fost scoase din regiune circa 900 de milioane de dolari. Pe banii obținuți în urma acestor tranzacții dubioase au fost cumpărate imobile scumpe în Germania și în alte țări din UE.

După cum putem constata, preluarea unor proprietăți poate fi operată atât prin metode criminale clasice, care pot fi încadrate juridic drept infracțiuni pasibile de pedeapsa penală, cât și prin acțiuni politice. O astfel de situație nu ar fi posibilă într-un stat în care organele statale legale ar deține pu-

⁴Над Приднестровьем нависла угроза рейдерского захвата (http://www.ng.ru/cis/2016-10-09/100_pridnestr.html);

terea efectiv.

În Republica Moldova afaceri majore au fost închise sau preluate cu forța. Privatizări⁵ importante au fost anulate, iar companiile respective naționalizate. În domeniile de import-export profitabile s-au creat monopoluri, anihilând competiția unei piețe libere. Toate acestea s-au făcut în detrimentul oamenilor de afaceri și al banului public, antrenând încălcări grave ale drepturilor omului. Beneficiarii abuzurilor asupra mediului de afaceri sunt grupați în jurul familiei prezidențiale, miniștrilor sau parlamentarilor apropiați. Nepotismul și conflictul de interese, oficiali și demnitari – acestea sunt caracteristicile marilor afaceri de la Chișinău. În Republica Moldova s-au investit din exterior milioane de euro în ultimii ani în programe anticorupție. Conform estimărilor unui expert anticorupție: „Raportat la bani, rezultatele sunt foarte slabe. Înainte de alegerile din aprilie situația se îmbunătățea. După alegeri însă, totul s-a distrus. Nu se poate lupta împotriva corupției într-un stat totalitar.” Dacă o afacere devine profitabilă, ea cade rapid în mâna „raiderilor”, adică este preluată cu forța. O mână de oameni se îmbogățește peste măsură, un aparat represiv este încurajat să se întrețină din corupția mică și medie și o țară întregă sărăcește. „A fost creată o verticală politică directă care conduce tot”. Sunt identificate o serie de „arme ale statului” folosite în acapararea afacerilor altora: anularea privatizărilor și naționalizarea; instituția prezidențială; ordonanțe și directive ale guvernului pentru crearea de situații de monopol; dirijarea ineficientă a banilor publici către firmele proprii.

Situația în care se găsește mediul de afaceri din Republica Moldova este următoarea: din fruntea statului și cu ajutorul organelor statului au fost monopolizate afaceri

⁵ Fundația SOROS Romania, „Moldova la răscruce”
Autori: IoanaAvădani, ȘtefanCâdea, Marian Chiriac,
CristianGhinea, SergiuPanainte;

profitabile, atât cele private, cât și cele care implică bani publici. Încet dar sigur, politicul a acaparat domeniile profitabile ale privatului și a încasat totodată în interes personal ceea ce trebuia să fie cheltuit în interes public. Sistemul după care s-a derulat acapararea afacerilor importante în ultimii ani este următorul⁶: Politicul controlează Executivul, Executivul hărțuiește Privatul, Privatul este forțat să întoarcă mare parte a profitului atât către funcționarii Executivului prin mită, cât și către structuri-fațadă ale Politicului. Afacerile mai mari sunt pur și simplu confiscate de așa - numiții „raideri”. Bani publici sunt deturnați și ei în buzunarele private ale conducătorilor. Vârfurile executivului sunt persoane foarte apropiate unor demnitari de stat de rang înalt, de cele mai multe ori persoane șantajabile sau cu diverse lucrări penale îngropate în sertarele procurorilor. Sistemul format din poliție, procuratură, justiție este cureaua de transmisie prin care sunt controlați oamenii de afaceri. Sistemul implică ordine executate orbește și permis în alb de a încasa mită. Oamenii de afaceri au un nume pentru acest mecanism: Sistemul. În Sistem intră invariabil afacerile medii și mari – cine refuză este prelucrat până la desființare de organele de control ale statului.

Republica Moldova este o țară săracă, în pragul colapsului. Ajutorul cetățenilor moldoveni care lucrează în străinătate este esențial. Ei trimit peste un miliard de dolari anual către familiile lăsate acasă. Orice inițiativă privată în Republica Moldova este sufocată de un sistem juridic profund corupt și o legislație contradictorie, care generează birocrație și nesfârșite ocazii de corupție. Transparency International (TI) monitorizează de mai mulți ani corupția în Republica Moldova și realizează sondaje atât în rândul oamenilor de afaceri, cât și în rândul persoanelor fizice. Sondajele TI publică grile cu informații des-

⁶Interviu avocat Vladislav Gribincea <http://crji.org/?idT=88&idC=88&idRec=4149>.

pre domeniile unde există corupție frecventă și sumele care se plătesc pentru diverse servicii. Însă în Republica Moldova s-au investit din exterior peste 50 milioane de euro în ultimii ani în programe anticorupție. Banii au fost investiți în sistemul fiscal, în departamentul vamal și în CNA.

În opinia unor analiști, corupția mică e o problemă importantă, dar rezolvabilă. Marea problemă este însă corupția politică, un drum sigur către dictatură. Metodele prin care este sufocat mediul de afaceri sunt reprezentative pentru starea în care se găsește societatea moldovenească. Cifrele sunt dezo-lante. Investitori străini aproape nu există, marile investiții au venit înainte de instaurarea regimului comunist și privesc în general utilități (energie, comunicare). Moldovenii plecați în străinătate sunt cea mai mare investiție străină directă⁷ ei trimit anual peste 1 miliard de dolari în țară. 70% din încasările la buget sunt asigurate de către Serviciul Vamal. 70% din firmele care produc un oarecare profit sunt active în Chișinău. Felul discreționar în care se aplică legea în Republica Moldova a dus la prăbușirea exporturilor românești către Republica Moldova și la suspendarea activității a 200 de firme din țara vecină. Valoarea importurilor din România a scăzut brusc la jumătate, văduvind bugetul de stat de o sumă importantă.

Uneltele de lucru ale acestui sistem sunt monopolul, anchetele și dosarele penale, naționalizarea, nepotismul. Dacă o afacere devine profitabilă, ea cade rapid în mâna raiderilor, adică este preluată cu forța. O mână de oameni se îmbogățeste peste măsură, un aparat represiv este încurajat să-și sporească veniturile din corupție și o țară întreagă sărăcește. Ironic, dacă sistemul acesta nu ar fi alimentat de cetățenii moldoveni care lucrează în străinătate, s-ar prăbuși. Banii lor

se duc pe consum, alimentat masiv din importuri. Din interviurile purtate în Chișinău, rezultă că operațiunile profitabile de import-export au fost acaparate cu ajutorul statului. Pentru a înțelege cât de bănoasă este afacerea de import – export, am consultat raportul de activitate pe anul 2008 al Serviciului Vamal: operațiunile vamale constituie 70% din încasările la bugetul de stat. Preluările forțate nu au ca singur scop profitul. Al doilea motiv major pentru care anumite afaceri au fost închise abuziv sau preluate cu forța a fost pentru a împiedica finanțări importante către partide de opoziție. Adică pentru a împiedica orice tentativă de a schimba sistemul actual.

Oamenii de afaceri intervievați susțin că în acest moment în Republica Moldova funcționează un „sistem” în care ești obligat să cotizezi, sistem păzit și controlat, cu ajutorul organelor statului.

Totuși pot fi identificate anumite metode și mijloace pentru ca afacerea să fie protejată. Practica arată că cele mai eficiente mijloace de protejare față de capturarea întreprinderii este pregătirea completă legală și fizică. Aceasta presupune, construirea un sistem de protecție împotriva oricăror atacuri din exterior. De obicei nu există una și aceeași schemă de acaparare a proprietății străine, de aceea investitorul trebuie să fie pregătit sub orice formă pentru a face față.

Cele mai simple metode de opoziție⁸ față de atacurile raider sunt:

- protecția juridică a întreprinderii (documentele fondatoare să fie bine structurate, istoria curată a privatizării, lipsa de datorii);

- concentrarea capitalului social (pa-chetul de control să fie sub controlul permanent al investitorului);

- monitorizarea permanentă a modificărilor care au loc în rândul acționarilor (ast-

⁷ ECONomist: Nr. 229/22 iulie 2009, Pag. 5 – Moldovenii care muncesc în străinătate continua sa fie pilonii economiei.

⁸Рейдеры в действии: Нападение — Защита (<https://artius.com.ua/novosti/stati/reyderyi-v-deystvii-napadenie-zashhita/>).

fel încât să nu permită cumpărarea de acțiuni de către oameni „din afară”);

– evitarea concentrării proprietăților în cadrul aceleiași întreprinderi (crearea mai multor societăți și distribuirea activelor între ele);

– îmbunătățirea activității de management precum și cea a personalului (prevenirea conflictelor, concedierea ilegală a angajaților, crearea unei imagini pozitive a companiei);

– securitate fizică sigură a imobililor (pază profesională, muncă efectivă a serviciilor de securitate);

– implicarea publicului și mass-media în combaterea atacurilor de tip raider.

Concluzie. În calitate de o primă concluzie care poate fi desprinsă din conținutul articolului este că atacurile de tip raider vizează cele mai profitabile afaceri, în speță, societățile comerciale cu cifre mari de afaceri (spre exemplu, încercarea de a prelua SA „Carmez”⁹ - în acest caz au fost implicați concurenții în persoana SA Basarabia NORD etc.), instituțiile financiare și băncile comerciale (spre exemplu, compania de asigurări „ASITO”, Victoriabank, Universalbank, Banca de Economii¹⁰ etc.), dar și micile afaceri care se află la etapa de start-up.

Dacă în țările dezvoltate preluările afacerilor sunt denumite „neprietenose”, din motiv că acțiunile săvârșite de către companiile asimilatoare se încadrează în cadrul normativ, în țările post-sovietice, inclusiv, în Ucraina și Republica Moldova, acțiunile raiderilor au o conotație criminală și pot fi încadrate ca infracțiuni pasibile de răspundere și pedeapsă penală. Totodată, raiderii autohtoni încearcă de a oferi o aparență legală acțiunilor lor, prin implicarea factorilor de decizie, a judecătorilor și a reprezentanților

organelor de drept.

Pentru țările din fostul imperiu sovetic este specific aspirațiile raiderilor de a prelua nu doar activitățile economice, ci și acapararea puterii politice, scopul fiind de a asigura afacerile capturate. Însuși statul, în persoana organelor legislative, executive, judecătorești, dar și cu ajutorul mass-media, creează premise pentru atacurile de tip raider, prin lobarea și adoptarea legislației corespunzătoare, influențarea deciziilor judecătorești convenabile raiderilor, deținerea controlului asupra activității organelor de drept.

Considerăm că instabilitatea politică a unor regiuni sau țări constituie un factor primordial care generează riscuri enorme pentru dezvoltarea economiei, în general, dar și pentru apariția oportunităților unor atacuri raider, în special. Planarea unor suspiciuni că afacerea poate fi preluată în orice moment, că investițiile nu vor aduce profiturile estimate, logic duce la abținerea unor potențiali investitori de a-și plasa investițiile în țările respective.

Oricât ar fi declarat Ucraina sau oricare altă țară din exemplele enumerate mai sus că sunt deschiși față de investitori, câtă vreme nu există o schimbare reală și implicarea directă a statului în acest sens, orice declarație de această natură va rămâne exclusiv una formală. La urma urmei, în schimbul banilor investiți fiecare își dorește să obțină profit și să fie sigur că afacerea sa va crește și că într-o bună zi aceasta nu o să devină ținta unui alt atac raider, iar statul lucrează în direcția investitorului și nu contra lui. Atâta timp cât în țările sus-menționate, corupția progresa, iar legislația se contrazice singură pe sine, investițiile din străinătate se vor lăsa așteptate.

Bibliografie:

1. Над Приднестровьем нависла угроза рейдерского захвата http://www.ng.ru/cis/2016-10-09/100_pridnestr.html.
2. Всеукраинское юридическое издание

⁹Raiderii „Roșii” atacă SA „Carmez” <http://www.cu-raj.net/?p=18131>.

¹⁰Moldova – Rider SRL <https://www.zdg.md/editia-print/investigatii/moldova-raider-srl>.

- «Юридическая газета» № 14 (512) от 05.04.2016 года Рубрика «Аналитика. Инвестиции».
3. Портал бизнес новостей business.ua 25 апреля 2016 года Рубрика «Колонки»;
 4. Портал бизнес новостей business.ua 4 мая 2016 года Рубрика «Колонки».
 5. Инвестиции под прицелом рейдеров: можно ли вкладывать деньги в Украину? <https://artius.com.ua/novosti/stati/investicii-i-reyderstvo-v-ukraine/>.
 6. Fundația SOROS Romania, „Moldova la răscruce” Autori: Ioana Avădani, Ștefan Căndea, Marian Chiriac, Cristian Ghinea, Sergiu Panainte.
 7. ECoNOMIST: Nr. 229/22 iulie 2009, Pag. 5 – Moldovenii care muncesc în străinătate continua sa fie pilonii economiei.
 8. Raiderii „Roșii” atacă SA „Carmez” <http://www.curaj.net/?p=18131>.
 9. Moldova – Rider SRL <https://www.zdg.md/editia-print/investigatii/moldova-raider-srl>.
 10. http://www.transparency.md/index.php?option=com_content&task=view&id=480&Itemid=49.
 11. Interviu avocat Vladislav Gribincea <http://crji.org/?idT=88&idC=88&idRec=4149>;
 12. Закон України Проінвестиційну діяльність <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
 13. Рейдеры в действии: Нападение — Защита (<https://artius.com.ua/novosti/stati/reyderyi-v-deystvii-napadenie-zashhita/>).

Despre autor

Veaceslav URSU,
doctor în drept,
conferențiar universitar al Catedrei
„Științe penale” a Facultății Drept
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: ursuveaceslav@rambler.ru
tel.: 079402824

Victor CIORBA,
master în drept, doctorand
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: victorash@mail.ru
tel.: 069520420

About author

Veaceslav URSU,
PhD, associate professor
of the Department “Criminal Sciences”
of the Law Faculty
of the Academy “Stefan cel Mare” of MIA
e-mail: ursuveaceslav@rambler.ru
tel.: 079402824

Victor CIORBA,
master in law, PhD student
“Stefan cel Mare” Academy of MIA
e-mail: victorash@mail.ru
tel.: 069520420

CZU: 343.3/.7 : 349.6

ÎN CĂUTAREA UNEI NOȚIUNI ADECVATE A INFRAȚIUNII DE POLUARE A APEI, ADAPTATĂ LA EXIGENȚELE MATERIEI DE MEDIU

Marcel BOȘCANEANU,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Stabilirea regulilor de incriminare a faptelor ce atentează la valorile de mediu, cu inevitabile repercusiuni asupra persoanei și bunurilor sale, ar fi de neconceput fără o definiție a fenomenului cu luarea în considerare a prescrierilor date de știința și legislația în domeniu. Aceasta se cere în condițiile în care calitatea reglementării în domeniul protecției apelor prin măsuri de drept penal este, prin esență, diminuată de lipsa conlucrării între domeniile dreptului, cel penal cu cel al mediului care se impune tot mai insistent în ultima perioadă prin particularitățile sale.

Cuvinte-cheie: poluare, mediu, resurse acvatice, consecințe prejudiciabile, noțiune, infracțiune, legislație.

LOOKING FOR A SUITABLE TERMS OFFENSE OF WATER POLLUTION, ADJUSTED TO THE NEEDS OF ENVIRONMENTAL MATERIAL

Marcel BOȘCANEANU,

PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Establishing rules to criminalize acts threatening environmental values, with inevitable repercussions on the person and his property would be unthinkable without a definition of the phenomenon taking into consideration the prescriptions given by science and legislation. This is required under the regulatory quality in water protection through criminal law is, in essence, diminished by lack of cooperation between the fields of law, criminal law and the environmental sector that requires more strongly lately by its peculiarities

Keywords: pollution, environment, water resources, injurious, concept, crime, legislation.

Introducere. Cunoașterea și înțelegerea esenței reglementărilor într-un domeniu sau altul, ar fi de neconceput fără o tălmăcire a termenilor prin ai defini, caracteriza, altfel spus, interpreta sub toate aspectele și tehnicile promovate de veacuri de către știință și cercetare. Este și cazul noțiunii infracțiunii de poluarea apei, pe fundalul în care dreptul la apă potabilă și la salubritate se înscrie în rândul noilor drepturi fundamentale, emergente ale omului, cu un aspect special și autonom al dreptului la mediu [10, p. 69].

Metode și materiale utilizate. La realizarea studiului de față, au fost folosite un spectru larg de surse sub formă de legi, manuale, monografii, articole științifice publicate în țară și în străinătate, atât în domeniul dreptului penal, cât și în materie de mediu. Studiarea și analiza acestora nu ar fi fost posibilă în mod eficient decât prin utilizarea metodelor de cercetare, de genul: *observația,*

metoda deducției, metoda calitativă, metoda istorică precum și cea sistemică.

Rezultate obținute și discuții. Încercarea științei penale autohtone de a defini și califica „unilateral” fenomenul poluării, în special al apei, s-ar justifica prin faptul că la acel moment (în anul 2002), legislația apelor [2] nu definea noțiunea de poluare a apei. Însă, ne punem întrebarea, cum rămâne cu celelalte norme speciale în domeniul protecției apelor, care la acel moment defineau expres noțiunea de poluarea apei, printre altele, destul de calitativ pentru timpurile de atunci. Bunăoară, metodica provizorie de estimare a prejudiciului cauzat prin încălcarea legislației apelor [6], definea poluare apei ca fiind *modificarea proprietăților apei (chimice, fizice și biologice), în urma activității antropice în comparație cu cele naturale, care fac această apă total sau parțial improprie pentru utilizare.* De fapt o noțiune

asemănătoare este oferită și de altă lege [5] în domeniu, adoptată și mai devreme, încă în anul 1996. Ori, nu existau suficiente surse care să arate legiuitorului stilul de interpretare a fenomenului poluării apei. Aceiași situație este atestată și în doctrină care exact în acea perioadă definea în mod expres și explicit, inclusiv la nivel național, noțiunea de poluarea apei [18, p. 127], iar deja din anul 2011 și de noua lege a apelor [3, art. 2]. Cu toate acestea, nici până astăzi doctrina penală nu și-a pus întrebarea dacă poziția adoptată atunci cu ocazia definirii noțiunii de poluare a apei la nivel de infracțiune este una corectă, nu este contradictorie celei împărtășite de știința mediului sau de legislația în domeniu, odată ce în practică ceva nu merge cu incriminarea penală a categoriilor de fapte avute în vedere. Ori, nu se mai săvârșesc infracțiuni de poluare a apei?, de ce atunci toate statisticile și strategiile de dezvoltare durabilă a componentei discutate (apa) arată la compoziția alterată a apelor de pe teritoriul Republicii Moldova. În consecință, toate aceste considerente, dar și cele ale faptului că însăși legislația apelor cunoaște anumite contradicții în definirea fenomenului poluării, determină astăzi la o consolidare a eforturilor ce urmează a fi îndreptate spre a avea o viziune unanimă asupra fenomenului poluării apei cu mici diferențe văzute din optica acțiunilor, mijloacelor de săvârșire, gradul de pericol generat, precum și a gradului de influență negativă a consecințelor poluării. În caz contrar, nesupunerea normelor de incriminare penală a faptelor de poluare acvatică la cerințele și exigențele pe care le impune materia de mediu, impusă, la rândul ei a se conforma unor legități obiective de funcționare a factorilor protejați, nu are decât să avantajeze pe cei tentați de îmbogățirea pe seama poluării resurselor de apă (deversarea fără autorizație a apelor menajere sau cu nerespectare condițiilor stabilite).

Revenind la necesitatea revizuirii conceptului ce a stat până nu de mult la baza definirii noțiunii de poluare acvatică, insis-

tăm asupra cercetării multidimensionale a fenomenului în discuție cu intenția explicării particularității lui, distingerii de alte fenomene asemănătoare, actualmente confundabile, iar ulterior sugerării legiuitorului de a ține cont de esența noțiunii la reformularea de mai departe a conceptului de poluare acvatică în materie penală.

Înainte de toate, ținem să amintim că termenul poluare este folosit și trebuie să fie folosit doar cu ocazia descrierii acțiunilor de degradare, alterare, viciere sau, altfel spus, acțiunii ce face să devină nocivă o componentă sau alta a mediului. Deși este sinonim cu termenii, a murdări, a profana, a infecta, impurifica, aceștia din urmă sunt utilizați în contexte diferite, pentru a descrie o stare similară, dar caracteristică altor categorii de bunuri, altele decât cele de mediu (factori de mediu: apă, sol, aer, floră sau faună, etc.). Or, atunci când este murdărit, pângărit sau profanat un bun oarecare (automobil, sacou, casă etc.) nu vom putea spune că acestea au fost poluate, iar remedierea lor se face, de asemenea pe alte căi, după alte reguli și prin diferite mijloace.

Toate aceste precizări, considerăm noi sunt obiective și adecvate, făcând posibilă distincția între diferite domenii sau mecanisme de responsabilizare, dar și de percepție și exprimare corectă sub aspect stilistic și semantic. În pofida faptului că etimologic cuvântul poluare vine din latinescul *polluero*, *-ere* înseamnă a murdări, a pângări, a profana, după cum afirmă și unii autori [13, p. 7] consacrați domeniului, acesta desemnează o acțiune prin care se degradează *mediul*. Deci, după cum se observă din conținutul frazei citate, autorul pune accentul pe *acțiunea prin care se degradează mediul*, aparținând omului, și pe bună dreptate. Or, așa cum menționează în aceiași lucrare, poluarea constituie, în primul rând, opera omului, el însuși element structural de importanță capitală a mediului, care beneficiază de rezultatele pozitive ale activității sale, dar suportă și calitățile negative ale acesteia. După

părerea noastră, anume activitatea omului și consecințele sale prezintă interes pentru justiție, mai ales în materie penală, deoarece această activitate poate fi și naturală, ca un fenomen al poluării (vulcani, furtuni, producerea unor deșeuri ale activității vitale a diferitor specii, viermi, paraziți, etc.), dar care sunt niște fenomene natural-obiective, independente de implicația omului. Pe această cale trebuie de distins și între noțiunile de *poluant* și *poluator*. Doar cel din urmă, poate fi responsabilizat prin măsuri juridice de constrângere, fiind omul ce a determinat prin activitatea sa modificarea negativă a unei componente de mediu, a influențat negativ asupra echilibrului ecologic, fapta căruia a generat sau cel puțin este susceptibilă de a genera în viitor o daună ecologică, adesea ireversibilă și iremediabilă. Astfel, poluantul poate fi atât de origine naturală (vulcan, furtună), cât și de origine umană (unități de transport, întreprinderi), pe când poluator poate fi considerat doar omul prin acțiunile sale.

Deci, până a trece nemijlocit la definierea noțiunii de poluare acvatică, considerăm necesar a face referință la primele formulări ale acesteia cu intenția de a arăta specificul fenomenului din perspectiva delimitării lui de altele efecte care de multe ori sunt consecutive și datorate poluării.

Încă în anul 1961, în cadrul Conferinței internaționale de la Geneva privind situația poluării apelor din Europa, s-a definit poluarea apei ca fiind „modificarea, directă sau indirectă, a compoziției sau stării apelor unei surse oarecare, ca urmare a activității omului, în așa măsură încât ele devin mai puțin adecvate tuturor sau numai unora din utilizările pe care le pot căpăta în stare naturală”. Ulterior, s-au făcut propuneri de completare a acestei definiții, cu precizări privind folosințele afectate și aspectele extraeconomice, degradarea peisajului, stânjenirii pescuitului etc., [15, p. 164]. Oprindu-ne pentru o scurtă interpretare asupra sensului noțiunii enunțate, este important să punctăm că aceasta are în vedere orice activitate a omului,

desfășurată prin orice metode sau cu orice fel de mijloace fără a se limita prin a le enumera pe unele sau altele, care au modificat doar compoziția sau starea apelor în așa fel încât acestea au devenit mai puțin adecvate unor sau tuturor utilizărilor. Așadar, se consideră poluare a apei doar acțiunile ce au generat consecințe neesențiale pentru viața și sănătatea omului, acestea chiar, nefiind în stare să-i dăuneze dacă se va abține de la folosința apei în condiții normale. Deci, considerarea poluării nu este legată nici într-un fel de daunele aduse mediului sau omului, nefiind necesare pentru a o califica. Cu atât mai mult, nici poluarea în general nu se supune cerinței de a fi însoțită de daune asupra mediului sau persoanei, acest lucru fiind clar și unanim recunoscut încă prin anul 1982 în documentele internaționale cu privire la poluare, intitulate „Regulile de la Montreal”. Potrivit acestora se spune că poluarea este „orice introducere de către om în mediu, direct sau indirect” a unor substanțe sau energii cu efecte vătămătoare, *de natură să pună în pericol* sănătatea omului, să prejudicieze resursele biologice, ecosistemele și proprietatea materială, să diminueze beneficiile sau să diminueze alte utilizări legitime ale mediului [17, p. 56]. Din această manieră a definirii, observăm că se adaugă doar consecințele de natură să pună în pericol integritatea componentelor de mediu sau sănătatea omului, fără a specifica și obligativitatea existenței daunei pentru ca poluarea să fie considerată.

Ulterior acestei perioade, conținutul textelor prin care s-a definit noțiunea de poluare a apei a cunoscut o evoluție specifică de la stat la stat sau chiar de la doctrină la stil și tactică de reglementare. Spunem aceasta, pentru a scoate în evidență discrepanțele între tehnica definirii noțiunii în cauză de către doctrina națională și cea a reglementării prin intermediul textelor unor legi (de mediu sau penale). Cu atât mai mult, divergențele se identifică nu numai între doctrină și legislație, ci chiar între doctrinarii autohtoni, precum și în legislație între unele legi speci-

ale ale domeniului, precum între acestea și cele penale ce incriminează faptele de poluare acvatică. Ba mai mult, nici jurisprudența nu se grăbește în a uniformiza viziunea asupra fenomenului poluării apei în procesul de interpretare și aplicare a legii. Deci, așa cum spuneam, există o diferență însemnată între textul Legii apelor nr. 272/2011 ce definește noțiunea de poluare a apei și cel al art. 229 din Codul penal al Republicii Moldova ce incriminează aceeași faptă, adică poluarea apei, ne mai vorbind de alte legi speciale în domeniu [5, art. 2]. Potrivit primei, poluarea acvatică înseamnă *introducerea directă sau indirectă, ca rezultat al activității umane, a unor substanțe sau a căldurii în aer, în apă ori sol care poate prezenta riscuri pentru sănătatea umană sau pentru calitatea ecosistemelor acvatice ori a ecosistemelor terestre, ce depind în mod direct de ecosistemele acvatice, care duce la deteriorarea bunurilor materiale sau care dăunează ori afectează negativ serviciile și alte folosințe legale ale mediului*. În același timp, Codul penal al Republicii Moldova în art. 229 definește poluarea apei drept acțiunea de *infectarea sau altă impurificare a apelor de suprafață ori subterane cu ape uzate sau cu alte deșeuri ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor industriale, agricole, comunale și de altă natură, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile regnului animal sau vegetal, resurselor piscicole, silviculturii, agriculturii sau sănătății populației ori a provocat decesul persoanei*. Prin urmare, din textul noțiunilor prezentate se observă o diferență esențială atât de formulare, cât și de concept, ceea ce nu ar trebui să se întâmple, evident cu excepția diferențierii prin adăugirea sensului penal, doar în partea ce impune condiția generării de daune considerabile mediului sau persoanei, cu toate că și aceasta este un subiect ce incită la discuții. Da se înregistrează și în legislația altor state o diferență între modul de definire a noțiunii generale de poluare a apei și a celei, așa numite speciale, odată ce se referă la un domeniu aparte, adică cel penal – infracțiune de

poluare a apei, însă nu atât de pronunțată, aceasta rezumându-se doar la mici diferențe legate de descrierea acțiunilor condamnabile și a gradului de pericol al consecințelor poluării pentru mediu sau om.

Așadar, potrivit pct. 51 din anexa nr. 1 la Legea apelor a României [4], *poluarea apei înseamnă introducerea directă sau indirectă, ca rezultat al activității umane, a unor substanțe, sau a căldurii în aer, apă sau pe sol, care poate dăuna sănătății umane sau calității ecosistemelor acvatice sau celor terestre dependente de cele acvatice, care poate conduce la pagube materiale ale proprietății, sau care pot dăuna sau obstructiona serviciile sau alte folosințe legale ale mediului*. La rândul ei, noțiunea infracțiunii de poluare a apei este definită prin art. 92 al aceleiași legi, care presupune *evacuarea, aruncarea sau injectarea în apele de suprafață și subterane, în apele maritime interioare sau în apele mării teritoriale de ape uzate, deșeuri, reziduuri sau produse de orice fel, care conțin substanțe, bacterii sau microbi în cantitate sau concentrație care poate schimba caracteristicile apei, punând în pericol viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanelor, viața animalelor, mediul înconjurător, producția agricolă sau industrială ori fondul piscicol, constituie infracțiune*.

După cum se observă din compararea textelor din legea apelor a României și cea a Republicii Moldova ce definesc noțiunea de poluare a apei, cea din legislația de mediu a țării noastre este inspirată în mare parte din legislația României datorită acelorași tendințe, credem noi, de armonizare cu cea a Consiliului European: nr. 2000/60/CE din 23 octombrie 2000 privind stabilirea unui cadru de politică comunitară în domeniul resurselor de apă¹. Astfel, textul noțiunii în cauză

1 Directiva 2000/60/CE constituie unul din cel mai amplu instrument legislativ la nivel european din domeniul protecției și folosirii raționale a apei. Scopul acestui document constă în stabilirea unui cadru comun pentru protecția apelor de suprafață interioare, a ape-

este preluat de doctrina autohtonă, regăsindu-se deja din 2014 în diferite lucrări cu caracter metodico-didactic [12, p. 74]. Din păcate același lucru nu se întâmplă la nivel de reglementare.

Deci, dincolo de problema neconcordanței între textele din legile naționale ce definesc noțiunea de poluare a apei, mai constatăm o divergență de opinii sau, mai bine zis, de inspirație și prezentare a noțiunii de poluare a apei de către doctrinari în diferitele materiale cu caracter didactic sau științific. Bunăoară, un grup de autori [19, p. 157], cu ocazia elaborării materialului metodic destinat inspectorilor de mediu, definește noțiunea de poluare a apei drept *acțiunile de deversare sau introducere prin alte metode a substanțelor nocive în obiectivele de apă, care duc la înrăutățirea calității ori negativ influențează starea lor, a terenurilor aferente – acțiuni interzise sau limitate special de actele normative acvatice*. Un alt autor [8, p. 290] definește noțiunea de poluare a apei în sensul alterării proprietăților fizice, chimice sau biologice ale apei, produsă direct sau indirect prin activitatea umană, care face ca apele să devină improprie folosirii normale în scopurile în care lucrul acesta era posibil înainte de a surveni alterarea. După cum recunoaște însăși autorul, această din urmă definiție a poluării apei este cea mai reușită, fiind citată din Legea apelor a României din 1974 [4, art. 10 alin.2] care a păstrat acest conținut și în pct. 20 din anexa nr. 1 a Legii apelor din 1996, potrivit căruia poluarea apei înseamnă *orice alterare fizică, chimică, biologică sau bacteriologică a apei, peste o limită*

lor tranzitorii și de coastă și subterane care să prevină deteriorarea, să prevină și să amelioreze starea actuală a ecosistemelor acvatice, dar și a ecosistemelor terestre și a zonelor umede, să promoveze utilizarea durabilă a apelor, încetarea imediată a evacuărilor, emisiilor sau pierderilor de substanțe periculoase, contribuirea la diminuarea efectelor inundațiilor și secetei.

admisibilă stabilită, inclusiv depășirea nivelului natural de radioactivitate produsă direct sau indirect de activități umane, care o fac improprie pentru o folosire normală în scopurile în care această folosire era posibilă înainte de a interveni alterarea. După anul 2006 aceasta a fost modificată, actualmente regăsindu-se în conținutul art. 51 din anexa nr. 1 la Legea apelor a României, cu textul citat mai sus. Calitatea definirii respective este sesizată și de alți autori autohtoni [16, p. 24], chiar în timpurile mai actuale, agreând și citând în lucrările lor aceeași noțiune.

În ce privește poziția celor ce înfăptuiesc justiția asupra esenței și conținutului noțiunii de poluare a apei, constatăm că aceasta în general nu se conformează uniformității, aderând prin intermediul adoptării unor hotărâri explicative [7, pct. 27] la o noțiune mai veche, formulată încă în anul 1961 în cadrul Conferinței de la Geneva privind situația apelor din Europa.

După o amplă analiză a conținutului și sensului textului ce definește infracțiunea de poluare a apei la nivel național, ne permite să distingem conceptul ce a stat la baza formulării conținutului normei de incriminare penală a faptei ce o caracterizează. Evident, este un concept, după părerea noastră greșit, ce are ca punct de reper gravitatea consecințelor poluării apei asupra mediului și persoanei, deși însăși titlul infracțiunii se rezumă la sintagma „poluarea apei” fără a cuprinde și daunele considerabile, ceea ce ne face să credem că ar fi fost mai corect. În acest caz, dispăreau toate nedumeririle și pretențiile asupra conținutului normei de la art. 229 CP RM, fiind în drept a fi intitulată „Cauzarea de daune în urma poluării apei”, iar infracțiunea de poluare a apei urma să fie prevăzută de o normă aparte, care să prevadă o altă sancțiune, mai blândă în comparație cu prima. Cu toate că varianta înscenată nu e una din cele mai reușite, totuși pare a fi una mult mai inspirată decât actuala. Prin urmare, modelul după care a fost formulat textul actualei norme, poate crea serioase confuzii,

dând temei de a înțelege că poluarea apei este aceeași daună de mediu, odată ce sunt reglementate printr-o singură normă, respectiv sunt supuse aceleiași pedepse.

Deci, în împrejurările în care ne-am pomenit, ne vedem obligați să explicăm că deși poluarea descrie starea degradată a unor factori de mediu, aceasta nici pe departe nu este echivalentul daunei de mediu. Poluarea constituie un dezechilibru, o stare de nesiguranță, o disfuncție a componentelor de mediu generată prin simpla vătămare, atingere neesențială ce se poate restabili, reechilibra fără intervenția omului chiar. În același timp, starea de poluare reprezintă o sursă de pericol la adresa mediului ce riscă să se transforme în daune atunci când nu reușește să se reechilibreze fără intervenția omului, fapt ce presupune deja cheltuieli necesare a fi suportate de autoritățile pentru depoluare, deci, poluarea este cauza daunei care, de regulă, o precede. Aceasta din urmă constituie temeiul declanșării răspunderii penale, cu reale pârghii de responsabilizare, mult mai represive, dar și mai eficiente în procesul prevenirii daunei. Așa cum afirma autorul român Mircea Duțu într-o lucrare a sa din 1996 [11, p. 120] *modificarea unui echilibru nu este în mod necesar o sursă de prejudiciu (daună): poate fi vorba de o situație tranzitorie, prealabilă formării unui nou echilibru. Prejudiciul ecologic presupune o atingere care lasă sechele de durată, permanente chiar. Într-adevăr, după cum afirmam și alți autori mai devreme [9]. Echilibrul ecologic reprezintă o stare de balanță între componentele mediului și procesele ce contribuie la existența îndelungată a sistemelor naturale și artificiale sau la dezvoltarea succesivă a acestora, pe când dezechilibrul ecologic în mediu este considerat drept stare anormală, stare de poluare. Ori, după cum susțin și alți autori [13, p. 163] poluarea constă din acțiuni care pot produce ruperea echilibrului ecologic.*

O altă cauză ce afectează calitatea noțiunii de poluare a apei din perspectivă infracțională, iar pe cale de consecință face

difuză percepția unei atare componente o constituie, credem noi, însăși tehnica formulării textului ce definește fenomenul poluării apei atât în legislația penală, cât și în doctrină. La prima vedere pare a fi neimportantă constatarea de față, însă claritatea cu care trebuie să vină legislația în materie de mediu asupra unor fenomene specifice ei este determinantă în formularea de mai departe a conținutului și sensului noțiunilor din alte legi care au misiunea de a califica corect și incrimina faptele descrise. Cheia succesului trebuie căutată mai degrabă în simplitate, decât în descrierea exagerată a șirului de acțiuni, mijloace și consecințe care să ducă la considerarea infracțiunii avute în discuție. Așa, de fapt, s-a procedat la formularea textului actual al art. 229 CP RM, odată ce enumeră șirul acțiunilor (infectarea și impurificarea), a categoriilor de substanțe (ape uzate sau deșeuri), a surselor de la care provin (instituții, organizații, întreprinderi...), precum și a categoriilor de obiecte la care se atentează. Ori, nu devine mai confuz și neclar, pasibil de interpretare în interese meschine, textul prin care legiuitorul se limitează la a numi doar unele acțiuni, substanțe sau surse, evitându-le astfel pe toate celelalte. Dacă e să analizăm cu atenție, sub incidența legii penale în textul actual al art. 229 CP RM nu vor nimeri cei care au aruncat în ape substanțe toxice (carburanți, detergenți sau pesticide), deoarece aceasta cere pentru considerarea infracțiunii doar impurificarea apelor cu ape reziduale sau deșeuri. Același lucru se întâmplă și în cazul enumerării surselor de la care acestea provin (întreprinderi, instituții...), creându-se impresia că poluarea apei cu substanțele ce provin de la alte entități sau persoane nu se referă la infracțiunea descrisă. Tot astfel, deși considerând-o cu mult mai calitativă noțiunea definită prin textul de la art. 2 al Legii apelor, rămâne și ea a fi una „greoaie” și nesistematizată odată ce se enumeră căile de poluare (direct sau indirect), mijloace (prin introducerea în aer, apă sau sol) sau în detalii categoria obiectelor de

atentare.

Concluzii. Drept urmare la cele constatate și sugerate în textul de mai sus, propunem un nou text care să definească noțiunea de bază, în materie de mediu a fenomenului poluării, care urmează a să constituie punctul de reper prin a fi preluată la formularea textelor normelor diferitor domenii de incriminare.

Prin poluarea apei urmează să se înțeleagă *modificarea, pe orice căi sau prin orice mijloace a compoziției apei, ca rezultat al activității umane, devenind astfel improprie utilizării în condiții normale și care poate prezenta pericol pentru mediu natural și artificial, viața și sănătatea omului.*

După cum se observă, noțiunea recomandată este una generală și sistematizată, explicită și a tot cuprinzătoare, nelăsând loc de interpretare, fără a omite anumite acțiuni, căi sau mijloace odată ce se referă la absolut toate.

Pe această „platformă” ar fi binevenită construcția de mai departe a noțiunii prin care urmează a fi definită și infracțiunea de poluarea apei prin adăugirea acțiunilor condamnabile și a gradului consecințelor necesare a fi întrunite pentru conferirea caracterului penal.

La formularea noțiunii infracțiunii de poluare a apei s-ar putea chiar de mers după modelul normei ce incriminează fapta de poluare a apei din Codul penal al Germaniei, care se rezumă doar la a menționa acțiunea care a determinat poluarea și sancțiunea pentru aceasta. Potrivit acesteia *orice persoană, care cu intenție și fără a avea o autorizație valabilă, poluează apa sau îi alterează calitatea va fi pedepsită cu închisoare de până la 5 ani.* Evident, norma respectivă urmează doar a fi coroborată cu cea din legea specială în materie (Legea nr. 272/2011) care explică ce înseamnă poluarea apei.

De fapt, această tehnică a reglementării normelor penale este agreată și apreciată de mult timp de către doctrina penală. Încă prin anul 1969, autoarea N. Kuznețova menționa

într-o lucrare de a sa [21, p. 117] că legea penală trebuie să fie cât mai laconică, iar după volum cât mai restrânsă. În același timp, excesul de sistematizare poate deveni chiar mai dăunător pentru înțelegere și distingere a obiectului nemijlocit al infracțiunii, dar și latura obiectivă prin care se exprimă esența căilor de atentare.

Deci, pentru a ne încadra în limitele rezonabilului impuse de tehnica legiferării, pentru a garanta o comoditate mai avansată celor ce urmează a o aplica și pentru a nu lăsa loc de interpretare, considerăm a descrie în textul normei de incriminare a faptei penale de poluare a apei componența ei în întregime.

La etapa de față, am vedea noțiunea infracțiunii de poluare a apei definită în sensul *acțiunii de introducere în ape pe cale directă sau indirectă, ca rezultat al activității umane, a unor substanțe de orice fel care au schimbat caracteristicile apei generând, astfel, un pericol iminent pentru mediu natural și artificial, producția agricolă și industrială, viața și sănătatea omului, constituie infracțiune.*

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova. Nr.985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din.13.09.2002.
2. Codul apelor al Republicii Moldova, nr. 1532 din 22.06.1993. Monitorul Parlamentului Nr. 10 din 01.10.1993. Abrogat din 26.10.13 prin LP272 din 23.12.11
3. Legea apelor, nr. 272 din 23.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 81 din 26.04.2012.
4. Legea apelor nr. 107 din 25 septembrie 1996. În: Monitorul Oficial al României, nr. 244 din 08.10.1996.
5. Legea cu privire la zonele și fișile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă, nr. 440-XIII din 27.04.1995 din 27.04.2012. În: Monitorul Oficial nr. 043 din 03.08.1995.
6. Hotărârea Ministerului mediului nr. 1808

- din 18.08.1999. Metodică provizorie de estimare a prejudiciului cauzat mediului înconjurător prin încălcarea legislației apelor (poluarea apelor subterane). În: Monitorul Oficial Nr. 106 din 30.09.1999.
7. Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației ecologice în cadrul examinării cauzelor civile, nr. 3 din 24.12.2010.
 8. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p.
 9. Dediu I. Dicționar - enciclopedic ecologic, Chișinău, 1990. 271 p.
 10. Duțu M., Duțu A. Răspunderea în dreptul mediului. București: Editura Academiei Române, 2015, 480 p.
 11. Duțu M. Dreptul mediului. București: Editura economică, 1996. 369 p.
 12. Isac A., Mărgineanu G., Andreev A. Ghid privind legislația în domeniul managementul resurselor de apă și protecția mediului înconjurător. Chișinău: Elan poliograf, 2014. 304 p.
 13. Lupan E. Tratat de dreptul protecției mediului. București: C.H. Beck, 2009. 693 p.
 14. Lupan E. Dicționar de protecție a mediului. București: Lumina Lex, 1997. 231 p.
 15. Marinescu D. Tratat de dreptul mediului. București: Universul juridic, 2008. 772 p.
 16. Șaptefrați C. Dreptul ecologic. Chișinău, 2013, p. 24.
 17. Trofimov I., Ardelean G., Crețu A. Dreptul mediului. Chișinău: Bons Offices, 2015, 320 p.
 18. Trofimov I. Dreptul mediului. Chișinău: Elena- VI, 2002. 203 p.
 19. Zamfir P., Strătilă V., Istrati S., c.a. Manual pentru inspectorii de stat de mediu. Chișinău: Reclama, 2003. 214 p.
 20. Șaptefrați C. Dreptul ecologic. Note de curs. Chișinău, 2013. 40 p.
 21. Кузнецова, Н.Ф. Преступление и преступность. Москва: Юридическая литература, 1969. 290 с.

Despre autor

Marcel BOȘCANEANU,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: marcel842002@mail.ru
tel: 069593182

About author

Marcel BOȘCANEANU,
PhD student,
Academy „Ștefan cel Mare” of MIA
e-mail: marcel842002@mail.ru
phone: 069593182

CZU 342.72/.73

ANALIZA CADRULUI NORMATIV PRIVIND DATELE CU CARACTER PERSONAL

Eugenia GUGULAN,
doctorandă, lector universitar,
Academia "Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova

Dreptul la viață privată este dreptul nostru de a păstra o zonă din jurul, inclusiv acele lucruri care ne aparțin precum și de acasă, corp, sentimente, secrete și identitatea. Confidențialitatea ne permite să alegem care sunt disponibile pentru alții părți ale zonei și pentru a controla modul și perioada de a fi utilizate pentru a alege piesele pe care le oferim altora.

Îmbunătățirea cadrului legal privind datele cu caracter personal este binevenită, dar, din păcate, studiul realizat remarcă o serie de probleme. În acest articol, autorul efectuează analiza teoretico-aplicativă a legislației, problemele existente în jurisprudența națională și internațională.

Cuvinte-cheie: date cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal.

ANALYSIS OF THE NORMATIVE FRAMEWORK ON PERSONAL DATA

Eugenia GUGULAN,
PhD student, university lecturer,
"Ștefan cel Mare" Academy of MIA of the Republic of Moldova

The right to privacy is our right to preserve an area around, including those things that belong to us as well as home, body, feelings, secrets and identity. Privacy enables us to choose which parts of the area are available to others and to control the manner and period of being used to choose the parts that we offer to others.

Improving the legal framework on personal data is welcomed, but unfortunately after survey are noted a number of problems. In this article the author performs theoretical and applied analysis of legislation, the existing problems in national and international jurisprudence.

Key-words: personal data, personal data processing.

Introducere. Cadrul normativ-general privind datele cu caracter personal cade sub incidența reglementărilor Legii nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal [9].

E de menționat că scopul prezentului act normativ constă în asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, în special a dreptului la inviolabilitatea vieții intime, familiale și private.

Domeniul de acțiune al prezentei legi se extinde asupra:

a) prelucrării datelor cu caracter personal efectuate în cadrul activităților desfășurate **de operatori aflați pe teritoriul Repu-**

cii Moldova;

b) prelucrării datelor cu caracter personal efectuate **în cadrul misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale Republicii Moldova**, precum și de către alți operatori aflați în afara teritoriului țării, dar pe teritorii în care se aplică dreptul intern al Republicii Moldova, în temeiul dreptului internațional public;

c) prelucrării datelor cu caracter personal **efectuate de operatori aflați în afara teritoriului Republicii Moldova, cu utilizarea mijloacelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova**, cu excepția cazului în care aceste mijloace nu sînt utilizate decît în scopul tranzitării pe teritoriul Republicii Moldova a datelor cu caracter personal care fac

obiectul prelucrării respective;

d) **prelucrării datelor cu caracter personal în cadrul acțiunilor de prevenire și investigare a infracțiunilor, punerii în executare a sentințelor de condamnare și al altor acțiuni din cadrul procedurii penale sau contravenționale în condițiile legii.**

Prelucrarea datelor cu caracter personal – orice operațiune sau serie de operațiuni care se efectuează asupra datelor cu caracter personal prin mijloace automatizate sau neautomatizate, cum ar fi colectarea, înregistrarea, organizarea, stocarea, păstrarea, restabilirea, adaptarea ori modificarea, extragerea, consultarea, utilizarea, dezvoltarea prin transmitere, diseminare sau în orice alt mod, alăturarea ori combinarea, blocarea, ștergerea sau distrugerea.

Datele cu caracter personal care fac obiectul prelucrării trebuie să fie:

a) **prelucrate în mod corect** și conform prevederilor legii;

b) **colectate în scopuri determinate, explicite și legitime**, iar ulterior să nu fie prelucrate într-un mod incompatibil cu aceste scopuri. Prelucrarea ulterioară a datelor cu caracter personal în scopuri statistice, de cercetare istorică sau științifică nu este considerată incompatibilă cu scopul colectării dacă se efectuează cu respectarea prevederilor prezentei legi, inclusiv privind notificarea către Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal[10], și cu respectarea garanțiilor privind prelucrarea datelor cu caracter personal, prevăzute de normele ce reglementează activitatea statistică, cercetarea istorică și cea științifică;

c) **adecvate, pertinente și neexcesive** în ceea ce privește scopul pentru care sînt colectate și/sau prelucrate ulterior;

d) **exacte și, dacă este necesar, actualizate**. Datele inexacte sau incomplete din punctul de vedere al scopului pentru care sînt colectate și ulterior prelucrate se șterg sau se rectifică;

e) **stocate într-o formă care să permită identificarea subiecților datelor cu caracter personal pe o perioadă care nu va depăși durata necesară atingerii scopurilor pentru care sînt colectate și ulterior prelucrate**. Stocarea datelor cu caracter personal pe o perioadă mai mare, în scopuri statistice, de cercetare istorică sau științifică, se va face cu respectarea garanțiilor privind prelucrarea datelor cu caracter personal, prevăzute de normele ce reglementează aceste domenii, și numai pentru perioada necesară realizării acestor scopuri.

Metode aplicate și materialele utilizate. Scopul principal al lucrării ar fi fost imposibil de efectuat fără a nu recurge la utilizarea metodelor de cercetare, cunoscute și aplicate pe larg în cadrul realizării publicațiilor științifice. Ca consecință, au fost utilizate metoda comparativă și explicativă, metoda sistemică, metoda interpretativă.

Rezultate obținute și discuții. Astfel, pe lângă multiple cazuri de încălcări constatate de Centru pe parcursul ultimilor ani vizînd unele cazuri cu aspecte asemănătoare abordate, încălcările constatate în rezultatul procedurilor de control efectuate au fost caracterizate în special prin următoarele:

Multiple plîngeri înaintate Centrului spre examinare indicau asupra prelucrării ilegale a datelor cu caracter personal prin intermediul sistemelor de supraveghere video gestionate atît de personae fizice cât și de entități din sfera publică și privată. Astfel, procedurile de control efectuate, avînd ca obiect de examinare verificarea legalității prelucrării datelor cu caracter personal prin monitorizarea video, au determinat constatarea multiplelor încălcări admise de operatorii persoane fizice și juridice, manifestate în esență prin următoarele:

1) prelucrarea datelor cu caracter personal prin utilizarea sistemelor de supraveghere video efectuată contrar regulilor generale prevăzute de Legea privind protecția

datelor cu caracter personal [9, art.4-5], în special, a principiului proporționalității scopului urmărit;

2) supravegherea video efectuată în locuri și spații publice, inclusiv pe căile publice de acces de pe domeniul public sau privat, fără notificarea Centrului a sistemelor de supraveghere video și fără autorizarea Centrului [9, art.23, 28], contrar prevederilor legii precitate;

3) prelucrarea datelor cu caracter personal prin mijloace de supraveghere video în spații în care se impune asigurarea intimității persoanelor, cum ar fi: blocuri sanitare, cabine de probă, vestiare, cabine de duș și alte locații similare;

4) prelucrarea datelor cu caracter personal ale angajaților prin mijloace de supraveghere video fără consimțământul expres și liber exprimat al acestora și fără respectarea drepturilor acestor persoane, în special a dreptului la informare prealabilă a angajaților;

5) prelucrarea datelor cu caracter personal prin mijloace de supraveghere video fără a realiza dreptul la informare a subiecților care cad în vizorul camerelor video, inclusiv cu privire la:

- existența sistemului de supraveghere video și scopul prelucrării datelor prin astfel de mijloace;

- identitatea operatorului;

- existența înregistrării imaginilor,

- categoriile de destinatari ai acestora;

- drepturile persoanelor vizate și modul de exercitare a acestora. Or, aceste informații trebuie aduse la cunoștința persoanelor vizate, în mod clar și permanent de către operatorul de date care gestionează un sistem de supraveghere video;

6) nesemnarea existenței sistemului de supraveghere video prin intermediul unei pictograme care să conțină o imagine reprezentativă cu vizibilitate suficientă și poziționată la o distanță rezonabilă de locurile unde

sunt amplasate echipamentele de supraveghere video, în pofida faptului că Centru a aprobat, prin Decizia nr. 581, emisă în anul 2015, formularul tipizat de informare privind efectuarea supravegherii prin mijloace video (pictogramă), care este obligatoriu a fi afișat de către operatorii de date care efectuează monitorizare video;

7) nerespectarea de către operatori a obligației legale de a asigura confidențialitatea datelor cu caracter personal prelucrate prin intermediul sistemului de supraveghere video, de a adopta și implementa măsurile tehnice și organizatorice necesare pentru protejarea datelor cu caracter personal, în condițiile ale Legii privind protecția datelor cu caracter personal [9, art.29, 30];

8) nereglementarea perioadei limită de stocare a datelor cu caracter personal prelucrate prin intermediul sistemului de supraveghere video sau stabilirea duratei prea îndelungate de timp pentru stocarea acestor date, neproporțională în raport cu scopul pentru care se prelucrează datele. Or, operatorul este obligat să stabilească termenul limită necesar a fi păstrate datele cu caracter personal colectate prin sistemul de supraveghere video iar la expirarea termenului stabilit, înregistrările video urmează a fi distruse sau șterse, după caz, în funcție de suportul pe care au fost stocate;

9) prelucrarea datelor cu caracter personal prin mijloace de supraveghere video gestionate de persoane fizice în scop personal/familial, cu depășirea scopului indicat, unghiurile de captare ale camerelor cuprinzând și alte zone decât cele ce aparțin nemijlocit acestor persoane fizice, or, pentru efectuarea legală a monitorizării video strict în scopul enunțat, dispozitivele video nu trebuie să cuprindă alte spații, ce exced zona ce aparține celui care gestionează respectivul sistem, cum ar fi de exemplu spațiile publice.

O altă problemă sesizată frecvent Centrului a vizat cazurile de dezvăluire spre acces

public nerestricționat a datelor cu caracter personal de către asociațiile fondurilor locative, manifestate prin afișarea pe panourile informative din preajma blocurilor de locuit, a listelor locatarilor care au acumulate datorii la achitarea serviciilor locativ-comunale.

Astfel, în rezultatul recepționării unui șir de plângeri și a efectuării mai multor controale, s-a constatat faptul că în rîndul asociațiilor de organizare a proprietarilor de locuințe – condominii și asociații de coproprietari în condominiu în sensul Legii condominiului în fondul locativ (Asociațiile de proprietari a locuințelor privatizate, Asociațiile de coproprietari în condominiul locativ și Cooperativele de construcții a locuințelor etc.) persistă practica de afișare a listelor membrilor asociației, care sunt restanțieri la plata unor servicii comunale, în spații deschise accesului public, ale blocului (cum ar fi zonele de intrare în scările blocului, spațiul din preajma ascensorului etc.). De regulă, aceste liste conțin date cu caracter personal precum, cel puțin, numele și inițialele prenumelor membrilor și suma datorată, iar de multe ori, apare indicat și numărul apartamentului.

Analiza circumstanțelor expuse prin prisma prevederilor legislației din domeniul protecției datelor cu caracter personal și condominiului în fondul locativ, a determinat că, în virtutea atribuțiilor ce le revin conform **Legii condominiului în fondul locativ [11] și statutelor de constituire**, asociațiile menționate au interesul legitim de a întreprinde măsuri pentru a obține stingerea datoriilor de către membrii restanțieri ai acestora. Mai mult, deseori, asociațiile se află în relații contractuale nemijlocit cu prestatorul serviciilor comunale, în temeiul cărora le revine inclusiv obligația de a achita în favoarea acestora suma totală datorată de blocul gestionat și, corespunzător, le revine și obligația de a stinge eventuale datorii prin colectarea acestora de la locatari.

Pe de altă parte, Centrul a constatat că, deși afișarea listei restanțierilor ar putea contribui într-o anumită măsură la accelerarea stingerii datoriilor față de prestatorii serviciilor comunale sau a altor servicii, realizarea acestui scop legitim al asociațiilor poate fi obținută și prin alte metode, care nu ar implica dezvăluirea în spațiul public a datelor cu caracter personal ale restanțierilor, spre exemplu:

– atenționarea verbală a restanțierilor, remiterea scrisorilor de atenționare prin poștă, prin depunerea scrisorilor nemijlocit de către membrii organelor administrative ale asociațiilor în cutiile poștale din cadrul blocului, prin înmînarea directă, etc.

Se reține în acest sens, că nu există cauza prevederi legale care ar stabili expres că asociațiile ar trebui sau ar putea recurge la metoda afișării într-un spațiu public a listei membrilor restanțieri pentru a obține stingerea datoriilor acumulate de ultimii. Bunăoară, astfel de prevederi nu se regăsesc în Legea condominiului în fondul locativ sau în **Regulamentul [12] cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ**.

Pe de altă parte, însă, recuperarea creanțelor poate fi efectuată inclusive în ordine civilă, prin utilizarea pîrghiilor legale disponibile. În acest sens, a fost reținut că Legea condominiului în fondul locative [13, art.20, alin.1] prevede în mod clar dreptul asociațiilor ca, în cazul neexecutării de către proprietari/chiriași a obligațiilor lor privind participarea la cheltuielile comune, să sesizeze instanța de judecată în vederea stingerii plăților obligatorii.

Succesiv, în lumina celor expuse, prelucrarea prin afișare a datelor cu caracter personal ce vizează restanțierii la plata serviciilor comunale sau altor servicii contractate de asociațiile de proprietari, în spațiul public sau într-un spațiu în care are acces un număr mare de persoane, cum este inclusiv spațiul

comun din cadrul blocului locativ, nu poate fi considerată o prelucrare „necesară”, în sensul articolului 5 alin. (5) al legii precitate, pentru îndeplinirea eventualelor obligații legale sau contractuale sau pentru realizarea intereselor legitime evocate mai sus.

Concomitent, Centrul a constatat că afișarea în spațiul public a datelor cu caracter personal cum ar fi numele/prenumele, adresa, sumele datorate de către subiecții vizați etc., constituie o încălcare gravă a dreptului fundamental al acestora la respectarea vieții intime, familiale și private, consacrat de art. 28 al Constituției Republicii Moldova și, deci, nu poate fi încadrată juridic în excepția prevăzută de art. 5 alin. (5) lit. e) al Legii privind protecția datelor cu caracter personal.

Corespunzător, efectuarea acestei prelucrări fără consimțământul subiecților de date cu caracter personal vizați constituie o încălcare a prevederilor Legii privind protecția datelor cu caracter personal.

Se va remarca, în plus, că nici în cazul în care lista afișată de asociație conține doar inițialele numelui și prenumelui locatarului, însoțite de adresa de domiciliu și existența/lipsa unor datorii, nu este conformă prevederilor legale din domeniul protecției datelor cu caracter personal, enumerate mai sus, întrucât și în aceste circumstanțe subiectul de date cu caracter personal rămâne a fi identificabil, iar înscrierea inițialelor are drept efect doar reducerea numărului de persoane care l-ar putea identifica cu ușurință.

Prin urmare, este inadmisibilă divulgarea acestor date către un număr nedeterminat de destinatari/terți, astfel fiind încălcat și regimul de confidențialitate impus de art. 29 al Legii privind protecția datelor cu caracter personal, dar și principiul de securitate a datelor în cauză, în sensul art. 30 al aceleiași legi.

Reafirmând cele enunțate, urmează a reliefa faptul că practica afișării acestor date la intrarea în bloc sau în alte spații în care

accesul tuturor locatarilor/vizitatorilor nu este restricționat, creează premise pentru utilizarea acestora de către persoane de rea credință, în scopuri meschine sau de răspândire către un număr mai mare de destinatari – condiții în care operatorul nu va mai putea exercita nici un control asupra legalității prelucrării datelor vizate.

Urmează a fi relevat și faptul că, eventuala metodă de a decide afișarea în spațiul public a datelor cu caracter personal ale locatarilor de către adunarea generală sau alt organ de conducere al asociației, prin majoritatea de vot, nu este susceptibilă de a oferi caracter legitim acestui tip de prelucrare a datelor cu caracter personal prin dezvăluire, întrucât, în lumina celor evocate mai sus, doar consimțământul expres și nevicinat al fiecărui subiect de date vizat de dezvăluire ar putea întemeia legalitatea acesteia.

Astfel, ținând cont de totalitatea aspectelor invocate, gestionarii fondurilor locative urmează să înceteze prelucrarea datelor cu caracter personal ce vizează restanțierii la plata serviciilor comunale și/sau la alte plăți prin afișarea listei acestora în spații cu acces public.

La fel de importantă este reliefaarea circumstanțelor constatate vizând activitatea legată de prelucrarea datelor cu caracter personal efectuată de către **unele instituții medicale**, în special manifestată prin interpretarea, pe alocuri, eronată/neobiectivă a prevederilor Legii privind protecția datelor cu caracter personal. Or, ținând cont de faptul că instituțiile medicale prelucrează un volum impunător de date cu caracter personal în sisteme de evidență automatizate și/sau manuale, inclusiv ce fac parte din categoria specială de date cu caracter personal – starea de sănătate, acestea au obligația să notifice Centrului sistemele de evidență gestionate, precum și să se înregistreze în calitate de operatori în Registrul de evidență a operatorilor de date cu caracter personal, conform

prevederilor art. 23 al Legii privind protecția datelor cu caracter personal și Regulamentului Registrului de evidență a operatorilor de date cu caracter personal, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 296 din 15 mai 2012.

Exemplificativă este practica CEDO, unde în cazul *Antović și Mirković v. Munte-negru* [7] - 70838/13, a fost încălcat articolul 8 al Declarației Universale ale drepturilor omului. A fost încălcat dreptul la respectarea vieții private (Supravegherea video ilegală a amfiteatrelor universitare: *articolul 8 aplicabil; încălcare*).

În fapt – Reclamanții erau lectori universitari. Ca urmare a unei decizii a decanului de a instala mijloace de supraveghere video într-un număr de amfiteatre universitare, aceștia au depus o plângere la Agenția privind protecția datelor cu caracter personal. Agenția a admis plângerea lor și a dispus îndepărtarea camerelor, în special pentru că nu au fost întrunite motivele instalării mijloacelor de supraveghere video prevăzute de secțiunea 36 a Legii privind protecția datelor cu caracter personal, de vreme ce nu existau probe referitoare la existența vreunui pericol pentru siguranța oamenilor și a bunurilor și pentru că scopul de supraveghere a procesului de predare urmărit de către universitate nu se regăsea printre motivele legitime pentru supravegherea video. Această decizie a fost anulată de către tribunalele naționale, invocându-se faptul că universitatea era o instituție publică care efectua activități de interes public, inclusiv activități de predare. Amfiteatrele constituiau un spațiu de muncă, tot așa cum era o sală de judecată sau sala de ședințe a parlamentului, spațiu în care profesorii nu se aflau niciodată singuri și, prin urmare, nu puteau invoca vreun drept la respectarea vieții private care să fi fost încălcat. Nici informațiile care erau colectate nu puteau fi considerate date cu caracter personal.

În drept – Articolul 8 :

(a) *Cu privire la aplicabilitate* : Am-

fiteatrele universitare erau spații de lucru ale profesorilor. Nu erau doar spații în care doar le predau studenților, ci spații în care interacționau cu ei, dezvoltând relații reciproce și construindu-și identitatea socială. Curtea a reținut deja că supravegherea video ascunsă a angajaților la locul lor de muncă trebuie analizată, ca atare, ca o intruziune considerabilă în viața lor privată, care presupune documentarea înregistrată și reproductibilă a conduitei lor la locul de muncă pe care angajații, obligați contractual să lucreze acolo, nu o puteau evita. Nu a existat niciun motiv pentru Curte să se îndepărteze de la această constatare până și în cazurile de supraveghere video deschisă a angajaților la locul lor de muncă. Mai mult, Curtea a reținut că indiferent de faptul că existau reglementări restrictive ale angajatorului cu privire la viața socială privată a angajaților la serviciu, acestea nu o puteau reduce la zero. Respectarea vieții private continua să existe, chiar dacă putea fi limitată într-o măsură necesară.

Informațiile colectate prin supravegherea video contestată se refereau la „viața privată” a reclamanților, iar articolul 8 era, așadar, aplicabil.

(b) *În fond* : Legislația relevantă (secțiunea 36 a Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal) prevedea în mod explicit respectarea anumitor condiții înainte de recurgerea la supravegherea video. Totuși, în acest caz, acele condiții nu au fost respectate, așa cum a constatat și Agenția privind protecția datelor cu caracter personal. În această privință (în absența vreunei examinări a problemei de către tribunalele naționale), Curtea nu a putut conchide altceva decât că ingerința în viața privată a reclamanților prin supravegherea video a spațiului lor de muncă nu era „prevăzută de lege”, în scopurile articolului 8. *Concluzie* : încălcare (patru voturi la trei). Articolul 41: 1,000 EUR cu privire la prejudiciul moral.

Alt caz, *Cauza KHUZHIN și alții îm-*

potriva Rusiei (nr. 13470/02) [8], hotărârea din 23 octombrie 2008.

În fapt reclamanții sunt trei frați. Ei au fost arestați în 1999 și acuzați ulterior de răpirea și torturarea unui vagabond pe care l-au supus la muncă forțată în schimbul unei plăți derizorii. Cu câteva zile înainte de procesul lor, un canal național de televiziune a difuzat o emisiune în timpul căreia trei procurori au discutat în detaliu cazul reclamanților. Unul dintre oficiali s-a referit la ei ca fiind „criminali înrăiți” și a afirmat că infracțiunea pe care au comis-o era caracterizată de „cruzime și brutalitate fără sens”. În timpul emisiunii, fotografiile alb-negru din pașapoartele reclamanților au fost arătate pe tot ecranul. De asemenea, un ziar local a publicat un articol despre caz. Ulterior, frații au depus câteva plângeri cu privire la modul de tratare a cazului lor de către presă, dar fără succes. Procuratura i-a informat că, potrivit legii interne, avea dreptul de a face publice materialele din dosarul lor. În cele din urmă, frații au fost găsiți vinovați și condamnați la închisoare.

În drept, primul reclamant a invocat faptul că poliția i-a luat fotografia din pașaport, aflată la dosarul cauzei, fără consimțământul său, și i-a dat-o jurnalistului care a folosit-o într-o emisiune televizată. Aceasta constituia o ingerință în dreptul său la respectarea vieții sale private. Guvernul nu a avansat nicio explicație pentru această ingerință. De vreme ce o fotografie publicată în contextul reportajului despre procedurile penale aflate în curs nu avea în sine nicio valoare ca informație, trebuiau să existe motive imperative care să justifice ingerința în dreptul reclamanților la respectarea vieții lor private. Presupunând chiar că a existat un temei legal pentru aprobarea accesului presei la actele dosarului, în cauza de față Curtea nu a văzut niciun scop legitim pentru ingerința în chestiune. Aflat în custodie la acel moment, primul reclamant nu era un fugar,

iar expunerea fotografiei sale nu era necesară pentru obținerea ajutorului publicului în vederea stabilirii locului în care se află. Nu se putea spune nici că urmarea îmbunătățirea caracterului public al procedurilor judiciare deoarece la momentul înregistrării și cel al primei difuzări a emisiunii, procesul încă nu începuse. În consecință, în circumstanțele cauzei transmiterea fotografiei primului reclamant presei nu a urmărit niciunul dintre scopurile legitime enumerate în alin. (2) al art. 8. Concluzie: încălcare (unanimitate).

Referințe bibliografice:

1. Declarația Universală a drepturilor omului. Adoptată și proclamată la New York, de Adunarea generală a O.N.U. prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948.
2. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. În vigoare pentru Republica Moldova din 12 septembrie 1997.
3. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966. Notă: Ratificat prin Hot. Parlamentului nr.217-XII din 28.07.90.
4. Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal. Strasbourg, 28.01.1981.
5. Protocol adițional pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor cu caracter personal. Strasbourg, 08.11.2001.
6. Amendamentele la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal aprobat de Comitetul de Miniștri la Strasbourg, 15 iunie 1999.
7. Cazul Antović și Mirković v. Muntenegru - 70838/13. Hotărârea din 28.11.2017.

- <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22:%5B%22document%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-179461%22%5D%7D>
8. Cauza KHUZHIN și alții împotriva Rusiei (nr. 13470/02), hotărârea din 23 octombrie 2008. <https://jurisprudentia-cedo.com/KHUZHIN-c.-Rusiei-Viata-privata.-Fotografiile-unui-acuzat-in-cadrul-unei-proceduri-penale-transmise-presei-si-televiziunii-fara-consimtaman-tul-sau-incalcare.html>
 9. Legea nr.133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal intrată în vigoare la 14.04.2012. Publicat : 14.10.2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175.
 10. Legea Nr. 182 din 10.07.2008 cu privire la aprobarea Regulamentului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, structurii, efectivului-limită și a modului de finanțare a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. Publicat : 01.08.2008 în Monitorul Oficial Nr. 140-142. Data intrării în vigoare : 10.07.2008.
 11. Legea condominiului în fondul locativ. Publicat : 19.10.2000 în Monitorul Oficial Nr. 130-132.
 12. Regulamentul cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locative, comunale și necomunale pentru fondul locativ. Hotărârea Guvernului Nr. 191 din 19.02.2002. Publicat : 28.02.2002 în Monitorul Oficial Nr. 29-31.

Despre autor

Eugenia GUGULAN,
doctorandă,
lector universitar al Catedrei
„Drept privat” a Facultății Drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova,
e-mail:gugulan.eugenia@gmail.com
tel.: 069299708

About author

Eugenia GUGULAN,
PhD student,
university lecturer of the Department
“Private Law” of the Law Faculty,
“Ștefan cel Mare” Academy of MIA
of the Republic of Moldova,
e-mail:gugulan.eugenia@gmail.com
tel.: 069299708

УДК 343.98:504.9

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ВАНДАЛИЗМ В ЗАРУБЕЖНОМ И УГОЛОВНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

София ПИЛАТ,

преподаватель кафедры „Уголовно-процессуального права и криминалистики”
Академии „Ștefan cel Mare” МВД Республики Молдова

Культурное наследие является неотъемлемой и универсальной ценностью любого общества и, следовательно, всего человечества, защита которого выступает как интернациональный долг любого государства. Международным сообществом накоплен достаточный опыт в разработке стандартов в области защиты культурных ценностей и контролю над их соблюдением.

Ключевые слова: культурное наследие, вандализм, осквернение, разрушение, повреждение, правовое регулирование, ущерб, общественное имущество.

RESPONSIBILITY FOR VANDALISM IN FOREIGN AND CRIMINAL LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Sofia PILAT,

lecturer of the Department of “Criminalistics and Criminal Procedure”
of the Academy “Ștefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

Cultural heritage is an essential and universal values of any society and therefore the whole of humanity, the protection of which acts as an international duty of any state.

The international community has sufficient experience in the development of standards for the protection of cultural property and control over their observance.

One of the main objectives of the globalization of international relations is the cooperation of all states in order to achieve the highest interests of the international community: defending the legal rights and human freedoms, which ensures respecting of international acts.

The strong point in complex studying of vandalism consists in analysis of criminal law and regulations of the other countries, which allow us to make a comparative analysis of our criminal-law rules with foreign ones.

The study of comparative criminal law allows to collect best practices from foreign countries and to liquidate gaps in national criminal law.

Key words: cultural heritage, vandalism, desecration, destruction, damage, legal regulation, damage public property.

Введение. Основным в изучении вандализма в различных правовых регулированиях, является сравнительный анализ норм уголовного права отечественных и зарубежных стран, который открывает возможность ликвидировать существующие лазейки во внутреннем уголовном праве, а также совершенствовать законодательства об ответственности за вандализм.

Изучение зарубежного законодательства в сфере регулирования вандализма указывает на то, что властные

структуры многих государств мира все-ррез обеспокоены развитием данного преступления, наносящего серьезный ущерб государственной собственности.

Применяемые методы и используемые материалы. Для достижения поставленной цели в данной научной статье были использованы следующие методы: логический метод и сравнительный метод.

При разработке научной статьи были использованы следующие материалы: Уголовный кодекс Республики Мол-

дова, Уголовный кодекс Голландии, Уголовный кодекс Грузии, Уголовный кодекс Дании, Уголовный кодекс Испании, Уголовный кодекс КНР, Уголовный кодекс Республики Азербайджан, Уголовный кодекс Республики Армения, Уголовный кодекс Республики Беларусь, Уголовный кодекс Республики Болгария, Уголовный кодекс Республики Казахстан, Уголовный кодекс Республики Польша, Уголовный кодекс Республики Узбекистан, Уголовный кодекс Российской Федерации, Уголовный кодекс Украины, Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия, Уголовный кодекс Франции, Уголовный кодекс Швейцарии, Уголовный кодекс Эстонской Республики, Уголовный кодекс Японии.

Полученные результаты и обсуждения. Анализируя уголовное законодательство Франции, относящееся к романо-германской правовой семье, следует заметить, что действия, влекущие за собой уничтожение и осквернение общественного имущества, регулируются в нескольких статьях уголовного кодекса, входящие в состав I Отдела „Об уничтожении, повреждении и порче, не представляющих опасности для людей” из II Главы „Об уничтожении, повреждении и порче”.

Французский Уголовный Кодекс предусматривает несколько форм ответственности за уничтожение, повреждение или порчу какого-либо имущества, принадлежащего какому-либо публично-правовому юридическому лицу, осуществляющему функции, связанные с публичной службой. Таким образом, в соответствии со ст. 322-1 пар. (1), уничтожение, повреждение или порча какого-либо имущества, принадлежащего другому лицу, наказываются двумя годами тюремного заключения и штрафом в размере 200000 франков, за исключением случаев, когда причинён лишь незначительный вред. Нанесение без предварительного разре-

шения надписей, знаков или рисунков на фасады домов, транспортные средства, общественные пути или городское движимое имущество наказывается штрафом в размере 25000 франков в случаях, когда причинён лишь незначительный вред (ст. 322-1 пар. (2)).

Статья 322-2 предусматривает более суровое наказание за действие, инкриминируемые в предыдущей анализируемой статье УК Французской Республики, а именно лишение свободы сроком на три года и штрафом в размере 300000 франков за преступное деяние, определённое в первом абзаце статьи 322-1 и штрафом в размере 50000 франков за преступное деяние, определённое во втором абзаце статьи 322-1, если уничтоженное, поврежденное или испорченное имущество:

„(1) Предназначено для общественного пользования или убранства и принадлежит какому-либо публично-правовому юридическому лицу или юридическому лицу, осуществляющему функции, связанные с публичной службой.

(2) Представляет собой реестр, подлинник судебного решения или оригинал иного акта, изданного органом государственной власти.

(3) Является предметом недвижимости или движимой вещью, зарегистрированной или состоящей на учете, археологической находкой, найденной при раскопках или случайно, грунтом, включающим археологические останки, или каким-либо иным предметом, обычно охраняемым или хранящимся в музеях, библиотеках или архивах.

(4) Предмет, представленный на экспозиции исторического, культурного или научного характера, организованной публичным лицом или лицом, на которое возложена государственная служба, или действующим в общественных интересах” [17].

Следующая статья, а именно 322-3 ужесточает наказание до пяти лет тюрем-

ного заключения и штрафом в размере 500000 франков за преступное деяние, определенное в первой части 322-1 статьи и штрафом в размере 100000 франков за преступное деяние, определенное во второй части 322-1 статьи, в случае если:

„(1) Оно совершено несколькими лицами, действующими в качестве исполнителей или соучастников.

(2) Оно облегчено состоянием лица, особая уязвимость которого в силу его возраста, болезни, увечья, физического или психического недостатка, либо состояния беременности очевидна или известна исполнителю.

(3) Оно совершено во вред магистрату, присяжному заседателю, адвокату, публичному служащему, представителю закона, уполномоченному министром юстиции, офицеру жандармерии, служащему национальной полиции, таможеннику, пенитенциарной администрации или любому другому лицу, обладающему публичной властью или выполняющему обязанности по государственной службе, с целью воздействовать своим поведением на исполнение ими своих функций или обязанностей.

(4) Оно совершено во вред свидетелю, потерпевшему или гражданскому истцу, либо с целью воспрепятствовать сообщению фактов, подаче жалобы или даче показаний в суде, либо в связи с сообщенными им фактами, поданной жалобой или показаниями, данными в суде.

(5) Оно совершено в жилом помещении или месте, используемом или предназначенном для хранения денежных средств, ценных бумаг, материальных ценностей или товаров, путем проникновения в эти помещения путем хитрости, взлома или влезания” [17].

Таким образом, следует отметить, что в отличие от положений УК Республики Молдова, который предусматривает в одной и той же уголовно-правовой норме (ст. 288) и основной состав преступления

и квалифицированный, во французском Уголовном Кодексе, законодатель предусмотрел несколько правовых норм, в которых четко расписаны способы совершения данного преступления, виды наказаний и отягчающие вину обстоятельства.

В Уголовном Кодексе Республики Казахстан такое преступление как вандализм регламентируется в Главе X „Преступления против общественной безопасности и общественного порядка” ст. 294 „Вандализм”. В содержании данной статьи указываются следующие действия, которые влекут за собой определенные виды наказаний, и именно: „осквернение зданий, иных сооружений, памятников истории и культуры, природных объектов, охраняемых государством, надписями или рисунками, или иными действиями, оскорбляющими общественную нравственность, а также умышленная порча имущества на транспорте или в иных общественных местах, наказываются штрафом в размере до трехсот месячных расчетных показателей, либо исправительными работами в том же размере, либо привлечением к общественным работам на срок до двухсот сорока часов, либо арестом на срок до семидесяти пяти суток” [10].

Из вышеизложенного можно сделать вывод, что регламентация данного преступления в УК Республики Казахстан по составу схоже с положениями УК Республики Молдова, в частности, в отношении основного состава преступления

Уголовный кодекс Республики Беларусь также содержит соответствующие нормы, регулирующие акты вандализма, а именно ст. 341 „Осквернение сооружений и порча имущества”, Раздел XI „Преступления против общественного порядка и общественной нравственности”, Глава XXX „Преступления против общественного порядка и общественной нравственности”. Согласно данной статье, осквернение зданий или иных сооружений

циничными надписями или изображениями, порча имущества на общественном транспорте или в иных общественных местах при отсутствии признаков более тяжкого преступления, наказываются общественными работами, или штрафом, или арестом на срок до трех месяцев [8].

Практически аналогичные положения содержатся и в уголовном законодательстве Российской Федерации, где в Главе IX „Преступления против общественной безопасности и общественного порядка”, ст. 214 „Вандализм”, пункт (1), упоминается следующее: „осквернение зданий или иных сооружений, порча имущества на общественном транспорте или в иных общественных местах, наказываются штрафом в размере до сорока тысяч рублей или в размере заработной платы или иного дохода осужденного за период до трех месяцев, либо обязательными работами на срок от ста двадцати до ста восьмидесяти часов, либо исправительными работами на срок от шести месяцев до одного года, либо арестом на срок до трех месяцев” [14]. Также, стоит отметить, что данная норма появилась в УК Российской Федерации сравнительно недавно, а именно в 1996 году, ранее такого вида нормы не существовало в российском законодательстве.

Анализируя, российское уголовное законодательство, регламентирующее вандализм, важно подчеркнуть, что, в отличие от отечественного уголовного права, в ст. 214 УК Российской Федерации перечислены не только способы совершения вандализма, но и мотивы, наталкивающие на совершение данного преступления, к примеру: политические, идеологические, расовые, национальные или религиозные, все вместе они трактуются как отягчающие вину обстоятельства.

В соответствии со ст. 261 УК Республики Польша (Глава XXXII „Преступления против публичного порядка”),

личность которая оскверняет памятник или иное публичное место, устроенное с целью ознаменования исторического события или оказания почестей лицу, подлежит штрафу, либо наказанию ограничением свободы [12].

В отличие от уголовного законодательства Республики Польша, которое к ряду действий угрожающих общественному порядку приписывает и осквернение исторических памятников или иных публичных мест, Уголовный Кодекс Швейцарии, в качестве действий угрожающих общественному порядку перечисляет: публичное оскорбление религиозного убеждениями другого, особенно веру в Бога, или насмехательство над ним, а также бесчестия предметов религиозного почитания (Раздел XII „Преступления и проступки против общественного спокойствия”, ст. 261 „Нарушение свободы вероисповедания и религии”) [18]. Исходя, из вышеизложенного, следует, что в швейцарском уголовном законодательстве родовым (специальным) объектом вандализма являются предметы религиозного почитания.

Аналогичное регулирование содержится и в уголовном законодательстве Японии. Японский Уголовный Кодекс в Главе XXIV „Преступления в отношении мест отправления культа и мест погребения”, ст. 188 „Непочтительность к месту отправления культа, препятствование проповеди, молитве или заупокойной службе”, предусматривает наказание в виде лишения свободы с принудительным физическим трудом, либо денежным штрафом для того, кто публично совершил непочтительное действие в отношении синтоистского или буддийского храма, кладбища или иного места отправления, или воспрепятствовал проповеди, молитве или заупокойной службе [20].

Иная точка зрения предусмотрена законодателем Дании, который в XXI Главе „Различные деяния, причиняющие об-

щественный вред”, § 194 Уголовного Кодекса, предусматривает наказание в виде простого заключения под стражу или тюремного заключения на любой срок, но не превышающего трёх лет, для лица, которое устраняет, разрушает или повреждает публичные памятники или иные общественно-полезные объекты, или украшения принадлежащие обществу или подлежащие общественному сохранению коллекции [3]. В случае появления каких-либо смягчающих обстоятельств, мера пресечения по данному преступлению может быть изменена на штраф. Ещё одна глава УК Дании (Глава XV „Преступления против общественного спокойствия и порядка”) в § 139 пар. (2), также включают в себя некоторую форму принудительных мер в виде штрафа или лишения свободы на срок не более шести месяцев за аморальное отношение к объектам религиозного культа [20].

В вышеизложенном контексте, констатируем следующий факт, что в уголовном законодательстве Дании существуют две практически одинаковые нормы, регламентирующие два схожих состава преступления, разница между ними состоит лишь в том, что ст. 194 находится в XXI Главе Уголовного Кодекса „Различные деяния, причиняющие общественный вред”, а ст. 139 входит в состав XV Главы „Преступления против общественного спокойствия и порядка”.

Таким образом, вышесказанное позволяет нам сформулировать некоторые выводы, а именно, что правонарушения, связанные с вандализмом в большинстве уголовных законодательств, как правило, регламентируются в главах о преступлениях против общественной безопасности и общественного порядка, к примеру Глава XIII УК Республики Молдова, Глава X УК Республики Казахстан, Глава XXX УК Республики Беларусь, Глава IX УК Российской Федерации, Глава XXXII УК Польши и т.д.).

В отличие, от законодательств других стран, где такие преступные деяния как осквернение, уничтожение или повреждение имущества, имеющего историческую, культурную или религиозную ценность для общества, предусмотрены статьями, состоящими в составе глав, которые регламентируют преступления против общественной безопасности и общественного порядка, в УК Республики Узбекистан, не существует определённой статьи, предусматривающей наказание для такого рода деяний. Данный кодекс предусматривает уголовную ответственность за умышленное уничтожение или повреждение имущества, принадлежащего к собственности другого лица, но не имущества принадлежащего обществу (Глава XI. „Преступления, не связанные с хищением чужого имущества”, ст. 173 „Умышленное уничтожение или повреждение имущества”) [13].

Также, не существует определённой нормы, чётко предусматривающей наказание за осквернение, уничтожение или повреждение общественного имущества и в уголовном законодательстве Эстонской Республики. В Уголовном Кодексе данной страны предусмотрено наказание за умышленное разрушение или повреждение имущества (Глава VI „Преступления против имущества”, ст. 144 „Умышленное уничтожение или повреждение имущества”) [19], без определения его вида (общественное или частное).

Схожие положения можно встретить и в уголовных законодательствах Латвийской и Азербайджанской Республики. В УК Азербайджана, к примеру, наказание за умышленное уничтожение имущества, принадлежащего другому лицу предусмотрено IX Разделом „Преступления в сфере экономики”, Главой XXIII „Преступления против собственности”. 186 ст. „Умышленное уничтожение или повреждение имущества” [6].

Свершение вышеперечисленных

действий из хулиганских побуждений, влечёт за собой ответственность предусмотренной в 221 ст. УК Республики Азербайджан „Хулиганство” (Раздел X „Преступления против общественной безопасности и общественного порядка”, Глава XXV „Преступления против общественной безопасности”) [6].

Также, можно отметить и отсутствие определенных норм направленных на регулирования действий, состоящих из разрушения или повреждения общественной собственности и в УК Республики Болгария. Согласно болгарскому уголовному кодексу, а именно ст. 216 „Противозаконное уничтожение или повреждение чужой движимой или недвижимой вещи наказывается лишением свободы до пяти лет” (Глава V „Преступления против собственности” Раздел VII „Уничтожение и повреждение имущества”) [9].

Таким образом, можно сделать соответствующий вывод, что и в уголовном законодательстве Болгарии не существует специальных норм, которые бы предусматривали ответственность за осквернение зданий или иных помещений, или уничтожение имущества в общественном транспорте или других общественных местах.

Отсутствие данных норм можно заметить и в УК Испании, который в Главе XII „Преступления против общественно-спокойствия” не предусматривает статью регламентирующую вандализм как отдельное преступление [4].

Несмотря на это, необходимо отметить, что большинство государств до сих пор в своих уголовных законах обращают особое внимание на деяния, приносящие прямую угрозу общественной безопасности и общественному порядку, в частности на те, которые связаны с уничтожением государственной собственности.

Одним из примеров в данном контексте могут служить положения УК Голландии, а именно ст. 170, Глава VII

„Преступления против общественной безопасности и собственности”, в которой предусматривается наказание в виде тюремного заключения сроком до двадцати лет за умышленное уничтожение или повреждение зданий, или иных помещений [1].

Данное наказание считается одним из самых суровых для такого рода преступления как вандализм.

Ссылаясь, на УК Республики Молдова, можно отметить, что в отличие от положений уголовных законодательств других стран, молдавское законодательство предусматривает более лёгкое наказание за совершение актов вандализма, а именно штраф от 200 до 500 условных единиц, или неоплачиваемый труд в пользу общества на срок от 140 до 200 часов, или лишение свободы на срок до одного года. В случаи появленияотягчающих обстоятельств размер наказания увеличивается, штраф составляет от 200 до 700 условных единиц, срок неоплачиваемого труда в пользу общества составляет от 180 до 240 часов, а срок лишения свободы увеличивается до трёх лет [11].

В Уголовном Кодексе Украины, также, как и в молдавском предусмотрены различные виды и размеры наказаний за осквернение, и порчу памятников представляющих историческую или культурную ценность для общества. Таким образом, в ст. 298 пар. (1) „Уничтожение, разрушение либо повреждение памятников истории или культуры” (Глава XII „Преступления против общественного порядка и нравственности”) гласит следующее: „Умышленное уничтожение, разрушение либо повреждение памятников истории или культуры — наказываются штрафом до ста не облагаемых налогом минимумов доходов граждан или ограничением свободы на срок до трех лет” [15].

В случае появления, каких-либо отягчающих обстоятельств, которые предусмотрены пар. (2) и (3) этой же ста-

тьей, мера наказания за вышеперечисленные действия, состоящая из ограничения свободы, ужесточается от двух до пяти лет (пар. (1)) или до восьми лет (пар. (2)) лишения свободы [15].

Аналогичное положение встречается и в уголовном законодательстве Грузии, которое также ужесточает наказание за уничтожение или повреждение памятников, предоставляющих культурную, историческую или природную ценность, в случаи появления в составе преступления отягчающих обстоятельств.

Так, лицо, которое умышленно повреждает или уничтожает памятники истории, культуры или природы, либо предметы или документы, имеющие историческую или культурную ценность, наказывается штрафом или лишением свободы на срок до четырёх лет (ст. 257, пар. (1) „Повреждение или уничтожение памятников истории, культуры или природы”, Глава XXXII „Преступления против здоровья населения и общественной нравственности”) [2]. Те же деяния, повлекшие повреждение или уничтожение особо ценных объектов, наказываются штрафом или лишением свободы на срок от семи до двенадцати лет (ст. 257, пар. (1)) [2].

Уголовное право Китайской Народной Республики Китай, которое по праву можно назвать социалистическим, основанном на романо-германской правовой системе содержит достаточно конкретные положения, касающиеся уголовной ответственности за уничтожение государственной собственности. Уголовный кодекс КНР под преступлением, посягающим на общественный порядок подразумевает действия, направленные на умышленное уничтожение государственной или частной собственности, которые предусматриваются в Главе VI „Преступления против порядка общественного управления”, § 1 „Преступления против общественного порядка”, ст. 293 пар. (3):

„изъятие с применением насилия или умышленная порча, или завладение государственным или частным имуществом при отягчающих обстоятельствах” [5].

Также, стоит отметить, что УК КНР в § 1 „Преступления против общественного порядка”, включает в себя и преступления, состоящие из осквернения государственной символики КНР (флага или герба). Данные положения абсолютно противоречивы положениям УК Республики Молдова, где преступные деяния такого рода предусматриваются совершенно иной главой и статьёй кодекса, а именно XVII Главой „Преступления против публичной власти и безопасности государства”, 347 ст. „Надругательство над государственными символами” [11].

В армянском уголовном кодексе, законодатель поместил вандализм в XXV Главу „Преступления против общественного порядка и нравственности”, ст. 260 „Вандализм”. В соответствии с вышеуказанной статьёй, за осквернение зданий или иных сооружений непристойными надписями или изображениями, повреждение имущества в общественном транспорте или в иных общественных местах при отсутствии признаков более тяжкого преступления, применяется наказание в виде штрафа в размере от пятидесятикратного до стократного размера минимальной заработной платы, либо исправительные работы на срок от шести месяцев до одного года, либо арест на срок не свыше двух месяцев [7].

Из вышесказанного следует вывод, что положения 260 статьи УК Республики Армения практически идентичны по содержанию с положениями 288 ст. УК Республики Молдова, различия между ними, состоят лишь в отсутствие отягчающих обстоятельств вандализма в УК Республики Армения.

В уголовном праве Федеративной Республики Германия, такие преступные деяния, как повреждение предметов

общественного достояния, регламентируются в XXVII Главе УК „Повреждение имущества”, § 304 „Повреждение предметов общественного достояния”.

Данная статья предусматривает наказание в виде лишения свободы сроком до трех лет или штраф для того, кто противоправно повреждает или разрушает предметы, которые служат объектом почитания действующего на территории государства религиозного общества, или вещи, предназначенные для богослужения, или надгробные памятники, общественные памятники, природные памятники, предметы искусства, науки или ремесла, которые хранятся в общественных собраниях или публично выставлены, или предметы, которые служат общественным нуждам или для украшения дорог, площадей или сооружений [16]. Кроме того, во второй части той же статьи, предусматривает наказание и за попытку совершения данного рода преступления.

Выводы. Анализ уголовных законодательств вышеперечисленных стран, безусловно, доказывает о существовании ряда правил, направленных на урегулирование действий, связанных с осквернением, уничтожением или повреждением объектов общественной собственности. Существование такого ряда положений, обеспечивает возможность применения различных санкций для лиц, которые не соблюдают правила, установленные законодателем в отношении сохранения и почитания объектов общественного достояния.

Список использованных источников

1. Уголовный кодекс Голландии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование доктора юр. наук, профессора Б.В. Волженкина. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 510 с.
2. Уголовный кодекс Грузии. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор З.К. Бигвава. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 409 с.
3. Уголовный кодекс Дании. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор, канд. юр. наук С.С. Беляев. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 230 с.
4. Уголовный кодекс Испании. Уголовный кодекс Испании. Под редакцией Н.Ф. Кузнецовой и Ф.М. Решетникова. Москва: Зерцало, 1998. 218 с.
5. Уголовный кодекс КНР. Современное уголовное законодательство КНР. Под редакцией Ахметшина Х.М., Ахметшина Н.Х., Петухова А.А. Москва, 2000. 432 с.
6. Уголовный кодекс Республики Азербайджан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
7. Уголовный кодекс Республики Армения. Законодательство зарубежных стран. Научный редактор доктор юр. наук Е.Р. Азарова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 450 с.
8. Уголовный кодекс Республики Беларусь. Принят Палатой представителей 2 июня 1999. Одобрен Советом Республики 24 июля 1999. Законодательство зарубежных стран. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 474 с.
9. Уголовный кодекс Республики Болгария. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование канд. юрид. наук, проф. А.И. Лукашова. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2001. 298 с.
10. Уголовный кодекс Республики Казахстан. Законодательство зарубежных стран. Предисловие доктора юр. наук, профессора И.И. Рогова. Санкт-

- Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 466 с.
11. Уголовный кодекс Республики Молдова. № 985-XV от 18.04.2002. В: Официальном вестнике Республики Молдова, 13.09.2002, № 128-129/1012.
 12. Уголовный кодекс Республики Польша. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование кандидата юр. наук, доцента А.И. Лукашова, доктора юр. наук, профессора Н.Ф. Кузнецова и т.д. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 234 с.
 13. Уголовный кодекс Республики Узбекистан. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Асланов Р.М. и Бойцов А.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 338 с.
 14. Уголовный кодекс Российской Федерации. №63-ФЗ от 13.06.1996. В: Собрание законодательства РФ №25/17.06.1996.
 15. Уголовный кодекс Украины. Законодательство зарубежных стран. Научные ред. Таций В.Я. и Сташис В.В. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 393 с.
 16. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование доктора юр. наук, профессора Д.А. Шестакова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 524 с.
 17. Уголовный кодекс Франции. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование кандидата юр. наук, доцента Л.В. Головки, кандидата юр. наук, доцента Н.Е. Крыловой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 650 с.
 18. Уголовный кодекс Швейцарии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование, предисловие и перевод с немецкого, кандидата юр. наук А.В. Серебренниковой. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 350 с.
 19. Уголовный кодекс Эстонской Республики. Законодательство зарубежных стран. Научные редакторы Запевалов В.В. и Манциев Н.И. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 262 с.
 20. Уголовный кодекс Японии. Законодательство зарубежных стран. Научное редактирование и предисловие док. юр. наук, проф. А.И. Коробеева. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 226 с.

Об авторе

София ПИЛАТ,
преподаватель кафедры
„Уголовно-процессуального права
и криминалистики”
Академии „Ștefan cel Mare” МВД
Республики Молдова
адрес электронной почты: sofia-chirita@
yandex.ru
тел.: 079733002

About author

Sofia PILAT,
lecturer of the Department
“Criminalistics and Criminal Procedure”
of the Academy “Ștefan cel Mare” of MIA
of the Republic of Moldova
email: sofia-chirita@yandex.ru
tel.: 079733002

CZU 343.346

SEDIUL DE INCRIMINARE A FAPTELOR DE ÎNCĂLCARE A REGULILOR DE SIGURANȚĂ A TRAFICULUI RUTIER ÎN SISTEMUL INFRAȚIUNILOR CONTRA SIGURANȚEI CIRCULAȚIEI TRANSPORTURILOR

Ion SLISARENCO,

master în drept, doctorand, lector universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

În prezentul articol științific, autorul a stabilit și determinat sediul de incriminare a faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier în sistemul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor, și anume că acestea își găsesc locul în cadrul infracțiunilor contra siguranței traficului rutier. Totodată, au fost evidențiate criteriile de sistematizare a infracțiunilor contra siguranței traficului rutier și aceste fapte au fost clasificate în baza criteriilor determinate.

Cuvinte-cheie: trafic rutier, regulă de siguranță, siguranță a traficului, mijloc de transport, incriminare.

THE CIRCUMSTANCES SITUATION FOR INCRIMINATION OF INFRINGEMENT OF THE ROAD TRAFFIC SAFETY RULES WITHIN THE SYSTEM OF THE OFFENCES AGAINST THE SAFETY OF TRANSPORT CIRCULATION

Ion SLISARENCO,

PhD student, master in law, university lecturer,
Academy “Stefan cel Mare” of MIA of the Republic of Moldova

In this scientific article, the author has established and determined the place of incrimination of violation of road safety rules in the system of traffic-safety crimes, namely they find their place in the road traffic safety crimes. At the same time, they were highlighted the systematization criteria of offenses against road traffic safety, and these facts were classified according to the determined criteria.

Keywords: road traffic, safety rule, traffic safety, means of transport, incrimination.

Introducere. Este incontestabil faptul că siguranța traficului rutier reprezintă o valoare socială inerentă în cadrul unui stat de drept și democratic care necesită o protecție juridică, iar pentru ca scopul primordial de apărare a acesteia să fie atins, răspunderea pentru faptele care pun în pericol sau care atentează grav la siguranța traficului rutier este stabilită în legi organice cu caracter general și impersonal care prevăd și sancțiuni corespunzătoare în dependență de gradul prejudiciabil al faptelor precum și de caracterul sau gravitatea urmărilor prejudiciabile ale acestor fapte. Siguranța traficului rutier reprezintă doar o verigă în cadrul sistemului de valori și relații sociale existente în societate, iar protecția juridică a acesteia are drept scop și apărarea a altor valori mult mai

importante, după părerea noastră, cum ar fi viața și sănătatea persoanei, proprietatea și mediul.

Un rol decisiv în apărarea vieții și sănătății omului, a dreptului acestuia la siguranță (siguranța traficului rutier fiind parte integrantă a siguranței publice), a proprietății acestuia și a mediului îl au actele normative cu caracter punitiv cum sunt Codul penal (C.pen.) și Codul contravențional (C.contr.) al RM, care stabilesc un cadru variat de incriminări, prin care se instituie răspunderea penală și contravențională pentru faptele ilicite care le aduc atingere în mod direct sau indirect.

Art.2 C.contr. al RM prevede că scopul legii contravenționale constă în apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoa-

nei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cauzelor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții.

Art.2 C.pen. al RM stipulează că legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept. Deci, scopul dreptului penal este de a apăra societatea în ansamblu și membrii ei în particular de cele mai periculoase fapte antisociale iar, sub amenințarea aplicării pedepsei penale, la fel se urmărește drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnării, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Prin mijloace de drept penal se asigură acel cadru ce susține activitățile de prevenire criminologică cu un fundament juridic sigur, însoțit de pedepse severe și adecvate gradului prejudiciabil al faptei și al pericolului social al făptuitorului ce permite desfășurarea luptei cu criminalitatea.

Supportul metodologic și teoretico-științific al cercetării de față îl constituie un complex de metode general-științifice, bazate pe cunoștințe juridico-penale, care au asigurat unitatea analizei gnoseologice a subiectului supus investigării în întreaga complexitate a sa. Dintre procedeele logice și metodele aplicate am evidențiat analiza și sinteza, abstractizarea și generalizarea, inducția și deducția, metoda sistemică, comparativă, s-a apelat la un șir de principii filosofice generale, ca: obiectivitatea, legătura dintre teorie și practică.

Rezultate obținute și discuții. Incriminări consacrate faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, identificăm atât în C.pen., cât și în C.contr. al RM.

În C.contr. al RM în vigoare, legiuitorul

a sistematizat toate contravențiile care atentează la valorile și relațiile sociale ce sunt condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier în Capitolul XIII „Contravenții în domeniul circulației rutiere” – capitol care am propus cu titlu de *lege ferenda* să fie redenumit în „Contravenții ce atentează la siguranța traficului rutier”.

În C.pen. al RM în vigoare, legiuitorul a sistematizat toate infracțiunile care atentează la valorile și relațiile sociale ce sunt condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier în Capitolul XII „Infracțiuni în domeniul transporturilor” – capitol care am propus cu titlu de *lege ferenda* să fie redenumit în „Infracțiuni contra siguranței circulației transporturilor”.

Aceste infracțiuni s-au constituit ca un grup aparte în sistemul tuturor infracțiunilor ca urmare a amplificării și diversificării încălcărilor produse ce pot duce la accidente, care pot genera săvârșirea de alte fapte prejudiciabile soldate cu consecințe extrem de grave ca: vătămarea sănătății de gravitate medie sau gravă, lipsirea de viață a persoanelor, distrugerii și deteriorări de bunuri indiferent de forma lor de proprietate, daune colosale mediului.

Pentru a identifica locul de incriminare a faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier în sistemul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor, este necesar de a evidențiat semnele înrudite și a determina deosebiriile ce există între ele, care ne va permite expunerea acestor infracțiuni după un anumit sistem. Baza acestui sistem trebuie să fie un singur criteriu juridico-penal – obiectul juridic special de atenta-re. În felul acesta se evidențiază semnele înrudite ale infracțiunilor, caracterul și gradul lor de pericolozitate, diferențierile ce există între infracțiunile diferitor grupe.

Însă, în literatura de specialitate atât autohtonă, cât și străină, autorii sistematizează infracțiunile contra siguranței circulației

transporturilor având la bază diferite criterii de sistematizare precum ar fi: obiectul juridic special de atentare, elementul material al infracțiunii, tipul mijlocului de transport și chiar semnele care caracterizează subiectul infracțiunii.

Astfel, în opinia autorului Borodac A., în funcție de elementul material infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor pot fi sistematizate în următoarele trei grupe la care autorul menționat atribuie infracțiunile ce urmează [5, p. 373]:

a) *Infracțiuni însoțite de încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport*: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.262, 263, 264, 264¹, 266 C.pen. al RM;

b) *Infracțiuni însoțite de nerespectarea securității condițiilor de funcționare a mijloacelor de transport*: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.265, 267, 268, 269, 270, 271, 272 C.pen. al RM;

c) *Alte infracțiuni în domeniul transporturilor*: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.275, 276 C.pen. al RM.

Tot după elementul material al infracțiunii propune o sistematizare a infracțiunilor și autorul Mitrache C. [11, p. 123], însă trebuie de remarcat că acesta se referă doar la faptele infracționale contra siguranței traficului rutier, dar dacă am extinde clasificarea dată la întreg spectrul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor cuprinse de actualele și în vigoare prevederi ale Capitolului XII al C.pen. al RM, acestea ar putea fi clasificate după cum urmează:

a) *fapte, constând în conducerea în mod ilicit a autovehiculului pe drumurile publice / fapte, constând în conducerea în mod ilicit a mijlocului de transport* – adică infracțiunile prevăzute la art.art.262, 263, 264, alin.(1) 264¹ C.pen. al RM;

b) *fapte prin care se urmărește ascunderea realității de către conducătorul auto sau de către alte persoane / fapte prin care se*

urmărește ascunderea realității de către conducătorul mijlocului de transport sau de către alte persoane – adică infracțiunile prevăzute la alin.(3) art.264¹, art.art.266, 276 C.pen. al RM;

c) *fapte care constau din îndeplinirea necorespunzătoare a unor îndatoriri de serviciu* – adică infracțiunile prevăzute la alin.(2) art.264¹, art.art.265, 267 C.pen. al RM.

Astfel, considerăm clasificarea dată una ce nu poate fi aplicată pentru toate infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor cuprinse de Capitolul XII al Părții speciale a C.pen. al RM, deoarece infracțiunile prevăzute la art.art.268, 269, 270, 271, 272, 275 C.pen. al RM, nu își pot găsi locul în cadrul acestei sistematizări.

Autorii Brînză S., Stati V. și Țurcanu I. [6, p. 505-531; 7, p. 321; 8, p. 408], prezintă tipologia infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor în două categorii cărora le atribuie și infracțiunile ce urmează:

a) *infracțiuni legate nemijlocit de încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport ori a altor reguli aplicate în domeniul transporturilor* din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.262, 263, 264, 264¹, 265, 266, 267, 269 C.pen. al RM;

b) *Infracțiuni care nu sunt legate nemijlocit de încălcarea unor reguli aplicate în domeniul transporturilor* din care fac parte infracțiunile prevăzute de art.art.268, 270, 271, 272, 275, 276 C.pen. al RM.

Autorul Kremenov I.N. sistematizează infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor în felul următor [15, p. 42]:

infracțiuni ce atentează la securitatea circulației rutiere sau a exploatarea mijloacelor de transport, pe căile ferate, pe apă sau în aer, care în conformitate cu legea penală autohtonă ar corespunde cu infracțiunile prevăzute la art.art.262-264¹, 269-271 C.pen. al RM;

infracțiuni ce atentează la fabricarea și

pregătirea pentru exploatare, repararea mijloacelor auto, navale și aeriene, respectiv art. art.265-268, 272 C.pen. al RM;

infrațiuni ce atentează la garniturile de tren, a navelor aeriene, maritime sau fluviatile ca obiecte materiale de atentare asupra lor, art.275 C.pen. al RM;

infrațiuni ce atentează la sistemul înregistrării și evidenței transportului auto, art.276 C.pen. al RM.

Autorul Kozacenko I.I. [14, p. 384] sistematizează infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor în următoarele două grupe:

a) infracțiuni legate nemijlocit de încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatare a mijloacelor de transport, ceea ce implică obligator conducerea mijlocului de transport, fie exploatarea nemijlocită a acestuia;

b) alte infracțiuni în domeniul transportului.

Raportând această clasificare infracțiunilor care fac parte din Capitolul XII al Părții speciale a C.pen. al RM, constatăm că din categoria infracțiunilor legate nemijlocit de încălcarea regulilor de securitate a circulației și de exploatare a mijloacelor de transport, ceea ce implică obligator conducerea mijlocului de transport, fie exploatarea nemijlocită a acestuia fac parte următoarele infracțiuni: art.art.262, 263, 264, 264¹, 266 C.pen. al RM.

În categoria altor infracțiuni în domeniul transporturilor, conform clasificării autorului sus-menționat, s-ar încadra infracțiunile: art.art.265, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 275, 276 C.pen. al RM.

După părerea autorilor Ivanov V.D. și Ivanov P.V. [13, p. 347], infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor trebuie sistematizate avându-se ca reper semnele care caracterizează subiectul infracțiunii. Astfel ei împart aceste fapte infracționale în trei grupe, care, fiind raportate la legislația penală autohtonă, ar corespunde după cum

urmează:

a) Infracțiuni săvârșite de persoane care nemijlocit conduc mijlocul de transport și care sunt responsabile de starea tehnică a acestuia: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.262, 263, 264, 264¹, 266, 276 C.pen. al RM;

b) Infracțiuni săvârșite de persoane care asigură securitatea circulației rutiere și a exploatarea mijloacelor de transport: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.265, 267, 269 C.pen. al RM;

c) Infracțiuni săvârșite de alte persoane care periclitează securitatea circulației rutiere și exploatarea tuturor mijloacelor de transport: din care fac parte infracțiunile prevăzute la art.art.268, 270, 271, 272, 275 C.pen. al RM.

Autorul Budeci V., în una din lucrările științifice în care este abordată problema răspunderii penale pentru infracțiunile contra siguranței circulației transporturilor, și în special a celor ce țin de transportul rutier, susține că un alt criteriu, pe care îl consideră ca fi unul principal, conform căruia urmează a fi realizată clasificarea infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor, ar fi – în funcție de categoria transportului la care se referă o infracțiune sau alta. În dependență de acest criteriu autorul propune a fi distinse:

a) infracțiuni în domeniul transportului rutier;

b) infracțiuni în domeniul transportului feroviar, naval sau aerian;

c) infracțiuni de natură mixtă [10, p. 46].

Ținând cont de clasificarea menționată, autorul Budeci V. propune o clasificare a infracțiunilor în domeniul transportului rutier, potrivit propriei sale clasificări enunțate *supra*, în funcție de specificul regulilor ce se încalcă de către subiectul infracțiunii în:

a) incriminări care se referă la fapte prin care se încalcă condiții de bază (privitoare la

înmatriculare, stare tehnică corespunzătoare, starea psiho-fiziologică) impuse de lege pentru ca un autovehicul să poată circula pe drumurile publice;

b) *incriminări privitoare la fapte prin care se încalcă obligațiile legale privind conduita pe care trebuie să o aibă conducătorii auto în timpul circulației cu autovehicule pe drumurile publice* [10, p. 45; 9, p. 435].

La fel, autorul Budeci V. propune propria sistematizare a infracțiunilor în domeniul transportului rutier, menționând că preia opinia autorului Nistoreanu Gh. [12, p. 142], conform căreia infracțiunile în domeniul transportului rutier pot fi clasificate luând ca bază criteriul modului de periclitate a siguranței traficului rutier, în următoarele categorii:

a) *infracțiuni rutiere alcătuite din faptele conducătorilor de vehicule exprimate în încălcarea regulilor privind deplasarea propriu-zisă a vehiculelor precum și cele privind menținerea securității traficului rutier;*

b) *infracțiuni rutiere alcătuite din faptele de încălcare a dispozițiilor legale privitoare la evidența autovehiculelor care circulă pe drumurile publice;*

c) *infracțiuni rutiere alcătuite din faptele de nerespectare a dispozițiilor legale privitoare la pregătirea și starea psihofizică a persoanelor care conduc autovehicule pe drumurile publice;*

d) *infracțiuni rutiere alcătuite din fapte prin care se periclitează constatarea comiterii unor infracțiuni contra siguranței circulației rutiere;*

e) *infracțiuni rutiere se referă la neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică și crearea condițiilor adecvate pentru circulația autovehiculelor de către persoanele responsabile în acest sens* [10, p. 49].

În cele ce urmează, ținând cont de constatările, concluziile și propunerile enunțate în prezentul compartiment al cercetării noastre științifice, venim cu propria clasifi-

care a infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor pentru a identifica locul de incriminare a faptelor de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier conform sistematizării propuse.

Deci, pornind de la conceptul propus și definit al infracțiunii contra siguranței circulației transporturilor și luând drept criteriu de sistematizare criteriul invocat și de autorul Budeci V. adică, în funcție de categoria transportului la care se referă infracțiunile în cauză distingem:

a) ***infracțiuni contra siguranței traficului rutier;***

b) ***infracțiuni contra siguranței circulației transportului feroviar, naval sau aerian;***

c) ***infracțiuni contra siguranței circulației transporturilor de natură mixtă.***

Astfel, în conformitate cu actualele și în vigoare prevederi ale Codului penal al RM, cadrul infracțiunilor contra siguranței traficului rutier cuprinde în viziunea noastră infracțiunile: „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport” – art.264 C.pen. al RM; „Conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe” – art.264¹ C.pen. al RM; „Punerea în exploatare a mijloacelor de transport cu defecte tehnice vândite” – art.265 C.pen. al RM; „Părăsirea locului accidentului rutier” – art.266 C.pen. al RM; „Falsificarea elementelor de identificare a autovehiculelor” – art.276 C.pen. al RM.

Considerăm că anume infracțiunile incriminate la art.art.264, 264¹, 265, 266, 276 din rândul celor cuprinse de Capitolul XII al Părții speciale a C.pen. al RM, alcătuiesc categoria infracțiunilor contra siguranței traficului rutier în accepțiunea lor strictă, deoarece prin săvârșirea lor se atentează ne-mijlocit la valorile și relațiile sociale ce țin de respectarea regulilor de siguranță a traficului

rutier în activitatea de circulație și exploatare a tuturor mijloacelor de transport care sunt antrenate în traficul rutier, pe drumurile publice și cele accesibile publicului și prin săvârșirea acestora se pune în pericol siguranța traficului rutier.

Din infracțiunile contra siguranței circulației transportului feroviar, naval sau aerian fac parte infracțiunile: „Încălcarea regulilor de zbor” – art.262 C.pen. al RM; „Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a transportului feroviar, naval sau aerian” – art.263 C.pen. al RM; „Oprirea samavolnică, fără necesitate, a trenului” – art.270 C.pen. al RM; „Deturnarea sau capturarea unei garnituri de tren, a unei nave aeriene sau navale” – art.275 C.pen. al RM.

Sușținem fără nici un dubiu că anume infracțiunile incriminate la art.art.262, 263, 270, 275 din rândul celor cuprinse de Capitolul XII al Părții speciale a C.pen. al RM, alcătuiesc categoria infracțiunilor contra siguranței circulației transportului feroviar, naval sau aerian în accepțiunea lor strictă, deoarece prin săvârșirea lor se atentează nemijlocit la valorile și relațiile sociale ce țin de respectarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a transportului feroviar, naval sau aerian și prin săvârșirea acestora se periclitizează siguranța tipurilor de transporturi menționate.

Iar din rândul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor de natură mixtă fac parte infracțiunile: „Repararea necalitativă a căilor de comunicație, a mijloacelor de transport feroviar, naval sau aerian ori punerea lor în exploatare cu defecte tehnice” – art.267 C.pen. al RM; „Deteriorarea sau distrugerea intenționată a căilor de comunicație și a mijloacelor de transport” – art.268 C.pen. al RM; „Încălcarea regulilor privind menținerea ordinii și securitatea circulației” – art.269 C.pen. al RM; „Blocarea intenționată a arterelor de transport” – art.271 C.pen.

al RM; „Constrângerea lucrătorului din transportul feroviar, naval, aerian sau auto de a nu-și îndeplini obligațiile de serviciu” – art.272 C.pen. al RM.

Infracțiunile incriminate la art.art.267, 268, 269, 271, 272 C.pen. al RM, au fost catalogate la cele de natură mixtă datorită faptului că prin săvârșirea lor se periclitizează sau li se produc daune atât valorilor și relațiilor sociale ce țin de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier cât și valorilor și relațiilor sociale ce țin de respectarea regulilor de siguranță a circulației sau de exploatare a transportului feroviar, naval sau aerian.

Concluzii. În ordinea celor enunțate, susținem că faptele de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier, constatate și apreciate de legiuitor ca fiind infracțiuni, urmează a-și găsi sediul de incriminare în sistemul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor anume în categoria infracțiunilor contra siguranței traficului rutier, iar cele constatate și apreciate ca având un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, adică ca contravenții, urmează a-și găsi sediul de incriminare în sistemul contravențiilor ce atentează la siguranța traficului rutier.

În cele din urmă, propunem o clasificare a infracțiunilor contra siguranței traficului rutier ca categorie aparte în sistemul infracțiunilor contra siguranței circulației transporturilor, luând ca bază, după părerea noastră, cel mai important criteriu de sistematizare și anume *obiectul juridic special* al infracțiunilor care alcătuiesc această categorie de fapte infracționale. Deci, în dependență de obiectul juridic special de atentare, distingem:

a) Infracțiuni contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier de către conducătorul de vehicul;

b) Infracțiuni contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și re-

lațiile sociale determinate de respectarea obligațiilor în vederea asigurării siguranței traficului rutier de către persoanele responsabile în acest sens, altele decât conducătorul de vehicul;

c) Infracțiuni contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale determinate de aflarea adevărului și constatarea justă, imediată și completă a infracțiunilor de acest gen.

Astfel, conform sistematizării propuse, atribuim categoriei infracțiunilor contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale condiționate de respectarea regulilor de siguranță a traficului rutier de către conducătorul de vehicul, infracțiunile care vor consta în fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier doar de către conducătorul de vehicul. De exemplu: „Conducerea mijlocului de transport de către o persoană care se află în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de droguri și/sau de alte substanțe cu efecte similare” – alin.(1) art.264¹ C.pen. al RM.

La categoria infracțiunilor contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale determinate de respectarea obligațiilor în vederea asigurării siguranței traficului rutier de către persoanele responsabile în acest sens, altele decât conducătorul de vehicul, atribuim infracțiunile care vor consta în fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier de către persoanele responsabile în acest sens, altele decât conducătorul de vehicul. De exemplu: „Predarea cu bună știință a conducerii mijlocului de transport către o persoană care se află în stare de ebrietate, dacă această acțiune a provocat urmările indicate la art.264 – alin. (2) art.264¹ C.pen. al RM.

În fine, din rândul infracțiunilor contra siguranței traficului rutier care atentează la valorile și relațiile sociale determinate de aflarea adevărului și constatarea justă, ime-

diată și completă a infracțiunilor de acest gen, fac parte infracțiunile care vor consta în fapta de încălcare a regulilor de siguranță a traficului rutier care pot împiedica aflarea adevărului și constatarea justă, imediată și completă a infracțiunilor de acest gen. De exemplu: „Refuzul, împotrivirea sau eschivarea conducătorului mijlocului de transport de la testarea alcoolică, de la examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice în cadrul acestui examen medical – alin.(3) art.264¹ C.pen. al RM; „Părăsirea locului accidentului rutier” – art.266 C.pen. al RM; „Falsificarea elementelor de identificare a autovehiculelor” – art.276 C.pen. al RM.

Răspunderea penală pentru asemenea fapte este un element necesar politicii penale a Republicii Moldova deoarece, activitatea regulată, neîntreruptă și desfășurată în condiții de deplină siguranță a traficului rutier constituie o condiție esențială dezvoltării economice, a protecției vieții și sănătății persoanelor, precum și a mediului într-un stat de drept și democratic.

Referințe bibliografice:

1. Codul contravențional al RM. Legea nr.218-XVI din 24.10.2008 (intrat în vigoare: 31.05.2009) // Monitorul Oficial al RM nr.3-6/art.15 din 16.01.2009, Republicat: Monitorul Oficial al RM nr.78-84/art.100 din 17.03.2017.
2. Codul penal al RM. Legea nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al RM nr.28-129/art.1012 din 13.09.2002, Republicat: Monitorul Oficial al RM nr.72-74/art.195 din 14.04.2009.
3. Hotărârea Guvernului nr.357/13.05.2009. Hotărâre cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere // Monitorul Oficial al RM 92-93/art.409, 15.05.2009. Intrat în vigoare: 15.07.2009.
4. Legea privind siguranța traficului rutier nr.131-XVI din 07.06.2007 // Republicat:

- Monitorul Oficial al RM 11-21/art.6 din 23.01.2015 // Monitorul Oficial al RM 103-106/art.443 din 20.07.2007.
5. Borodac A. Manual de drept penal. Partea specială. Chișinău: Tip. Centrală, 2004. 622 p.
 6. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V., Țurcanu I., Grosu V., Drept Penal, Partea Specială, Ediția a II-a, Ed. Cartier Juridic, Chișinău, 2005. 804 p.
 7. Brînză S., Stati V., Drept penal. Partea specială, Volumul II, Chișinău, 2011. 1324 p.
 8. Brînză S., Stati V., Tratat de Drept penal. Partea specială, Volumul II, Chișinău, 2015. 1300 p.
 9. Budeci V. Clasificarea infracțiunilor rutiere și aspecte privind unitatea și pluralitatea acestei categorii de infracțiuni. În: Dreptul Internațional umanitar la 60 de ani de la semnarea Convențiilor de la Geneva. Tezele conf. internaționale. Chișinău: ICDPDO ULIM, 2009. p. 431-437
 10. Budeci V., Răspunderea penală pentru infracțiunile în domeniul transportului rutier, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2014. 213 p.
 11. Mitrache C., Drept penal român. București: Șansa, 1997. 279 p.
 12. Nistoreanu Gh. ș.a., Drept penal. Partea specială. București: Europa Nova, 1997. 576 p.
 13. Иванов В.Д., Иванов П.В., Уголовное право, Об. часть, Особ. часть, Изд. Приор, Москва, 2001. 347 p.
 14. Козаченко И.Я., Незнамова З. А., Новоселов Г. П., Погосян Т. Ю. и др., Уголовное право: Общая часть: Учеб. для вузов; Москва: Норма-Инфра-М, 1999. 503 p.
 15. Кременов И.Н., Уголовная ответственность за транспортные преступления учебное пособие, Ташкент, 1990.

Despre autor

Ion SLISARENCO,
master în drept, doctorand,
lector universitar al Catedrei
„Științe penale” a Facultății Drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: vanciu.jawa@mail.ru
tel.: 060292220

About author

Ion SLISARENCO,
master in law, PhD student,
university lecturer of the Department
“Criminal Sciences” of the Law Faculty,
“Stefan cel Mare” Academy of MIA
of the Republic of Moldova
e-mail: vanciu.jawa@mail.ru
tel.: 060292220

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, red.-șef: Simion Carp ; Acad. „Ștefan cel Mare” a Min. Afacerilor Interne al Rep. Moldova. – Chișinău : Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, 2018 – . – ISBN 978-9975-935-99-9. – ISSN 1857-0976.

Nr. 8: Științe juridice – 2018. – 128 p. – Texte : lb. rom., rusă. – Rez.: lb. rom., engl., fr., rusă. – Refer. bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol. – 100 ex. – ISBN 978-9975-121-60-6.

34:378.4(478-25)(082)=135.1=161.1

A 15

Redactare:

Gheorghe CHIRIȚĂ

Tehnoredactare

și procesare computerizată:

Natalia CONDRAT

Angela PARENIUC

Machetare și design coperta:

Svetlana COJUHARI